

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Η. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Δ. Φ.
ΚΛΗΡΗΓΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ
ΚΑΙ
ΝΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ
ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ
EN ΓΕΝΕΙ

ΣΥΝΤΕΤΑΓΜΕΝΗ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΝΕΟΝ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟ-
ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΩΝ ΕΚ-
ΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ (1 ΣΕΠΤΕΜΒΡ. 1913)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ
46, ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—ΜΕΓΑΡΟΝ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ

1/2 2/3 10
= 1/2 2/3

1918 298

Νεφέλ. Ε. Κουμουτάρη. Αριθμός 2

Δ. Η. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Δ. Φ.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΝΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ 176 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ
1913 ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

46 ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—ΜΕΓΑΡΟΝ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ

1918

Η ΝΕΑ ΕΛΛΑΣ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ

Τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον ἰδρῦθη μετὰ μακροὺς καὶ ἥρω-
ϊκοὺς ἀγῶνας τῷ 1830 διὰ τῆς προστασίας καὶ συνδρομῆς
τῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Ἄλλ' ἐν ᾧ πάντες οἱ Ἕλληνες ἠγω-
νίσθησαν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν τούτοις μόνον μικρὸν μέρος αὐτῆς ἠτύχησε νὰ ἀπολαύσῃ τῶν ἀγαθῶν
τῆς ἐλευθερίας. Διότι τὸ πρῶτον Ἑλληνικὸν κράτος ἀπετε-
λέσθη ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, τῆς Πελοποννήσου, τῶν
Κεφαλάδων, τῆς Εὐβοίας καὶ τῶν Βορείων Σποράδων. Τό-
σον μικρὸς ἦτο ὁ Ἑλληνικὸς βλαστὸς, ὁ ὁποῖος μικρὸν κατὰ
μικρὸν ἠϋξήθη καὶ ἀπετελέσθη τὸ σημερινὸν Ἑλληνικὸν δέν-
δρον, ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ ὁποῖου ἀναπαύονται τώρα 5 περι-
που ἑκατομμύρια Ἑλλήνων ἐλευθέρων!

Ἄλλὰ πλὴν τοῦ ὅτι ἦσαν στενὰ τὰ πρῶτα Ἑλληνικὰ
ὄρια, ὁ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας μέγας καὶ ἱερὸς ἀγὼν κατὰ ἰσχυ-
ροτάτου ἔθνους, τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, εἶχεν ἐρη-
μώσει τὴν χώραν καὶ εἶχε μεταβάλλει αὐτὴν εἰς τέφραν καὶ
ἐρείπια. Εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὔρε τὴν Ἑλλάδα ὁ ὑπὸ
τῆς ἐν Τροιζῆνι Δ' ἐθνικῆς συνελεύσεως ἐκλεγείς κυβερνή-
της τῆς Ἑλλάδος **Ἰωάννης Καποδίστριας**. Τῇ 8 Ἰανουα-
ρίου 1828 κατέπλευσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ
καὶ δώσας τὸν νεομισμένον ὄρκον ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν
τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποῖαν πτωχεῖα καὶ ἀναρχία ἐμάστιζεν.
Εἶνε ἀληθὲς ὅτι εἰργάσθη μὲ πολλὴν δραστηριότητα καὶ ζῆ-
λον πατριωτικὸν ὁ Καποδίστριας, ὅπως τακτοποιήσῃ τὰ πρά-
γματα τῆς Ἑλλάδος· δυστυχῶς ὅμως ἡ αὐστηρὰ αὐτοῦ διοί-
κησις καὶ ἰσότης, τὴν ὁποῖαν ἀπέναντι τῶν νόμων καθιέ-

ρωσε διὰ πάντας τοὺς Ἕλληνας, ἐκίνησε τὴν ὀργὴν πολλῶν ἐξεχόντων Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι ἤθελον ν' ἀπολαμβάνωσι

Καποδίστριας.

προνομίων τινῶν. Ἔνεκα τούτου ὁ Κυβερνήτης ἠναγκάσθη νὰ τιμωρήσῃ μερικοὺς ἐξ αὐτῶν· ἀλλὰ διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ἐδολοφονήθη ἐν Ναυπλίῳ τῇ 27 Σεπτεμβρίου 1831, καθ' ἣν ὥραν εἰσήχθητο εἰς τὸν ἐν Ναυπλίῳ ναὸν τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος!

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καποδιστριαίου φοβερὰ ἀταξία καὶ ἀναρχία ἐπῆλθεν ἐν Ἑλλάδι. Ἔνεκα τούτου αἱ προστάτιδες τῆς Ἑλλάδος Δυνάμεις σπεύδουσαι νὰ ῥυθίσωσι τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος, ἵνα μὴ ἐμφύλιος πόλεμος καὶ ἀναρ-

χία κατερημώσῃ αὐτήν, ἀνεκήρυξαν τὴν Ἑλλάδα βασιλεῖον καὶ προσέφεραν τὸ στέμμα εἰς τὸν δευτερότοκον υἱὸν τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου **᾽Οθωνα**. Τότε δὲ εἰς τὸν πατέρα του χαριζόμεναι αἱ Δυνάμεις ἐπεξέτειναν τὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ καὶ Παγασιτικοῦ κόλπου.

Ὁ βασιλεὺς ᾽Οθων ἀπεβιβάσθη εἰς Ναύπλιον, τὴν πρώτην Ἑλληνικὴν πρωτεύουσαν, τῇ 25 Ἰανουαρίου 1833, ὅπου ὁ λαὸς τὸν ὑπεδέχθη μὲ δάκρυα χαρᾶς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Ἀπὸ τοῦ 1835 μετέφερε τὴν ἔδραν τοῦ βασιλείου εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐνυμφεύθη τὴν ἡγεμονίδα Ἀμαλίαν. Ὁ ᾽Οθων ἦτο ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἠγάπησε θερμῶς τὴν Ἑλλάδα ὡς ἰδίαν του πατρίδα. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἀπέκλινε

πρὸς τὴν μοναρχίαν, ὁ λαὸς ἐξεγερθεὶς ἐξηνάγκασεν αὐτὸν νὰ παραχωρήσῃ φιλελεύθερον σύνταγμα τῇ 3 Σεπτεμβρίου 1843. Ἀλλὰ μετὰ τινὰ ἔτη ἐξεργράγη νέα ἐπανάστασις, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ἦτο ἡ καθάρσις αὐτοῦ τῇ 10ῃ Ὀκτωβρίου 1862.

Μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὀθωνοῦ ἡ ἐν Ἀθήναις συνελθούσα Ζ' ἐθνικὴ συνέλευσις ἐξέλεξε τῇ 18 Μαρτίου 1863 βασιλέα τὸν δευτερότοκον υἱὸν τοῦ μετέπειτα βασιλέως τῆς Δανίας Χριστιανοῦ, τὸν **Γεώργιον Α'**. Τῇ 17 Ὀκτωβρίου 1863 ἀφίκετο εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ λαοφιλεὶς καὶ ἀειμνηστὸς βασιλεὺς **Γεώργιος**. Τότε ἡ Ἀγγλία εἰς αὐτὸν

Ὁ Βασιλεὺς Ὀθων.

χαριζομένη παρεχώρησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν Ἑπτάνησον, ἣτις διετέλει ὑπὸ τὴν προστασίαν της. Μετὰ τινὰ ἔτη ὁ βασιλεὺς Γεώργιος ἐνυμφεύθη τὴν μεγάλην δούκισσαν τῆς Ρωσίας **Ὀλγαν**, ἐξ ἧς τῇ 22 Ἰουλίου 1868 ἐγεννήθη ὁ πρῶτος ἑλληνικὸς βλαστὸς τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας, ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος. Κατὰ τὸ ἔτος 1881 κατ' ἀπόφασιν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁλόκληρος ἡ Θεσσαλία καὶ μέρος τῆς Ἡπείρου. Τρία δ' ἔτη βραδύτερον ὁ τότε Διάδοχος τοῦ Θρόνου Κωνσταντῖνος ἐνυμφεύθη τὴν πριγκίπισσαν Σοφίαν, ἀδελφὴν τοῦ νῦν αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας.

Μακρὰ καὶ καρποφόρος εἰς πρόοδον ὑπῆρξεν ἡ βασι-

λεία τοῦ Γεωργίου Α'. Ἡ χώρα ἀνέζησεν ἐκ τῆς μακρᾶς δουλείας καὶ πλήρης ζωῆς ἐβάδισε πρὸς πρόοδον. Ἄλλ' ἐν ἔτει 1897 ἀτυχῆς πόλεμος ἐξερράγη πρὸς τοὺς Τούρκους, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ Ἑλλὰς ἀτελῶς παρεσκευασμένη ἐνίκηθη καὶ ἠναγκάσθη νὰ πληρώσῃ πολεμικὴν ἀποζημίωσιν. Τότε

Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ὁ Α'.

ἢ ἡρωϊκῇ μεγαλόνησος Κρήτη, χάριν τῆς ὁποίας ἐγένετο ὁ πόλεμος, κατ' ἀπόφασιν τῶν Δυνάμεων ἀτετέλεσεν αὐτόνομον ἡγεμονίαν ὑπὸ τὸν πρίγκιπα **Γεώργιον**, δευτερότοκον υἱὸν τοῦ βασιλέως Γεωργίου. Τοῦτον δὲ παραιτηθέντα διεδέχθη ὁ **Ἀλέξανδρος Ζαΐμης**, πρόην πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος.

Ἄλλ' ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς, ὦν λαὸς ὀξύς καὶ θερμόαιμος καὶ μὴ βλέπων ταχέως ἐκπληρούμενα τὰ ἐθνικά του ὄνειρα, ἐξηγέρθη μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ ἀπήτησε νέαν κατάστασιν

πραγμάτων, νέους νόμους, ναυτικήν καὶ στρατιωτικὴν παρασκευὴν τῆς χώρας. Ἡ ἐπανάστασις τότε πρὸς ῥύθμισιν τῆς καταστάσεως προσεκάλεσε τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον, ὅστις ἦτο πρόεδρος τῆς Κρητικῆς Πολιτείας. Ἀφοῦ δὲ ἀποκατεστάθη τελείως ἡ τάξις ἐν τῷ Κράτει καὶ διοργανώθη ἀρκούντως ὁ Ἑλληνικὸς Στρατός, ἐπηκολούθησεν ὁ συνασπισμὸς τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν ἐναντίον τῆς Τουρκίας. Ὅταν δὲ κατ'ἀπαίτησιν τῶν συμμάχων ἡ Τουρκία δὲν ἠθέλησε νὰ βελτιώσῃ τὴν κατάστασιν τῶν ὑποδούλων ἀδελφῶν των, ἐξερράγη ὁ Βαλκανοτουρκικὸς πόλεμος, καθ' ὃν ἡ Τουρκία ὑπέστη ἀληθῆ πανωλεθρίαν, διότι οἱ σύμμαχοι ἔφθασαν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἀτυχῶς ἕνεκα τῆς ἀπληστίας τῆς Βουλγαρίας, ἡ ὁποία ἠθέλε νὰ καταλάβῃ αὐτὴ ὅλα σχεδὸν τὰ ἀπελευθερωθέντα μέρη, ἐξερράγη ὁ συμμαχικὸς πόλεμος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ Βουλγαρία συνετρίβη καὶ ἐταπεινώθη. Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς καὶ κατὰ τοὺς δύο τούτους πολέμους ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ πρώην βασιλέως Κωνσταντίνου ἔδειξεν ὑπεράνθρωπον ἀνδρείαν καὶ γενναιότητα καὶ ἀνενέωσε καὶ ἐν πολλοῖς ὑπερέβαλε τὰ κατορθώματα τῶν προγόνων του. Μὲ τὰς ὑπερόχους θυσίας του εἰς χρῆμα καὶ τοῦ ὁποίου ἐκλεκτότερον αἷμα ἦτο τὸ χυθὲν ὑπὸ τοῦ ἐθνομάρτυρος βασιλέως Γεωργίου, τὸν ὁποῖον ἀπαισίου δολοφόνου χεῖρ ἐφόνευσεν, ἐξῆλθεν ἔνδοξος καὶ ἀπέδωκε τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἑκατομμύρια δούλων ἀδελφῶν.

Ἀλλὰ μία ἀκόμη ἑλληνικωτάτη χώρα, ἡ Θράκη μας, σπανάζει ὑπὸ τὸν ζυγὸν δύο τυράννων, τῶν Τούρκων καὶ τῶν Βουλγάρων· ἡ ἀπελευθέρωσις της καὶ ἡ εἴσοδος εἰς τὴν πρωτεύουσάν της, τὴν πόλιν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, εἶνε ὁ κληρὸς σου καὶ τὸ καθῆκόν σου, ὦ νέα γενεά, ἀνδρείως νὰ φανῆς ἀνταξία τῶν πατέρων καὶ τῶν ἀδελφῶν σου, τῶν ἡρώων τοῦ 1912 καὶ 1913, οἵτινες ἐδόξασαν καὶ ἐμεγάλυναν τὴν πατρίδα μας καὶ τὴν ἐξέτειναν μέχρι τῶν σημερινῶν της ὁρίων.....

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

A

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

1. ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Θέσις. Τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος κατέχει τὸ νότιον μέρος τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, ἣ ὅποια εἶνε μία ἐκ τῶν τριῶν μεσημβρινῶν χερσονήσων τῆς Εὐρώπης.

Ἐκτασις, ὄρια. Διὰ τῶν δύο τελευταίων νικηφόρων πολέμων ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ πρώην βασιλέως Κωνσταντίνου ἐπεξέτεινε τὰ ὄρια αὐτῆς πρὸς Β. μέχρι τῆς λίμνης Πρέσπας, τῶν ὀρέων Κερκίνης καὶ Ῥοδόπης καὶ τοῦ ποταμοῦ Νέστου. Τοιοῦτοτρόπως σήμερον ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς ἄλλης Ἑλληνικῆς χερσονήσου, ὑπὸ τῆς Ἀλβανίας, Σερβίας καὶ Βουλγαρίας, κατὰ δὲ τὰ ἄλλα μέρη βρέχεται ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τοῦ Ἴονίου πελάγους.

Ὄριζόντιος διαμελισμός. Οὐδεμία ἄλλη χώρα τῆς γῆς τοσοῦτον κατατέμενεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης ὅσον ἡ Ἑλλάς. Τὸ Αἰγαῖον πέλαγος πρὸς Α. καὶ τὸ Ἴόνιον πρὸς Δ. εἰσχωροῦντα βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν σχηματίζουν πολλοὺς κόλπους καὶ ἀποχωρίζουσι πολλὰς χερσονήσους. Δύο κόλποι, ὁ Κορινθιακὸς καὶ ὁ Σαρωνικὸς, ἐνούμενοι κατὰ τὸν Ἴσθμὸν τῆς Κορίνθου, ἀποχωρίζουσι τὴν μεγάλην νῆσον Πελοπόννησον. Ἐτεροὶ δύο κόλποι, ὁ Ἀμβρακικὸς πρὸς Δ. καὶ ὁ Μαλιακὸς πρὸς Α., ὀρίζουσι τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα ἀπὸ τὰς βορειοτέρας χώρας Θεσσαλίαν, Ἠπειρον καὶ Μακεδονίαν.

Νῆσοι δὲ κείνται καὶ ἐν τῷ Αἰγαίῳ καὶ ἐν τῷ Ἴονίῳ πελάγει, νοτιώτατα δὲ ἡ ἡρωϊκὴ μεγαλόνησος Κρήτη.

Πορθμοί, άκρωτήρια. Ένεκα τοῦ τοιοῦτου διαμελισμοῦ ὑπάρχουσι πολλοὶ πορθμοί, τῶν ὁποίων σπουδαιότατοι εἶνε ὁ τοῦ *Ῥίου*, τῆς *Πρεβέζης* καὶ τοῦ *Εὐδρίπου*. Ἐσχατα δὲ άκρωτήρια τῆς Ἑλλάδος εἶνε τὸ *Ἄκκιον* (κατὰ τὸν πορθμὸν τῆς Πρεβέζης) τὸ *Ταίναρον* (κ. *Ματαπᾶς*), τὸ νοτιώτατον τῆς Πελοποννήσου· ἡ *Μαλέα* καὶ τὸ *Σούνιον*, τὸ νοτιώτατον τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος εἶνε τὸ περισσότερον ὄρειόν. Μεταξὺ τῆς Ἠπείρου ἐφ' ἑνὸς καὶ τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας ἀφ' ἑτέρου ἐκτείνονται αἱ ὄροσειραι τῆς Πίνδου. Ταύτης προεκτάσεις καὶ κλάδοι εἶνε τὰ ὄρη τῆς Ἠπείρου, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ὡς καὶ πολλὰ τῆς Μακεδονίας. Ἡ δὲ Πελοπόννησος ἔχει καὶ αὕτη μεγάλα ὄρη περιβάλλοντα τὴν μεσόγειον χώραν Ἀρκαδίαν. Τὰ πλεῖστα ὄρη τῆς Ἑλλάδος ἐκτείνονται μέχρι θαλάσσης, διὰ τοῦτο ἡ παραλία σχηματίζεται συνήθως δι' ἀκτῶν. Μεταξὺ δὲ τῶν ὄρων σχηματίζονται μικρὰ ὄροπέδια, πολλὰ μικρὰ κοιλάδες καὶ βαθύπεδα. Σπουδαιόταται πεδιάδες εἶνε ἡ Θεσσαλική, ἡ τῆς Θεσσαλονίκης, ἡ τῶν Σερρῶν καὶ ἡ τῆς Δράμας.

Ῥοδατα. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος ἔνεκα τῆς μικρᾶς αὐτοῦ ἐκτάσεως δὲν ἔχει μεγάλους ποταμούς. Οἱ πλεῖστοι Ἑλληνικοὶ ποταμοὶ εἶνε χείμαρροι πλημμυροῦντες ἐν καιρῷ μεγάλης βροχῆς· οἱ σπουδαιότατοι εἶνε ὁ Πηνειὸς ἐν Θεσσαλίᾳ, ὁ Ἀχελῷος ἐν τῇ Ἠπείρῳ καὶ Στερεᾷ Ἑλλάδι καὶ οἱ ἐν τῇ Μακεδονίᾳ Ἀλιάκμων, Ἀξιός, Στρομὼν καὶ Νέστος. Σχηματίζονται δὲ καὶ λίμναι εἰς κλειστάς πεδιάδας, αἱ ὁποῖαι τὸ θέρος σμικρύνονται ἢ ἔλως ἔπιπονηραίνονται. Εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῶν Ἑλληνικῶν ὑδάτων συντελεῖ καὶ τὸ ἀσβεστῶδες ἔδαφος τῆς χώρας, διότι τὸ ὕδωρ εὐκόλως διαπερᾶ τοῦτο καὶ σχηματίζει ἐνιαχοῦ ὑπογείους ὀχετούς (καταθόθρας).

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος εἶνε εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν, ὃ δὲ ἀπὸ καθαρώτατος καὶ διαυγέστατος. Ἡ βλάστησις εἶνε πλουσία. Βλαστάνει ἡ ἐλαία, ἡ ἄμπελος, ὁ βάμβαξ, δημητριακοὶ καρποὶ καὶ ποικίλαι ὀπώραι. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ φοῖνιξ αὐξάνει ἐν ταῖς νοτιαῖς χώραις, ἐν δὲ τῇ Μεσσηνίᾳ ἐνλίτε ὀριμάζουσι καὶ αἱ βάλανοι αὐτοῦ.

Ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς. Οἱ ἀρχαιότατοι κάτοικοι τῆς

Ἑλλάδος ἦσαν οἱ Πελασγοί, τῶν ὁποίων ἡ ἱστορία καλύπτεται ὑπὸ σκότους. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ ἀρχαιοτέρα καὶ σπουδαιοτέρα ἔδρα τούτων ἦτο ἡ Δωδώνη τῆς Ἡπείρου. Ὁ πληθυσμὸς οὗτος ὑπεχώρησεν εἰς τὸν Ἑλληνικόν, ὅστις ἦτο συγγενὴς τῶν Πελασγῶν. Οὗτος ἀνήκεν εἰς τὴν Ἀρίαν ὁμοφυλίαν καὶ μάλιστα εἰς τὸν Ἑλληνολατινικὸν κλάδον. Διεκρίνοντο δὲ οἱ Ἕλληνες κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν εἰς τρεῖς φυλάς, τὴν Αἰολικὴν, τὴν Δωρικὴν καὶ τὴν Ἴωνικὴν.

Ἡ Ἑλλάς, ἀφ' οὗ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας προήχθη καὶ ἐδοξάσθη, ὑπετάγη κατ' ἀρχὰς εἰς τοὺς Ῥωμαίους καὶ ἔπειτα εἰς τοὺς Τούρκους. Ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας διετέλεσεν ὑπὸ τὸν ἄγριον καὶ τυραννικὸν ζυγὸν τῶν, μέχρις ὅτου ἡ ἡρωϊκὴ γενεὰ τοῦ 1821 ἠλευθέρωσεν ἕν μικρὸν μέρος τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος. Διὰ δὲ τῶν δύο τελευταίων πολέμων ἡ σημερινὴ ὑπέροχος γενεὰ ἐδιπλασίασε καὶ ἐδόξασε τὴν Ἑλλάδα ἐπεκτείνασα τὰ ὅρια τῆς μέχρι τῆς Πρέσπας καὶ τοῦ Νέστου.

Φυσικὸς πλοῦτος τῆς Ἑλλάδος. Προϊόντα.

1) Σύντασις τοῦ ἐδάφους. Ὀρυκτά. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος συνίσταται κυρίως ἐξ ἀβεστολιθικῶν καὶ σχιστολιθικῶν πετρωμάτων, προσέτι δὲ ἐκ ποικιλοχρῶν μαρμάρων. Πολλὰ πετρώματα τῶν ὀρέων εὐκόλως διαλύονται καὶ μεταβαλλόμενα εἰς εὐφορον χῶμα καθιστῶσιν εὐφόρους τὰς παρακειμένας κοιλάδας καὶ πεδιάδας. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος περικλείει καὶ διάφορα πολύτιμα ὀρυκτά, ὡς σίδηρον, μόλυβδον, χαλκόν, σμιρίδα, θηραϊκὴν γῆν, γαιάνθρακα κτλ.

2) Φύσις τοῦ ἐδάφους. Φυτικά προϊόντα. Μέγα μέρος τοῦ ὀρεινοῦ ἐδάφους τῆς Ἑλλάδος, ἔπερ εἶνε ἀκαλλιεργητὸν, καλύπτεται ὑπὸ θάμνων καὶ χρησιμεύει πρὸς βοσκὴν τῶν αἰγῶν καὶ προβάτων. Τὸ $\frac{1}{3}$ περίπου τῆς ἐπιφανείας κατέχουσι τὰ δάση, τὸ δὲ $\frac{1}{4}$ περίπου τῆς ἐπιφανείας καλλιεργεῖται. Ὑπάρχουσι πολλοὶ ἐλαιῶνες καὶ διάφορα ἑπιπροφόρα δένδρα, ἄμπελοι, καπνοφυτεῖαι καὶ ἀγροὶ σιτοφόροι.

Προϊόντα φυτικά εἶνε· ἐλαῖαι καὶ ἔλαιον, οἶνος, σῦκα, καπνός, δημητριακοὶ καρποὶ καὶ πρὸ πάντων ἡ Κορινθιακὴ σταφίς, τῆς ὁποίας ἡ ἐξαγωγή κατ' ἔτος ἀνέρχεται εἰς 23—40 ἑκατομ. δραχμῶν.

3) Ζῶα. Ἄγρια ζῶα ἐν Ἑλλάδι ζῶσιν ὀλίγα κατὰ τὰ ὄρη.

Τοιαῦτα εἶνε οἱ λύκοι, οἱ θῶες, αἱ ἀλώπεκες, οἱ κάπροι, αἱ ἔλαφοι καὶ αἱ δορκάδες.

Ἐκ δὲ τῶν ἡμέρων τρέφονται κυρίως πρόβατα καὶ αἶγες, προσέτι δὲ βόες, χοῖροι, ἵπποι, ἡμίονοι καὶ ὄνοι.

Ἀσχολίαι τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὴν ναυτιλίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς ἐπιστήμας.

Γεωργία καὶ κτηνοτροφία. Ἄν καὶ τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος εἶνε καταλληλότατον διὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ φυτικοῦ πλούτου, ἐν τούτοις ἡ γεωργία δὲν εἶνε ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη. Τὸ ἴδιον παρατηρεῖται καὶ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν. Ἐνεκα τούτου ἀφθονοὶ δημητριακοὶ καρποὶ καὶ πολλὰ ζῶα εἰσάγονται εἰς τὴν χώραν ἡμῶν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς.

Βιομηχανία. Ἡ ἐν Ἑλλάδι βιομηχανία ἤρχισε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη νὰ ἀναπτύσσηται μεγάλως. Ὑπάρχουσιν εἰς πολλὰς πόλεις ἐργοστάσια μεταξουργίας, ἐριουργίας, βαμβακουργίας, οἶνοπνευματοποιίας, μεταλλουργίας κλπ. Ἡ βιομηχανικωτάτη πόλις εἶνε ὁ Πειραιεὺς.

Ναυτιλία. Ὡς ἐκ τοῦ ὀριζοντίου διαμελισμοῦ τῆς Ἑλλάδος εἶνε αὕτη κατ' ἔξοχὴν ναυτικὴ χώρα. Τὸ ἐμπορικὸν αὐτῆς ναυτικὸν εἶνε ἠδὲξημένον καταπληκτικῶς. Ἐχει ὑπὲρ τὰ 400 ἀτμόπλοια καὶ 1200 μεγάλα ἰστιοφόρα καταπλέοντα εἰς πάντας σχεδὸν τοὺς λιμένας τοῦ κόσμου.

Ἐμπόριον. Ὅπως ἡ ναυτιλία, οὕτω καὶ τὸ ἐμπόριον εἶνε ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένον. Διότι γίνεται μὲν εἰσαγωγή δημητριακῶν καρπῶν, ζῶων, ὑφασμάτων καὶ ἄλλων εἰδῶν βιομηχανίας, ἀλλὰ γίνεται καὶ σπουδαία ἐξαγωγή τῶν πολυτίμων προϊόντων τοῦ τόπου μας. Ἡ ἔτησίᾳ ἀξία τῶν ἐξαγομένων καὶ εἰσαγομένων προϊόντων ἀνέρχεται εἰς 300 ἑκατομ. δραχμῶν. Οἱ μέγιστοι λιμένες εἶνε ὁ Πειραιεὺς, αἱ Πάτραι, ἡ Σύρος, ὁ Βόλος, αἱ Καλάμαι, ἡ Κέρκυρα, ἡ Θεσσαλονίκη καὶ ἡ Καβάλλα.

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία ἐν Ἑλλάδι εἶνε ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη, ὅχι μόνον κατὰ θάλασσαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ ξηράν, παρ' ἔλας τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας παρέχει τὸ ὄρεινόν αὐτῆς ἔδαφος. Διότι ἔχει γραμμὰς σιδηροδρομικὰς, ἀμαξιτοὺς ἑδούς, αἱ ὁποῖαι συν-

δέσσει πάσας σχεδὸν τὰς πόλεις καὶ πολλὰς κώμας καὶ χωριά. Τη-
λέγραφοι δὲ καὶ ταχυδρομεῖα ὑπάρχουσιν εἰς πάσας τὰς πόλεις καὶ
εἰς πλείστας κώμας.

Θρησκεία. Ἡ ἐν Ἑλλάδι ἐπίσημος θρησκεία εἶνε ἡ ὀρθόδο-
ξος χριστιανική, ἐν ᾗ συγχρόνως καὶ πᾶσα ἄλλη θρησκεία εἶνε ἀνε-
κτῆ. Ἡ ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶνε μὲν αὐτοκέφαλος, ἀλλὰ δογμα-
τικῶς καὶ κανονικῶς εἶνε ἠνωμένη μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει
μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. Διοικεῖται δ' αὕτη ὑπὸ τοῦ Ὑπουρ-
γείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἣτις ἀπο-
τελεῖται ἐκ τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, ὅστις εἶνε ἰσόβιος πρόεδρος
αὐτῆς, καὶ τεσσάρων ἀρχιερέων καλουμένων ἐκ τῶν ἐπισκοπῶν
αὐτῶν. Πλὴν τῶν ὀρθοδόξων ὑπάρχουσι καὶ τινες Ἑλληνες τοῦ δυ-
τικοῦ δόγματος, ἀκόμη δὲ Μωαμεθανοὶ καὶ τινες Ἰουδαῖοι.

Πολίτευμα. Τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος εἶνε σήμερον βασι-
λευομένη δημοκρατία, βασιλεὺς δὲ τῶν Ἑλλήνων εἶνε ὁ Ἀλέ-
ξανδρος, δευτερότοκος υἱὸς τοῦ πρώην βασιλέως Κωνσταντίνου
καὶ ἔγγονος τοῦ δολοφονηθέντος ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀειμνήστου βα-
σιλέως ἡμῶν Γεωργίου τοῦ Α'. Ἔχει δ' ἡ Ἑλλὰς νομοθετικὸν
σῶμα, τὴν Βουλὴν. Ἡ Κυβέρνησις ἀποτελεῖται ἐξ ἔνδεκα ὑπουργῶν
καὶ ἐφαρμόζει τοὺς νόμους, τοὺς ὁποίους ἐψήφισεν ἡ Βουλὴ καὶ
ἐπεκύρωσεν ὁ βασιλεὺς· ὁ ὑπέρτερος τῶν ὑπουργῶν καλεῖται πρό-
εδρος τῆς κυβερνήσεως ἢ πρωθυπουργός. Τὰ ἔνδεκα ὑπουργεῖα εἶνε
1) τὸ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως· 2)
τὸ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν· 3) τὸ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν· 4) τὸ ἐπὶ τῆς
Δικαιοσύνης· 5) τὸ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν· 6) τὸ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν·
7) τὸ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν· 8) τὸ ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας (Γε-
ωργίας καὶ Ἐμπορίου)· 9) τὸ ἐπὶ τῆς Συγκοινωνίας· 10) τὸ ἐπὶ τοῦ
Ἐπισιτισμοῦ καὶ 11) τὸ ἐπὶ τῆς Περιθάλψεως.

Διοικήσεις. Πρὸς εὐκολίαν τῆς διοικήσεως ἡ Ἑλλὰς διαι-
ρεῖται εἰς 32 νομούς, ἐκάστου τῶν ὁποίων προΐσταται εἰς νομάρχης.
Τούτων οἱ 16 κεῖνται ἐν τῇ Π. Ἑλλάδι (3 ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ καὶ Π.
Ἡπείρῳ, 3 ἐν τῇ Στερεᾷ, 5 ἐν Πελοποννήσῳ, 2 ἐν ταῖς νήσοις τοῦ
Αἰγαίου πελάγους καὶ 3 ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Ἴονίου). Οἱ δὲ λοιποὶ 16
κεῖνται ἐν τῇ Νέᾳ Ἑλλάδι (4 ἐν Ἡπείρῳ, 5 ἐν Μακεδονίᾳ καὶ 7
ἐν ταῖς νήσοις). Ἐκαστος νομὸς περιέχει μίαν ἢ περισσότερας ἐπαρ-
χίας, αἵτινες πάλιν ὑποδιαιροῦνται εἰς δήμους καὶ κοινότητας.

Παιδεία. Ἡ ἐκπαίδευσις ἐν Ἑλλάδι εἶνε ἱκανῶς διαδεδομένη καὶ παρέχεται δωρεάν. Διακρίνεται δ' αὕτη εἰς κατωτέραν, μέσην καὶ ἀνωτάτην. Καὶ διὰ μὲν τὴν κατωτάτην ὑπάρχουσι πολλὰ δημοτικὰ σχολεῖα καὶ γραμματεῖα καὶ εἶνε ὑποχρεωτικῆ. Διὰ τὴν μέσην ἐκπαίδευσιν ὑπάρχουσιν ἑλληνικὰ σχολεῖα, γυμνάσια καὶ ἐμπορικαὶ σχολαί. Διὰ τὴν ἀνωτάτην δ' ἐκπαίδευσιν εἶνε τὸ Ἐθνικὸν καὶ τὸ Καποδιστριακὸν Πανεπιστήμιον. Πλὴν τούτων εἶνε τὸ Πολυτεχνεῖον, διδασκαλεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων, ναυτικαὶ σχολαί (ἢ τῶν Δοκίμων καὶ ἢ Ἐμπορικῆ ναυτικῆ σχολῆ ἐν Πειραιεῖ), στρατιωτικῆ (ἢ τῶν Εὐελπίδων), γεωργικαί, ἱερατικαὶ καὶ ἄλλαι.

Δικαιοσύνη. Πρὸς ἀπονομὴν τῆς Δικαιοσύνης ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσιν ὁ Ἀρειος Πάγος, τὸ ἀνώτατον δικαστήριον (ἐν Ἀθήναις), ἐφετεῖα, κακουργιοδικεῖα, πρωτοδικεῖα, πταισματοδικεῖα καὶ πολλὰ εἰρηνοδικεῖα. Ὑπάρχουσι προσέτι καὶ δύο στρατιωτικεῖα διὰ στρατιωτικούς ἐγκληματίας.

Πολεμικαὶ δυνάμεις. Πάντες οἱ Ἕλληνες πολῖται θεωροῦνται στράτευσιμοι ἀπὸ τοῦ 19ου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτῶν μέχρι τοῦ 50ου. Καὶ ἐν καιρῷ μὲν εἰρήνης ὁ στρατὸς τῆς ξηρᾶς ἀνέρχεται εἰς 75 χιλ. περίπου ἄνδρας, ἐν καιρῷ δὲ πολέμου εἰς 400 χιλ. Ἡ δὲ κατὰ θάλασσαν δύναμις ἀποτελεῖται ἐκ 4000 ἀνδρῶν καὶ 46 πολεμικῶν πλοίων, ἐκ τῶν ὁποίων ἕξ θωρηκτά, ἢ Ὑδρα, αἱ Σπέτσαι, τὰ Ψαρρά, ὁ ἔνδοξος Ἀβέρωφ, ἢ Λήμνος καὶ τὸ Κιλκίς.

Πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος. Ἐσω καὶ ἔξω Ἕλληνες. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος εἶνε περὶ τὰ 5,000,000 καθ., ἐκ τῶν ὁποίων 2,700,000 εἶνε ἐν τῇ Παλ. Ἑλλάδι. Ἕλληνες ἴμως κατοικοῦσι καὶ ἐν ὑποδοῦλοις Ἑλληνικαῖς χώραις. Φύσει δ' ἀποδημικοὶ οἱ Ἕλληνες κατοικοῦσι προσέτι ὡς ἔμποροι ἢ εἰς ἄλλας ἐργασίας ἀσχολούμενοι ἐν ξέναις χώραις, ἰδίως ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν Ῥωσίᾳ, ἐν Ῥουμανίᾳ, ἐν Αὐστραλίᾳ καὶ ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς. Τοιοῦτοτρόπως ὁ ἀριθμὸς πάντων τῶν ἔσω καὶ ἔξω Ἑλλήνων ἀνέρχεται εἰς 9 ἑκατομμύρια.

2. ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΤΑ ΜΕΡΗ

Α' ΠΑΛΑΙΑ ΕΛΛΑΣ

ΘΕΣΣΑΛΙΑ

[430 χιλ. κατ.]

Όρια. Ἡ Θεσσαλία ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Μακεδονίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἠπείρου. Πρὸς Α. δὲ βρέχεται ὑπὸ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου.

Θαλάσσιος διαμελισμός. Πρὸς Α. τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου ἐκτείνεται ἡ χερσόνησος Μαγνησία, ἣτις πρὸς Α. μὲν τελειώνει εἰς τὴν ἄκρην Σηπιάδα, πρὸς Δ. δ' εἰς τὸ ἄκρωτ. Αἰάντειαν (κ. Τρίκερι), κατὰ τὸ ὅποιον εἶνε ἡ εἴσοδος τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Κύριον ὄρεινόν σύστημα τῆς βορείας Ἑλλάδος εἶνε ἡ Πίνδος, ἣτις ἐκτείνεται ἐκ ΒΔ πρὸς ΝΑ κατὰ παραλλήλους ὄροσειράς. Κατὰ τὰ βόρεια ὄρια ἐκτείνονται τὰ ὄρη Χάσια καὶ ὁ Ὀλυμπος, ἡ παλαιὰ κατοικία τῶν θεῶν. Αἱ ὕψηλαὶ αὐτοῦ κορυφαὶ κρύπτονται εἰς τὰ νέφη ἢ λάμπουσιν ἐκ τῆς χιόνος. ΝΑ τοῦ Ὀλύμπου ἄρχεται ὄροσειρὰ ἐκτεινομένη παραλλήλως τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου. Εἰς ταύτην ὑψοῦται ἡ Ὅσσα (κ. Κίτσαβος) καὶ τὸ Πήλιον, τὸ ὅποιον προχωρεῖ κατὰ μῆκος τῆς χερσονήσου Μαγνησίας. Τὸ Πήλιον ἔχει ἄφθονα ὕδατα καὶ ἐπιπροφόρα δένδρα.

Ἐκ τῶν νοτίων ὄρων τῆς Πίνδου, τῶν Ἀγραφῶν, ἄρχεται ὄροσειρὰ πρὸς Α. ἐκτεινομένη καὶ τελειώνουσα κατὰ τὸν Παγασιτικὸν κόλπον. Ἡ ὄροσειρὰ αὕτη καλεῖται Ὀθρος.

Πάντα τὰ ὄρη ταῦτα εἶνε κατάφυτα ἐκ παντοίων δένδρων καὶ κατάλληλα διὰ τὰ ἄλλοτε «λημέρια τῶν κλεφτῶν», τὰ δὲ ὀνόματα Χάσια, Ὀλυμπος, Κίτσαβος καὶ Ἀγραφα εἶνε συνδεδεμένα μετὰ τὰ ὄρη δημοτικὰ τραγούδια.

Πεδιόδες. Εἶνε ἡ Θεσσαλία. Ἐταρὰ δὲ τὸ Ἄρδιον ποῖον Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

(κ. τοῦ Ἐλμυροῦ) ἐκτεινόμενον κατὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν τοῦ Παγασιτικοῦ.

Ποταμοί. Εἶνε ὁ Πηνειὸς μὲ τοὺς παραποτάμους τοῦ Αἰθαῖον, Ἀπιδανὸν καὶ Ἐπιπέα.

Λίμναι. Εἶνε αἱ ἐξῆς· ἡ Νεσσωνίς (κ. Μαυρονέρι), ἡ Βοιβηῖς (κ. Κάρλα), ἡ Συνιάς κατὰ τοὺς πρόποδας τῆς Ὀθρυος καὶ ἡ Ἀσκουοῖς (κ. Νεζερὸς) κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ὀλύμπου.

Κλίμα. Τὸ κλίμα εἰς μὲν τὰ ὄρεινὰ μέρη εἶνε ψυχρόν, κατὰ δὲ τὰς πεδιάδας ὑγρὸν τὸν χειμῶνα καὶ θερμὸν τὸ θέρος.

Φύσις τοῦ ἐδάφους. Προϊόντα. Τὰ δάση τῶν ὄρεων τῆς Θεσσαλίας συνίστανται κυρίως ἐξ ὄξυων, ἐλατῶν, δρυῶν καὶ καστανεῶν ἢ καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων. Φυτικὰ προϊόντα ἔχει ξυλείαν, ὀπώρας (κάστανα, μήλα καὶ ἐσπεριδοειδῆ), δημητριακοὺς κυρπούς, καπνόν, ἔλαιον, γεώμηλα, ὄσπρια, βάμβακα, σήραμον καὶ τεύτλα (κ. κοκκινογούλια, ἐξ ὧν κατασκευάζεται ἡ σάκχαρις). Τρέφει δὲ καὶ διάφορα ζῷα.

Ἀσχολία τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι τῶν χωρῶν τούτων ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν ὑλοτομίαν, εἰς δὲ τὰς μεγαλυτέρας πόλεις καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον (ὡς ἐν Βόλφ, Καρδίτῃ, Λαρίσῃ καὶ Τρικκάλοις). Ὁ κύριος ἐμπορικὸς λιμὴν εἶνε ὁ Βόλος.

Πολιτ. κατάστασις. Πρὸ τοῦ 1881 ὄριον τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας ἦτο τὸ ὄρος Ὀθρυς. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο παρεχωρήθη τὸ βόρειον τοῦτο τμήμα εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τῆς Βερολινίου συνθήκης. Καὶ τῆς μὲν ἀρχαίας Θεσσαλίας ἀπεδόθη τότε τὸ πλεῖστον μέρος, τῆς δὲ Ἡπείρου μικρὸν τμήμα, μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ἀράχθου. Ἡ ἐπαρχία Ἐλασσῶνος ἀπληλευθρώθη μετὰ τῆς Μακεδονίας καὶ τῶν λοιπῶν νέων χωρῶν διὰ τοῦ τελευταίου Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου (1912).

Νῦν ἡ Θεσσαλία, πλην τῆς ἐπαρχίας Δομοκοῦ, περιέχει δύο νομούς, α') τὸν τῆς Λαρίσης καὶ β') τὸν τῶν Τρικκάλων.

α') Νομὸς Λαρίσης.

[240.000 κάτ.]

Θέσις καὶ ὄρεσις. Ὁ νομὸς Λαρίσης κατέχει τὸ ἀνατολικὸν Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ήμισυ τῆς Θεσσαλίας, ἐν τῇ ὁποίῳ καὶ ἡ χερσόνησος τῆς Μαγνησίας. Ὅριζεται δὲ πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τοῦ νομοῦ Κοζάνης καὶ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Τρικκάλων. Πρὸς Α. δὲ βρέχεται ὑπὸ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου.

Ὁ Ὀλυμπος.

Ὅρη. Ὅρη ἔχει τὸν Ὀλυμπον, τὴν Ὅσσαν (Κίσσαβον) καὶ τὸ Πήλιδον, κατάφυτον ἐξ ὀπωροφόρων δένδρων.

Πεδιάδες. Πεδιάδας ἔχει τὴν τῆς Λαρίσης καὶ τὴν τῶν Φαρσάλων.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Πηνειὸν (κ. Σαλαμβριάν) καὶ τοὺς παραποτάμους Τιταρήσιον (κ. Ξεριάν), Ἀπιδανὸν (κ. Φερσαλίτικον) καὶ Ἐπιπέα.

Λίμνες. Λίμνας ἔχει τὴν Βοιβηΐδα (κ. Καρλάν), τὴν Νεσσαυίδα καὶ τὴν Ἀσκουρίδα.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Λαρίσης περιέχει 7 ἐπαρχίας: 1) Λαρίσης, 2) Τερνάθου, 3) Ἐλασσόνος, 4) Ἀγυιάς, 5) Βέλου, 6) Ἀλμυροῦ καὶ 7) Φαρσάλων.

1) Ἡ ἐπαρχία **Λαρίσης** ἔχει πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ τὴν *Λάρισαν* (18 χιλ. κατ.) κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Πηνειοῦ, σπουδαιότατην πόλιν τῆς Θεσσαλίας ἐκ παλαιοτάτων χρόνων. Νῦν κατοικοῦσι καὶ τινες Τούρκοι καὶ Ἑβραῖοι. Τὰ Ἀμπελάκια, ἐπὶ τῆς Ὀσσης, ὀνομαστὴ ἄλλοτε διὰ τὰ ὑφαντουργεῖα αὐτῆς.

2) Ἡ ἐπαρχία **Τυρνάβου** ἔχει πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας τὸν *Τύρναβον* (6.250 κατ.) παρὰ τὸν Τιταρήσιον. — *Καζακλιάρ*, ἀνατολικώτερον. — *Ραιράνη*, ὑπὸ τὸν Κάτω Ὀλύμπου.

3) Ἡ ἐπαρχία **Ἑλασσόνης**. Τὸ βόρειον μέρος τῆς Θεσσαλίας, τὸ ὅποιον δὲν εἶχε παραχωρηθῆ εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τῆς λοιπῆς Θεσσαλίας τῇ 1881, ἀπλευθερώθη πρῶτον ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου, διότι ἐνταῦθα εἰσέβαλε τὸ πρῶτον τὸ κύριον σῶμα τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Περιλείεται ὑπὸ ὑψηλῶν καὶ δυσβάτων ὄρεων, τῶν *Καμβουνίων*, τοῦ *Τιταρίου* καὶ τοῦ Ὀλύμπου, τὰ ὅποια χωρίζουσι ταύτην ἀπὸ τῆς Μακεδονίας.

Ἵδατα. Τὰ κατερχόμενα ὕδατα ἐκ τῶν περιβαλλόντων ταύτην ὄρεων συνέρχονται εἰς τὸν παραπόταμον τοῦ Πηνειοῦ *Τιταρήσιον* (κ. *Ξηριά*), ὅστις συνεννοῦται μὲ τὸν Πηνειὸν ἐν τῇ νομῇ Λαρίσης. Εἰς τινὰ βραχίονα τούτου, ὅστις καλεῖται *Σαραντάπορον*, ἐγένετο ἡ πρώτη μεγάλη μάχη τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ κατὰ τῶν Τούρκων (9 Ὀκτωβρίου 1912), κατὰ τὴν ὅποιαν ἐθαυμάσθη ἡ ὀρμητικότης καὶ ὁ ἡρωϊσμός τῶν Ἑλλήνων.

Προϊόντα. Τὸ ἔδαφος εἶνε εὐφορὸν, παράγον δημοτικῶν καρπῶν, σταφυλῶν, διατρέφει δὲ πολλὰ ποίμνια αἰγῶν καὶ προβάτων.

Πολιτικὴ κατάστασις καὶ κῶμαι. Τὸ νέον τοῦτο τμήμα τῆς Θεσσαλίας ἀποτελεῖ νῦν ἐπαρχίαν τοῦ νομοῦ Λαρίσης. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Ἑλασσὼν ἔχουσα ὄχυρὸν φρούριον. Ἄλλαι κῶμαι μεγαλύτεραι εἶνε ἡ *Τιταρίσανη* καὶ τὸ *Βλαχολίβαδον*.

4) Ἡ ἐπαρχία **Ἀγυιάς** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν *Ἀγυίαν* (2,800 κατ.), κώμην ἀκμάζουσαν διὰ τὴν κατασκευὴν μεταξίνων καὶ βαμβακίνων ὑφασμάτων. — *Τοάγει*, ναυτικὸν χωρίον πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηνειοῦ.

5) Ἡ ἐπαρχία **Βόλου** ἔχει πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας τὸν *Βόλον* (23.300 κατ.) κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ Παγασιαικοῦ κόλπου.

Εἶνε νέα πόλις μετὰ κανονικωτάτης ῥυμοτομίας καὶ ἡ μεγίστη τῶν Θεσσαλικῶν πόλεων. Εἶνε ἐπίνειον τῆς Θεσσαλίας καὶ ἐμπορικωτάτη πόλις. Ἐκ ταύτης ἄρχονται οἱ Θεσσαλικοὶ σιδηρόδρομοι.

Β. Α. τοῦ Βόλου κεῖται ὁ Ἄνω Βόλος, ἀποτελούμενος ἐκ διαφόρων χωρίων. Παρὰ τοῦτον ἔκειτο ἡ ἀρχαιστάτη Ἰωλκός, ἡ πατρίς τοῦ ἥρωος τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας Ἰάσονος. Πρὸς Δ. τοῦ Βόλου καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς κεῖται τὸ Βελεσιῖτον (2.030 κατ.), αἱ παλαιαὶ Φεραί, ἡ πατρίς τοῦ τυράννου Ἰάσονος καὶ τοῦ πρωτομάρτυρος τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας Ῥήγα. Ἐπὶ δὲ τοῦ Πηλίου ἐν μέσῳ καστανεῶν, μηλεῶν καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων κείνται πολλαὶ ὠραῖαι κωμοπόλεις (κ. τὰ 24 χωριά). Σπουδαῖοτατα τούτων ἐπὶ μὲν τῆς δυτικῆς πλευρᾶς εἶνε ἡ Μακρονίτσα (3.260 κατ.), ἡ Πορταριά (2.090 κατ.), τὰ Δεχῶνια (425 κατ.), ἡ Δράκια (2.611 κατ.), ὁ Ἅγιος Λαυρέντιος (1.700 κατ.), αἱ Μηλῆαι (1.900 κατ.), ἡ Ἀργαλασιτὴ (2.200 κατ.), ὁ Λαῦκος καὶ τὸ Τρίκερι· ἐπὶ δὲ τῆς ἀνατολικῆς ἡ Ζαγορά (3.246 κατ.), ὁ Κυσσὸς καὶ ἡ Τσαγγαράδα.

6) Ἡ ἐπαρχία Ἀλμυροῦ ἔχει πρωτεύουσαν τὸν Ἀλμυρὸν (6.380 κατ.), ὅχι μακρὰν τοῦ Παγασιτικοῦ. — Εὐξεινούπολις καὶ Νέα Ἀρχιάλος, κῶμαι συνοικισθεῖσαι ὑπὸ Ἑλλήνων προσφύγων ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας μετὰ τὴν ἀγρίαν καταδίωξιν αὐτῶν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων. — Αἰδίτιον, παρὰ τὸ ὅποιον ἡ Τριανταφυλλίδειος γεωργικὴ σχολή. — Ἀμαλιάπολις ἢ Νέα Μιζέλα παρὰ τὸν Παγασιτικόν.

7) Ἡ ἐπαρχία Φαρσάλων ἔχει πρωτεύουσαν τὰ Φάρσαλα (2.400 κατ.), ὅχι μακρὰν τοῦ Ἀπιδανοῦ. Παρὰ τὰ Φάρσαλα ἐγένετο μετὰ τὸ Πομπηίου καὶ τοῦ Καίσαρος μάχη, καθ' ἣν ἐνίκησεν ὁ Καίσαρ (40 π. Χ.). Β. Α. δὲ τῶν Φαρσάλων ὑψοῦται τὸ χαμηλὸν ὄρος Μαυροβοῦνι· κατὰ τὸ ὄρος τοῦτο εἶνε ἡ θέσις Κυνὸς κεφαλαί, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ῥωμαῖος στρατηγὸς Φλαμίνιος ἐνίκησε τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Φίλιππον Ε' (197 π. Χ.).

β') Νομὸς Τρικκάλων.

[190.000 κατ.]

Θέσις καὶ ὄρια. Ὁ νομὸς Τρικκάλων κατέχει τὸ Β. Δ. μέ-

Γεωγραφία Δ. Η. Κυριακοπούλου

2

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ρος τῆς Θεσσαλίας καὶ μέρη τινὰ τῆς Ἠπείρου κατὰ τὴν Πίνδον. Ὅριζεται δὲ πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Κοζάνης, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Λαρίσης, Ν. Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἄρτης.

Ἔδαφος. Ὁ νομὸς εἶνε πεδινὸς ἐν τῇ μέσῳ καὶ πρὸς ἀνατολάς, κατὰ τὰ ἄλλα δὲ μέρη ὄρεινός.

Ὅρη. Ὅρη ἔχει τὰ Χάσια καὶ τὴν Πίνδον.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Θεσσαλικὸν Πηνειὸν καὶ τοὺς παραποτάμους αὐτοῦ Ληθαῖον καὶ Ἐνιπέα.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. — Ὁ νομὸς Τρικκάλων περιέχει 3 ἐπαρχίας: 1) τῶν Τρικκάλων, 2) τῆς Καλαμπάκας, 3) τῆς Καρδίτσας.

1) Ἡ ἐπαρχία **Τρικκάλων** ἔχει πρωτεύουσαν τὰ *Τρίκκαλα* (17.800 κατ.), πρωτεύουσαν καὶ τοῦ νομοῦ, ὠραίαν πόλιν κατὰ τὰς ἔχθας τοῦ Ληθαίου. Ἐχει ἐμπόριον δημητριακῶν καρπῶν καὶ κτηνῶν. — Ζάριον, πρὸς Α. — Βιτοῖστα, κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀχελφου.

2) Ἡ ἐπαρχία **Καλαμπάκας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν *Καλαμπάκαν* (2.300 κατ.), κειμένην παρὰ τὸν Πηνειόν. Πρὸς Β. τῆς πολίχνης ὑψοῦνται βράχοι ὑψηλοὶ ἀπότομοι καλούμενοι *Μετώρα*.

Ἐπὶ τούτων εἶχον κτισθῆ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν αὐτοκρατορίαν 21 Μοναί, τῶν ὁποίων 4 διατηροῦνται νῦν καλῶς ἢ ἀνάθασις δ' εἰς αὐτὰς γίνεται ἢ διὰ κρεμαστῶν κλιμάκων ἢ διὰ δικτύων ἀνασυρρομένων ὑπὸ τῶν μοναχῶν. — *Μαλακάσι* καὶ *Νέα Κουτσούφλιανη* παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Πηνειοῦ.

3) Ἡ ἐπαρχία **Καρδίτσας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν *Καρδίτσαν* (9.600 κατ.), πόλιν ἐν μέσῳ τῆς πεδιάδος. — *Φανάριον*, ἐπὶ λόφου. — *Σοφάδες* (2.400 κατ.), διὰ τῶν ὁποίων διέρχεται δ' ἐκ Βόλου σιδηροδρόμος εἰς Καρδίτσαν καὶ Τρίκκαλα ἄγων. — *Παλαμᾶς* (3.800 κατ.). — *Σμόκοβον* πρὸς Ν., πλησίον τοῦ ὁποίου ὑπάρχουσαι θερμαὶ ἰαματικαὶ πηγαί.

Συγκοινωνία τῆς Θεσσαλίας. Ἡ κατὰ τὴν Θεσσαλίαν συγκοινωνία εἶνε ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη διὰ τῶν θεσσαλικῶν σιδηροδρόμων. Ἐκ τοῦ Βόλου σιδηροδρομικὴ γραμμὴ φθάνει εἰς Βελεστίνον, ὁπόθεν διχάζεται καὶ ἡ μὲν βορειοτέρα γραμμὴ φθάνει μέχρι

Λαρίσης, ἡ δ' ἑτέρα διέρχεται τὰς πόλεις Φάρσαλα, Σοφάδας, Καρδίτσαν, Φανάριον, Τρίκκαλα καὶ τελειώνει εἰς τὴν Καλαμπάκαν. Ἑτέρα μικρὰ γραμμὴ ἐκ τοῦ Βόλου διερχομένη τὸ χωρίον Λεχώνια τελευτᾷ εἰς τὰς Μηλέας.

Ἡ Θεσσαλία ἀκόμη συνδέεται μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος διὰ τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς—Ἀθηνῶν—Συνόρων. Ὁ σιδηρόδρομος οὗτος ἐκ νότου ἐρχόμενος, συναντᾷ τὸν θεσσαλικὸν σιδηρόδρομον παρὰ τὸ χωρίον Δεμερλῆ, πρὸς δυσμὰς τῶν Φαρσάλων. Ἐκ τούτου διευθύνεται κατ' εὐθείαν εἰς τὴν Λάρισαν, ἐκεῖθεν δὲ διερχόμενος τὴν ὠραίαν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν τελειώνει εἰς τὸν σταθμὸν τῶν συνόρων Παπαποῦλι.

Ἡ Θεσσαλία συνδέεται μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος καὶ διὰ θαλάσσης. Ἀτμόπλοια καθ' ἐκάστην φθάνουσιν ἐκ Πειραιῶς εἰς Βόλον.

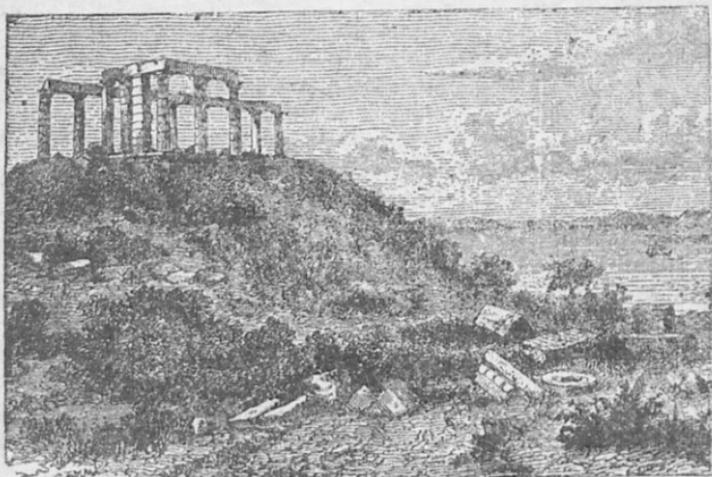
Β' ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ

[800 χιλ. κατ.]

Ὅρις. Ἡ Στερεὰ Ἑλλάς, κειμένη πρὸς Ν. τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου, εἶνε ἐπιμήκης ξηρὰ καὶ ὁμοιάζει πρὸς χερσόνησον, διότι μόνον κατὰ τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου συνδέεται μετὰ τῆς Πελοποννήσου. Βρέχεται δὲ Β. Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Πατραϊκοῦ, Κορινθιακοῦ καὶ Σαρωνικοῦ κόλπου καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου καὶ τοῦ Μαλιακοῦ.

Ὅριζόντιος διαμελισμός. Β. Δ. σχηματίζεται ἡ Ἀκαρνανικὴ χερσόνησος, ἣτις τελειώνει εἰς τὸ ἀκρωτήριο Ἄκτιον· κατὰ τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο σχηματίζεται ὁ πορθμὸς τῆς Προβέξης, ἡ εἰσοδος εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον. Ἐτερον ἀκρωτήριο εἶνε τὸ Ἄντροιον, ἔπου σχηματίζεται μετὰ τῆς Πελοποννήσου ὁ πορθμὸς τοῦ Ρίου, ἡ εἰσοδος εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον. Ἐτερος πορθμὸς εἶνε ὁ Εὐριπος, ὅστις σχηματίζεται μεταξὺ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῆς μακρᾶς νήσου Εὐβοίας. Κατὰ τὸν Σαρωνικὸν κόλπον σχηματίζεται ἡ νοτιοανατολικωτάτη χερσόνησος Ἀττικὴ, ἣτις τελειώνει εἰς τὸ νοτιώτατον ἀκρωτήριο τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, τὸ Σούνιον.

ἐπὶ τούτου σφίζονται ἀκόμῃ 12 στυλαί τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος.

Τὸ Σούνιον.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Ἡ Στερεὰ Ἑλλάς εἶνε χώρα ὄρεινῃ. Τὰ δὲ ὄρη ταύτης εἶνε προεκτάσεις τῆς Πίνδου καὶ διευθύνονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς.

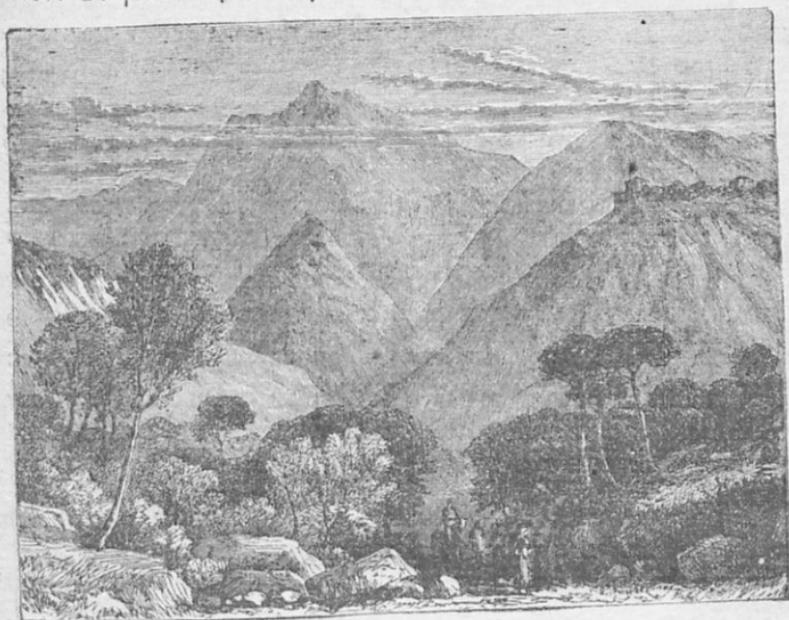
Ὅρη. Ὅρη ἡ Στερεὰ Ἑλλάς ἔχει : τὰ Ἀκαρνανικά, τὸν Τυμφρηστόν, τὸ Μακρονόρος, τὸ Παναιτωλικόν, τὸν Ἀράκυνθον, τὰ Βαρδούσια, τὸν Κόρακα (κ. Γκιῶνα), τὴν Οἶτην, τὸ Καλλίδρομον, τὸν Παροασόν, τὸν Ἐλικῶνα, τὴν Πάρνηθα καὶ τὴν Γεράνειαν.

Πεδιάδες. Πεδιάδας ἔχει τὴν Ἀκαρνανικὴν, τὴν τοῦ Ἀργινοῦ, τὴν τῆς Ἀμφίσης, τὴν τῆς Λαμίας, τὴν Βοιωτικὴν, τὴν τῶν Μεγάρων, τὴν τῶν Ἀθηνῶν, τὸ Θριάσιον πεδῖον καὶ τὴν τοῦ Μαγαδῶνος.

Ποταμοί. Ποταμοὶ εἶνε ὁ Ἀχελῷος, ὁ Εὔηρος, ὁ Δάφνος, ὁ Ὑλαιθος, ὁ Σπερχειός, ὁ Φωκικὸς Κηφισός, ὁ Βοιωτικὸς Ἀσωπὸς καὶ δύο χεῖμαρροι ἐν τῇ Ἀττικῇ, ὁ Κηφισὸς καὶ ὁ Ἴλιος.

Λίμναι. Λίμναι εἶνε ἡ Ἀμβρακία, ἡ Ὀζηρός, ἡ Τριχωνίς καὶ ἡ Ὑρία.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος εἶνε γενικῶς εὐκρατον. Τὸ γλυκύτερον κλίμα εἶνε τὸ τῆς Ἀττικῆς.

Ὁ Ἐλικῶν.

Φύσις τοῦ ἐδάφους. Προϊόντα. Τὰ ἔρη τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος διατηροῦσιν εἰς πολλὰ μέρη δάση. Δασικὰ προϊόντα εἶνε ξυλεία, ὀητίνη καὶ βαλανίδια. Ἐν ταῖς πεδιάσιν εὐδοκιμεῖ πανταχοῦ ἡ ἐλαία καὶ ἡ ἄμπελος. Καλλιεργοῦνται ἀκόμη δημητριακοὶ καρποί, σπυρίδι καὶ βάμβαξ.

Ἐν τοῖς ὄρειοις τόποις τρέφονται διάφορα ζῷα. Ἐκλεκτὸς τυρὸς εἶνε ὁ τῶν Ἀγράφων καὶ τοῦ Παρνασσοῦ.

Ἡ Στερεὰ Ἑλλάς ἔχει καὶ μεταλλικὰ προϊόντα, ἰδίως ἐν Λαυρείῳ (μόλυβδος, ἄργυρος, ψευδάργυρος). Ἐν τῇ Ὀθρυῖ ὑπάρχουσι μεταλλεύματα χαλκοῦ, ἐν δὲ τοῖς Ὀπουντίοις μεταλλεύματα σιδήρου.

Ἀσχολία τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἀσχολοῦνται γενικῶς εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν· εἰς τινὰς παραλίους πόλεις ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ναυτιλίαν, ἐν Ἀθῆναις δὲ καὶ ἐν Πειραιεῖ εἰς τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς ἐπιστήμας. Ὁ ἐμπορικώτατος λιμὴν τοῦ βασιλείου εἶνε ὁ Πειραιεὺς.

Διοικητική διαίρεσις. Ἡ Στερεὰ Ἑλλάς περιέχει 3 νομούς, ὅτινες εἶνε α') ἡ τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, β') ἡ τῆς Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος καὶ γ') ἡ τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας.

α') Νομὸς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας.

[190 χιλ. κατ.]

Ὅρια. Ὁ νομὸς οὗτος κατέχει τὸ δυτικὸν τμήμα τῆς Ἑλλάδος καὶ συνορεύει πρὸς Β. μὲν μετὰ τῶν νομῶν Ἄρτης καὶ Τριχωνίων, πρὸς Α. δὲ μετὰ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Βρέχεται Β. Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Πατραϊκοῦ καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου.

Φυσικὰ ὄρια διαγράφονται πρὸς Β. μὲν κατὰ τὰ ὄρη τῶν Ἀγράφων, πρὸς Α. δὲ κατὰ τὸν Τυμφρηστὸν καὶ τὸν ποταμὸν Λάφρον.

Ὅρη. Ὁ Ἀράκυνθος, τὸ Παναιτωλικόν, ἡ Τυμφρηστός, τὰ τῶν Ἀγράφων, τὸ Μακρονόρος καὶ τὰ Ἀκαρνανικά.

Πεδιάδες. Ἡ τοῦ Ἀργινοῦ καὶ ἡ Ἀκαρνανική.

Ποταμοί. Ὁ Ἀχελῷος, ἡ Εὐήνος καὶ ἡ Λάφρος.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας περιλαμβάνει 6 ἑπαρχίας· 1) Μεσολογγίου, 2) Ναυπακτίας, 3) Τριχωνίας, 4) Εὐρυτανίας, 5) Βάλτου καὶ 6) Βονίτσης καὶ Ἐηρομέρου.

1) Ἡ ἑπαρχία **Μεσολογγίου** ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Μεσολόγιον (7,700 κατ.), τὸ ὅποιον εἶνε πρωτεύουσα καὶ τοῦ νομοῦ. Εἶνε πόλις ἔνδοξος διὰ τὰς ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιτορκίας κατὰ τὰ ἔτη 1822 καὶ 1825—1826. Ἡ γενομένη κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1826 ἡρωϊκὴ ἔξοδος τῶν Ἑλλήνων προεκάλεσε τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν συμπάθειαν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας θυσίας αὐτῶν. Ἐντὸς καταφύτου κήπου τοῦ Μεσολογγίου κεῖται τὸ « Ἡρώιον », δηλ. κενοτάφιον τῶν κατὰ τὴν ἔξοδον τῆς φρουρᾶς ἡρωϊκῶς πεσόντων, ὡς καὶ οἱ τάφοι τοῦ ἥρωος Μάρκου Βότσαρη καὶ τοῦ φιλέλληνος λόρδου Βύρωνος. Ἐμπροσθεν τοῦ Μεσολογγίου δὲ καὶ ἐν τῇ λιμνοθαλάσῃ κεῖνται αἱ νησιδὲς Κλεισοβα καὶ Βασιλάδι, περίφημοι διὰ τὰς νίκας τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρ-

κων. Διὰ τοῦ Μεσολογγίου διέρχεται σιδηρόδρομος, ὅστις ἄρχεται ἐκ τοῦ ἑρμου Κρουονερίου καὶ φθάνει εἰς Ἀγρίνιον. — Αἰτωλικὸν (3,800 κατ.), ἐπὶ νησιδος τῆς λιμνοθαλάσσης, συνδεόμενον μετὰ τῆς ξηρᾶς ἀμφοτέρωθεν διὰ γεφυρῶν.

2) Ἡ ἐπαρχία **Ναυπαιτίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ναύπακτον (3.400 κατ.), ἣ ὁποία κεῖται παρὰ τὸν Κορινθιακὸν καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ σφίζονται ὀχυρὰ ἐνετικὰ τεῖχη. Ἔτεροι ὄρεινοι κῶμαι εἶνε ὁ Πλάτανος καὶ ἡ Βειολίτσα.

3) Ἡ ἐπαρχία **Τριχωνίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Ἀγρίνιον (κ. Βραχῶρι, 8.000 κατ.), ἐν τῇ ὁμωνύμῳ πεδιάδι, ἣτις παράγει καπνόν. Ὅχι μακρὰν τῆς λίμνης Τριχωνίδος καὶ παρὰ τὸ χωρίον Κεφαλόβουσον ἔκειτο ἡ ἀρχαία πρωτ. τῆς Αἰτωλίας ἑστῆς, ἐνθα συνήρχετο τὸ πάλαι τὸ «κοινὸν τῶν Αἰτωλῶν».

4) Ἡ ἐπαρχία **Εὐρυτανίας** κατέχει τὸ Β. Α. τμήμα τοῦ νομοῦ· πρωτ. ταύτης εἶνε τὸ Καρπενήσιον (2.900 κατ.), κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Τυμφρηστοῦ. Παρ' αὐτὸ ἐφρονεῦθη τῷ 1823 ὁ Μάρκως Βότσαρης ἐν ἡρωϊκωτάτῃ ἐφύδῳ κατὰ τῶν Τούρκων. Ἔτεροι δὲ ἀξιοὶ λόγου κῶμαι εἶνε ὁ Προυσός, τὸ Κεράσοβον, τὸ Φουρονά καὶ τὰ Ἀγορφα.

5) Ἡ ἐπαρχία **Βίλτου** ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Ἀχελφου μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Πρωτ. εἶναι ἡ Ἀμφιλοχία (Καρθασαράς, 2.400 κατ.), κειμένη εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου καὶ ἐξάγουσα βαλανίδια καὶ ξυλάνθρακας. — Λεπενοῦ, πρὸς Ν. Νοτιώτερον ταύτης καὶ παρὰ τὸν Ἀχελφον κεῖνται τὰ ἐρείπια τῆς Στροῦτου, ἀρχαίας πρωτ. τῆς Ἀκαρνανίας.

6) Ἡ ἐπαρχία **Βονίτσης** καὶ **Ξηρομέρου** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Βόνισσαν (1.500 κατ.), παρὰ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον. Ἔτεροι παράλιοι κῶμαι εἶνε ἡ Ζαβέρδα καὶ ὁ Ἀσιακός (3 χιλ. κατ.), ἐκ τῶν ὁποίων ἐξάγονται βαλανίδια.

β') Νομὸς Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος.

[170 χιλ. κατ.]

Θέσεις καὶ ὄρια. Ὁ νομὸς οὗτος συνορεύει πρὸς Β. μετὰ τῶν νομῶν Τρικκάλων καὶ Λαρίσης, Ν. Α. μετὰ τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς

καὶ Βοιωτίας καὶ πρὸς Δ. μετὰ τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Βρέχεται δὲ Β. Α. ὑπὸ τοῦ Μαλιακοῦ καὶ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ.

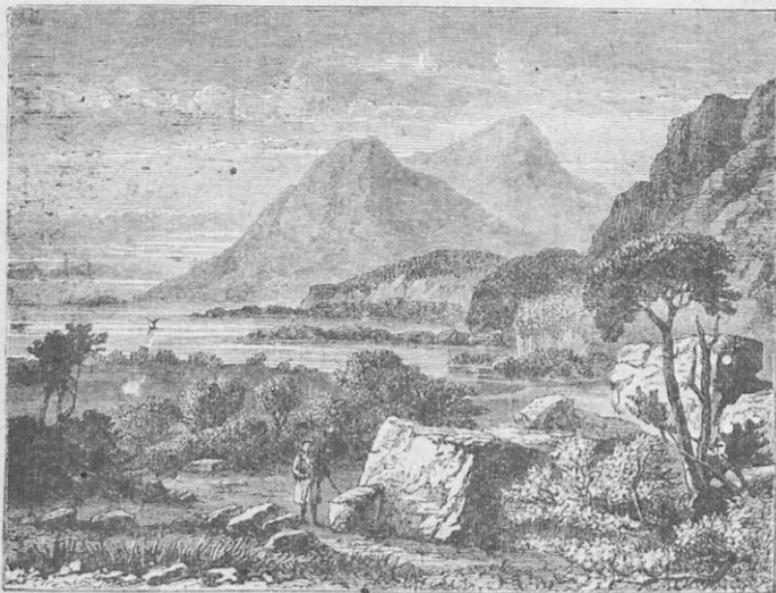
Φυσικὰ ὄρια. Διαγράφονται πρὸς Β. ἐν μέρει ὑπὸ τῆς Ὀθρυος, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Τυμφρηστοῦ καὶ ἄλλων Αἰτωλικῶν ὄρεων καὶ τοῦ ποτ. Δάφνου, πρὸς Α. δὲ ὑπὸ τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τῶν Ὀπουντίων ὄρεων. Ἡ ἐν τῷ μέσῳ κειμένη κορυφή τοῦ Κόρακος (Γκιώνας) εἶνε ἡ ὑψηλότερα τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος.

Πεδιάδες. — Ἡ τῆς Λαμίας καὶ ἡ τῆς Ἀμφίσσης.

Ποταμοί. Ὁ Σπερχειός, ὁ Φωκικὸς Κηφισὸς καὶ ὁ Ὑλαιθος.

Λίμνη. Ἡ Συνίς, κατὰ τὰς βορειοὺς ὑψικεῖας τῆς Ὀθρυος.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος περιλαμβάνει 5) ἐπαρχίας· 1) Φθιώτιδος· 2) Δομοκοῦ· 3) Ἀωρίδος· 4) Παρνασσίδος καὶ 5) Λοκρίδος.

Θεσμοπόλαι.

1) Ἡ ἐπαρχία **Φθιώτιδος** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Λαμίαν (9.700 κατ.), ἣτις εἶνε καὶ τοῦ νομοῦ. Ἡ ἀκρόπολις αὐτῆς ὀνομάζεται Ἀκρολαμία, ἀναφέρεται δὲ εἰς πολλοὺς πολέμους, τῶν ὁποίων σπουδαιότερος εἶνε ὁ ἀπὸ τῆς πόλεως κληθεὶς Λαμιακὸς (323—322

π. X.). Ἡ πόλις ἔχει νῦν τὸν τάφον τοῦ ἥρωος Ἀθανασίου Διάκου καὶ ἀνδριάντα αὐτοῦ.—*Στυλὶς* (2.100 κατ.), ἐπίνειον τῆς Λαμίας κατὰ τὴν ὠραίαν παραλίαν τοῦ Μαλιακοῦ.—*Υπάτη* (1.550 κατ.), ἀρχαία πόλις, γνωστὴ διὰ τὰ παρ' αὐτὴν λαματικά λουτρά.

N. A. τῆς Λαμίας ἔκειντο αἱ ἔνδοξοι *Θερμοπούλαι*, ἔπου ἐπεσεν ἥρωϊκῶς ὁ Λεωνίδας μετὰ τῶν 300 Σπαρτιατῶν καὶ 700 Θεσπιέων, ὅτε ἐμάχετο κατὰ τῶν Περσῶν (480 π. X.).

2) Ἡ ἐπαρχία **Δομοκοῦ** πρωτεύουσαν ἔχει τὸν *Δομοκόν* (1.500 κατ.), κατὰ τοὺς βορείους κλάδους τῆς Ὀθρυος. ἔχει ὀχυρὸν φρούριον, ἐκ τοῦ ὀποίου βλέπει τις ἅπασαν τὴν δυτικὴν Θεσσαλίαν.

3) Ἡ ἐπαρχία **Δωριίδος** ἔχει πρωτεύουσαν τὸ *Λιδωρίκιον* (1.100 κατ.), ὄχι μακρὰν τοῦ *Δάφνου*.—*Βιτρινίτσα* καὶ *Εὐπάλιον* (Σουλὲ) πρὸς τὸν Κορινθιακόν.—*Ἀρτιοίνα* καὶ *Γρατίτσα* ὑπὸ τὰ Βαρδούτσια ὄρη.

4) Ἡ ἐπαρχία **Παρνασσίδος** κατέχει τὸ μέσον καὶ τὸ πρὸς τὸν Παρνασσὸν μέρος τοῦ νομοῦ.

Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας εἶνε ἡ *Ἀμφισσα* (5.600 κατ.), κειμένη κατὰ τὴν ὁμώνυμον πεδιάδα, ἣτις εἶνε κατάφυτος ἐξ ἐλαιῶν. Ἐπίνειον ταύτης εἶνε ἡ *Ἰτέα*, κατὰ ὁμώνυμον κόλπον.—*Γαλαξείδιον* (3.500 κατ.), κατὰ τὸν αὐτὸν κόλπον, ἔχον ἀξιόλογον ἐμπορικὸν ναυτικόν.—*Χρισόν*, παρὰ τὴν ἀρχαίαν «Κρίσαν». Κάτωθεν ταύτης ἔκειτο τὸ Κρισαῖον πεδίον, ἐνθα ἐτελοῦντο τὰ «Πύθια». — *Δελφοί*, ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ καὶ πρὸς τοὺς ἀρχαίους «Δελφούς». Ἡ ἀρχαία αὕτη πόλις ἦτο σπουδαία διὰ τὸ περίφημον μαντεῖον καὶ τὸ ἱερόν τοῦ Ἀπόλλωνος, συνήρχετο δ' αὐτόθι κατὰ τὸ ἔαρ τὸ Ἀμφικτιονικὸν συνέδριον.—*Λεοφίνα* (2.700 κατ.).—*Ἀμπλιανη*, δίοδος μετὰξὺ τοῦ Κόρακος καὶ τοῦ Παρνασσοῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνας τῇ 1824 κατετρόπωσαν τοὺς Τούρκους.—*Γραβιά*, (800 κατ.), κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Παρνασσοῦ, ἔνδοξος διὰ τὸ «Χάνι» αὐτῆς, τὸ ὅποιον ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρίτσης ὀχυρωθεὶς κατέστρεψε μέγα μέρος τῆς στρατιᾶς τοῦ Ὀμῆρ Βριώνη.—*Μπράλος*, χωρίον παρὰ τὴν ὁμώνυμον σιδηροδρομικὴν σήραγμα (2.110 μέτρ. μήκους) τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς-Ἀθηνῶν-Παλ. Συνόρων.—*Μουσουνίτσα* (1.500 κατ.) ὑπὸ τὴν Οἴτην.

5) Ἡ ἐπαρχία **Λοκρίδος** κατέχει τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ νομοῦ.

Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας εἶνε ἡ Ἄταλάντη (1.900 κατ.), εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁμωνύμου πεδιάδος· μετὰ ταύτης συνέχεται καὶ ἡ Νέα Πέλλα, ὑπὸ Μακεδόνων κτισθεῖσα.—Κάτω Πέλλα, ἐπίκειον τῆς Ἄταλάντης. Ν. Α. ταύτης ἔκειτο ἡ Ὀλοῦς—Λάρυμνα, ἀρχαία πόλις, παρὰ τὴν ὁποῖαν πλούσια μεταλλεῖα σιδήρου.—Λιβανάται, πρὸς Β. τῆς Ἄταλάντης, πατρὶς τοῦ Ὀδυσσεῶς Ἀνδρότσου.—Μῶλος, πρὸς τὰς Θερμοπύλας. Παρὰ ταύτας ἀξιομνημόνευτα εἶνε τὸ μεσαιωνικὸν φρούριον Βουδονίτσα (ν. Μενδενίτσα) καὶ ἡ ἀρχαία Σκάρφεια, γνωστὴ διὰ τὴν παρὰ ταύτην γενομένην ἦταν τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων (147 π. Χ.).—Ἐλάτεια (κ. Δραχμάνι), ἥτις ἔθεωρεῖτο σπουδαιότατη στρατηγικὴ θέσις.—Δαδίον καὶ Βελίτσα, κατὰ τὰς ὑπηρείας τοῦ Παρνασσοῦ.

γ) Νομὸς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας.

[420 χιλ. κατ.]

Θέσις καὶ ὄρια. Ὁ νομὸς οὗτος ἔχει σχῆμα ἐπίμηκες καὶ κατέχει τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Β. Δ. συνορεύει μετὰ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Ν. Δ. δὲ ἐπ' ὀλίγον μετὰ τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας παρὰ τὸ ὄρος Γεράνεια. Βρέχεται δὲ πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου καὶ Ν. Δ. ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου.

Ὅρη. Ὁ Παρνασσός, ὁ Ἐλικίων, ἡ Γεράνεια, ὁ Κιθαιρῶν, ἡ Πάρνης, τὸ Πεντελικόν, ὁ Ὑμητιὸς καὶ τὸ Λαύρειον.

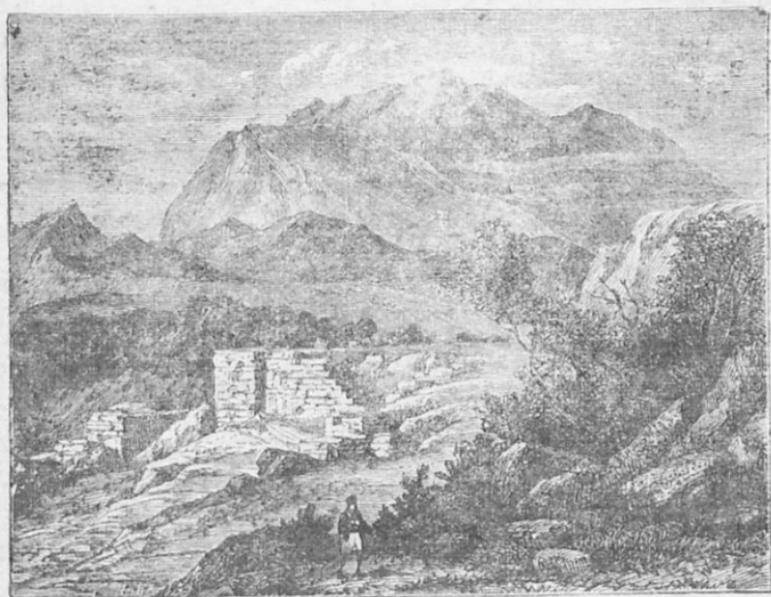
Πεδιάδες. Ἡ Ἀθηναϊκὴ, τὸ Θριάσιον πεδίον ἢ Μεσόγεια, ἡ τῶν Θηβῶν καὶ ἡ τῆς Λεβαδείας.

Ποταμοί. Ὁ Φωκικὸς Κηφισός, ὁ Μέλας, ὁ Ἀσωπὸς καὶ οἱ χεῖμαρροι Ἰλισὸς καὶ Κηφισός.

Λίμνη. Ἡ Ὑλικὴ καὶ ἡ Τροφία (Ἄνω καὶ Κάτω Λικέρι). (Ἡ μεγάλη λίμνη Κωπαῖς ἔχει ἀποξηρανθῆ).

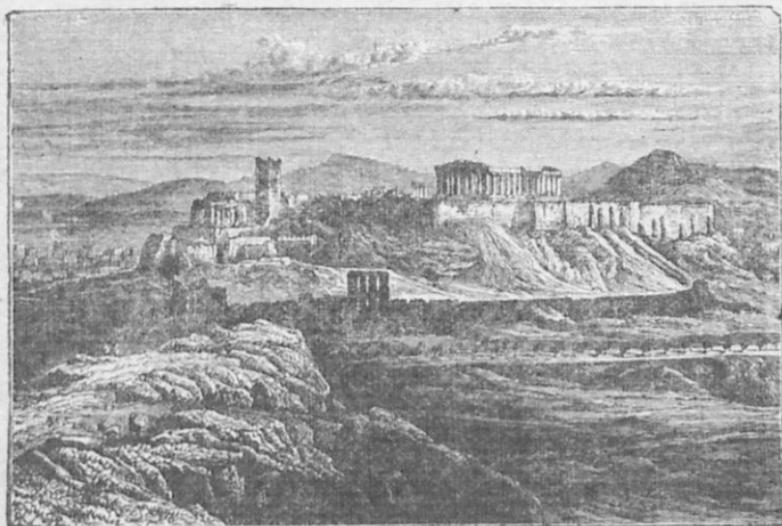
Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Ἀττικῆς καὶ

Βοιωτίας διαιρείται εἰς 5 ἐπαρχίας: 1) Ἀττικῆς, 2) Μεγαρίδος, 3) Αἰγίνης, 4) Θηβῶν καὶ 5) Λεβαδείας.

Παρνασσός.

1) Ἡ ἐπαρχία Ἀττικῆς ἔχει πρωτεύουσαν τὰς ΑΘΗΝΑΣ

Ἐρείπια τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν.

(180.000 κατ.), ἥτις εἶνε πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τοῦ βασι-

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

λείου τῆς Ἑλλάδος. Αἱ Ἀθηναί, πόλις ἀρχαία καὶ ἔνδοξος, ὑπῆρξε τὸ κέντρον τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ἀρχαιότητος. Ἐκεῖτο δὲ περὶ τὴν ἀκρόπολιν καὶ εἶχε λαμπρότατα μνημεῖα καὶ οἰκοδομήματα, τῶν ὁποίων πολλὰ σήμερον σφίζονται κατὰ τὸ πλεῖστον κατεστραμμένα. Καὶ τὴν μὲν ἀκρόπολιν ἐστόλιζον τὰ Προ-

Ἐρείπια τῶν Προπυλαίων.

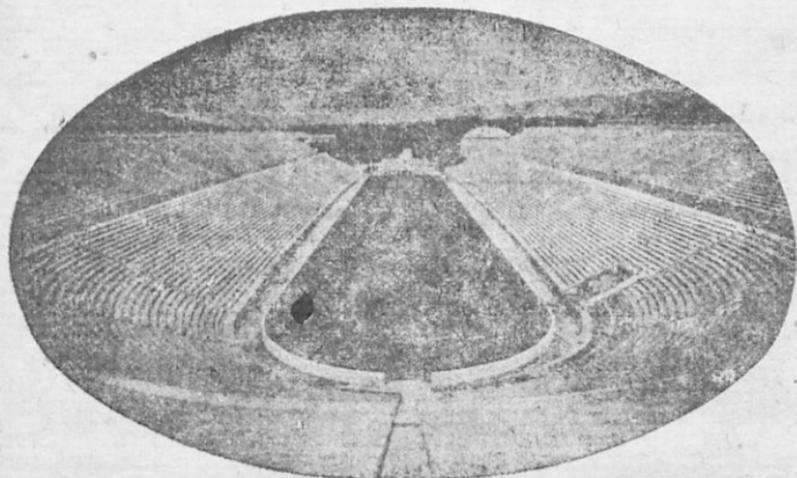
πύλαια, ὁ ναὸς τῆς Ἀθηναῖς Νίκης, τὸ Ἐρέχθειον καὶ ὁ Παρθενών, τὸ τελειότατον ἔργον τῆς ἀρχαίας τέχνης.

Κατὰ δὲ τοὺς νοτίους πρόποδας τῆς ἀκροπόλεως κεῖνται τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου, ὁ ἱερός περίβολος τοῦ Ἀσκληπιοῦ (Ἀσκληπιεῖον) καὶ τὸ Ὠδεῖον τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ. Περαιτέρω σφίζεται ἀκέραιον σχεδὸν τὸ Θησεῖον. Βορειοδυτικῶς τῆς πόλεως ἦτο τὸ Δίαυλον, ἡ κυρία εἴσοδος τῆς ἀρχαίας πόλεως, καὶ οἱ τάφοι τοῦ Κεραμεικοῦ, πρὸς Δ τῆς ἀκροπόλεως τὸ Μουσεῖον (ἐφ' οὗ τὸ μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου), ὁ τῆς Πνυκὸς καὶ ὁ τῶν Νυμφῶν.

Πρὸς Α. τῆς ἀκροπόλεως κεῖται τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσιμάχου καὶ ὁ μέγας ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς (Ὀλυμπιεῖον), τοῦ ὁποίου σφίζονται 16 στῦλοι.

Πέραν τοῦ Ἴλισσοῦ ὑφῄσθαι ὁ λόφος Ἀρδητιός, ὑπὸ τὸν ὁποῖον

κείται τὸ Παναθηναϊκὸν Στάδιον, ἕπερ νῦν ἔχει ἀνακαινισθῆ ὑπὸ τοῦ ἔθνικοῦ εὐεργέτου Ἀβέρωφ, τελοῦνται δὲ καὶ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες.

Τὸ Στάδιον.

Ἐπὶ τουρκοκρατίας αἱ Ἀθηναὶ ἦσαν πόλις μικρά· τώρα ὅμως ἔχουσιν ἀναπτυχθῆ καταπληκτικῶς. Ἐχουσι ῥυθμὸν κανονικόν, πλατείας ὠραίας καὶ πολλὰ μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα. Σημαντικώτατα αὐτῶν εἶνε τὰ Βασιλικά Ἀνάκτορα, τὸ Βουλευτήριον, τὸ Πανεπιστήμιον, ἡ Συναία Ἀκαδημία, ἡ Βαλλιάνειος βιβλιοθήκη, τὸ Μετσόβιον πολυτεχνεῖον, τὸ Ἐθνικὸν μουσεῖον, ἡ Σρατιωτικὴ σχολὴ τῶν Ἐδελφίδων, τὸ Μαράσειον Διδασκαλεῖον, ἡ Ριζάριος Σχολή, τὰ νοσοκομεῖα «Ἐθαγγελισμός», ἡ «Ἑλπίς», τὸ Δημοικὸν καὶ ἄλλα, τὸ Ζίππειον, τὸ Ἀστεροσκοπεῖον, τὸ μέγαρον τῶν Ταχυδρομείων καὶ Τηλεγράφων, τὸ δημοικὸν θέατρον, τὸ μέγαρον τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας, ὡς καὶ τὰ μέγαρα τῶν ξένων σχολῶν.

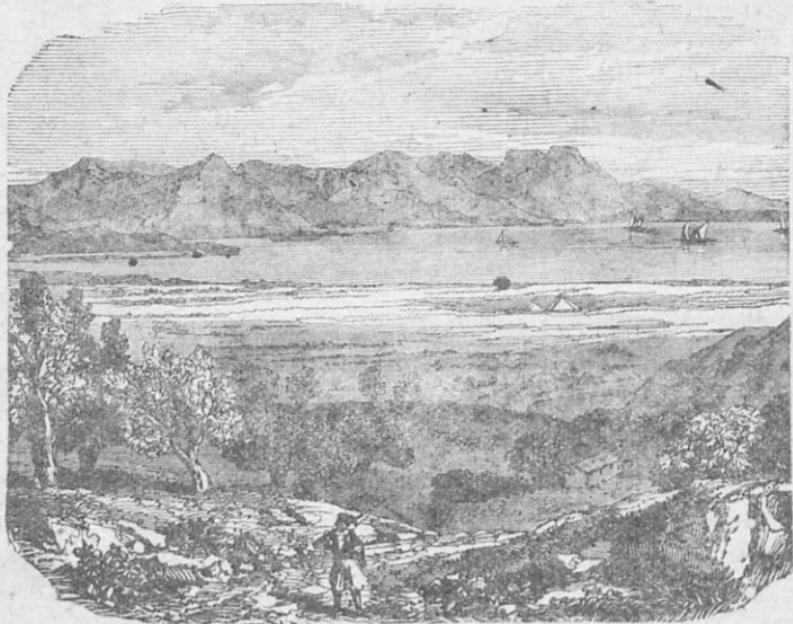
Ἐπίνειον τῶν Ἀθηνῶν καὶ σπουδαία πόλις εἶνε ὁ Πειραιεὺς (68.000 κατ.). Ἀπέχει τῶν Ἀθηνῶν $1\frac{3}{4}$ ὥρας, διὰ δὲ τοῦ ἠλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου $\frac{1}{4}$ · εἶνε δὲ ἡ βιομηχανικωτάτη καὶ ἐμπορικωτάτη πόλις τῆς Ἑλλάδος ἔχουσα ποικίλα βιομηχανικὰ καταστήματα (ὕφαντουργεῖα, μηχανουργεῖα κλπ.), ὡς καὶ ὠραίας οἰκοδομὰς (ἡ Ἐμπορικὴ Ναυτικὴ σχολή, τὸ Δημοικὸν θέατρον, τὸ Ζάννειον νοσοκομεῖον καὶ ἄλλα).

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ἐκ τοῦ Πειραιῶς ἄρχονται δύο σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ, ἡ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἡ τῆς Λαρίσης—Παλ. Συνόρων.

Παρὰ τὸν Πειραιᾶ κεῖται τὸ Νέον Φάληρον, πλησίον τοῦ ἑποίου ὑπάρχουσιν οἱ τάφοι τοῦ στρατηγοῦ Καραϊσκάκη καὶ τῶν συναγωνιστῶν αὐτοῦ, οἵτινες ἔπεσον τῇ 1827 ἐνδόξως μαχόμενοι κατὰ τῶν Τούρκων. Τὸ Νέον καὶ τὸ Παλαιὸν Φάληρον χρησιμεύουσιν ὡς θερινὰι τερπναὶ διατριβαί.

Ἄλλαι σπουδαῖαι κῶμαι καὶ χωρία τῆς Ἀττικῆς εἶνε Χαλάν-

Πεδίον τοῦ Μαραθῶνος.

δριον (1.350 κατ.), ἔχον γεωργικὸν σταθμὸν.—Ἀμαρούσιοι καὶ Κηφισιά, ὠραῖαι κῶμαι μετὰ θερινῶν ἐπαύλεων.—Μενίδιον (παρὰ τὰς ἀρχαίας Ἀχαρνάς).—Δεκέλεια (κ. Τατί), ἀρχαία δχυρὰ θέσις. Νῦν εἶνε ὠραία ἐπαυλις τοῦ βσιλέως.—Μαραθῶν, παρὰ τὴν ὁμῶνυμον ἐνδοξον πεδιάδα.—Ὠρωπός, κατὰ τὸν Εὐδοικὸν κόλπον.

Κορωπὶ (4.400 κατ.), Μαρκόπουλον (2,600 κατ.) καὶ Κερατέα (3.500 κατ.) ἐν τῇ Μεσογαίᾳ καὶ κατὰ τὴν εἰς Λαύρειον σιδηροδρομικὴν γραμμὴν. Λαύρειον, ἐνθα λαμπρὰ μεταλλουργεῖα καὶ

μεταλλοπλυντήρια Ἑλληνικῆς καὶ Γαλλικῆς ἐταιρείας.—Θορικὸς, ἀρχαιστάτη τῆς Ἀττικῆς πόλις.

Ἀσπρόπυργος (2.300 κατ., κ. Καλύβια), ἐν τῷ Θριασίῳ πεδίῳ καὶ κατὰ τὴν γραμμὴν τοῦ σιδηροδρόμου Πελοποννήσου.

2) Ἡ ἑπαρχία **Μεγαρίδος** ἔχει πρωτεύουσαν τὰ *Μέγαρα* (8.000 κατ.) ὄχι μακρὰν τῆς θαλάσσης. Τὰ Μέγαρα ἤκμασαν πάλαι ὡς πόλις ναυτικὴ ἰδρύσασα πολλὰς ἀποικίας, ὡς τὸ Βυζάντιον καὶ τὴν Χαλκηδόναν. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς σήμερον ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν.—Ἐλευσίς (2.400 κατ.), παράλιος κώμη, σπου-

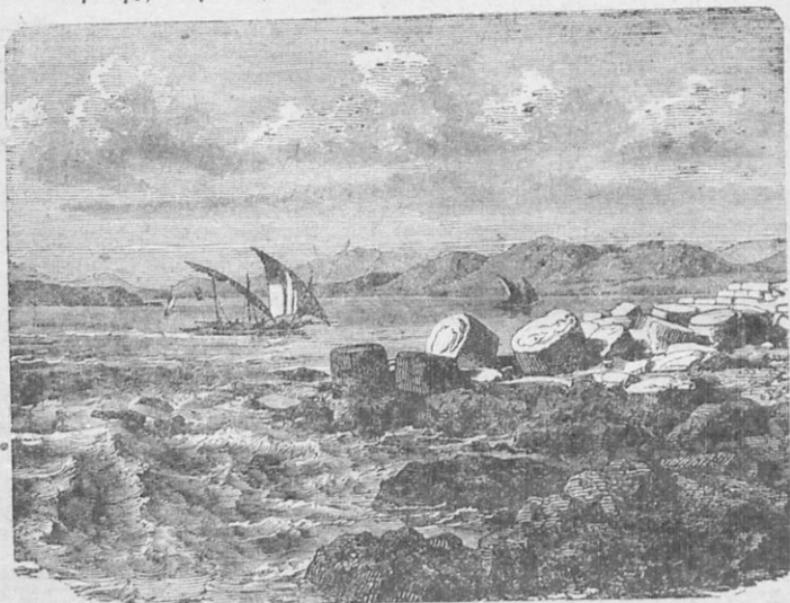
Ἐλευσίς.

δαία κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Εἰς τὸν μέγαν αὐτῆς ναὸν τῆς Δήμητρος, τοῦ ὁποίου ἐρείπια σφίζονται, μεγάλη πομπὴ ἤρχετο κατ' ἔτος ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ἐτέλει τὰ «Ἐλευσίνια μυστήρια». Σήμερον ἡ Ἐλευσίς ἔχει βιομηχανικά τινα καταστήματα.—Μάνδρα (3.700 κατ.), ὄχι μακρὰν τῆς Ἐλευσίνος.—Βύλλια (2.670 κατ.) καὶ Κριεκούκιον (3.100 κατ.) ὑπὸ τὸν Κιθαιρῶνα.

Ἐν τῇ νήσῳ Σαλαμῖνι κεῖται ὁ πολεμικὸς ναύσταθμος τοῦ κράτους. Ὅχι μακρὰν τούτου μεταξὺ τῆς νήσου καὶ τῆς Ἀττικῆς σχηματίζονται τὰ στενά, ἐν τοῖς ὁποίοις ἐγένετο ἡ ἐνδοξος ναυμαχία μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Περσῶν (480 π. Χ.).

Ἡ νῦν πολίχνη Σαλαμίς (κ. Κούλουρη) κεῖται εἰς μυχὸν κόλπου, πρὸς δυσμὰς ἀνοιγομένου.

3) Ἡ ἐπαρχία **Αἰγίνης** ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων τοῦ Σαρωνικοῦ Αἰγίνης, Ἀγκιστρίου καὶ τινῶν ἄλλων νησίδων ἀκατοικήτων.

Σαλαμίς.

Ἡ νῆσος Αἶγινα κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἤικμασεν ὡς ναυτικὴ δύναμις πρὸ τῶν Ἀθηναίων. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ Αἶγινα (5.400 κατ.), κειμένη κατὰ τὴν Δ. παραλίαν, ἔπου ἡ ἀρχαία Αἶγινα.

4) Ἡ ἐπαρχία **Θηβῶν** ἔχει πρωτεύουσαν τὰς Θήβας (3.500 κατ.), κειμένας ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῶν ἀρχαίων Θηβῶν, τῆς Καδμείας. Αἱ Θῆβαι ἦσαν πρωτ. τῆς Ἀρχαίας Βοιωτίας καὶ πατρίς τοῦ ποιητοῦ Πινδάρου καὶ τῶν στρατηγῶν Ἐπαμεινώνδου καὶ Πελοπίδου. Ἐπὶ τῶν στρατηγῶν τούτων αἱ Θῆβαι ἤικμασαν, ἀφαιρέσασαι ἀπὸ τῆς Σπάρτης τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος.— Δομβραῖνα, πρὸς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.— Σχηματῶρι, πρὸς Α τῶν Θηβῶν, ἐκ τοῦ ὁποῦ ἀρχίζει ἡ διακλάδωσις τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς-Λαρίσης-Παλ. Συνόρων, ἣτις φέρει εἰς Χαλκίδα. Πρὸς Ν. τῶν Θηβῶν, ἔκειντο αἱ Πλαταιαὶ (παρὰ τὸ χωρίον Κόκλα), περιώνυμος διὰ τὴν αὐτέθει νίκη τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν.— Αἱ Θεσπιάι (νῦν

Ἐρημόκαστρον) 700 κάτοικοι αὐτῆς ἐφρονεύθησαν ἐν Θερμοπύλαις ἀγωνισθέντες μετὰ τοῦ Λεωνίδου καὶ τῶν 300 Σπαρτιατῶν κατὰ τῶν Περσῶν. Μία θέσις τῶν Θεσπιῶν ἦσαν τὰ *Λεῦκτρα* (νῦν Παραπούγ-για), ἔπου οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐνίκηθησαν ὑπὸ τῶν Θηβαίων τῇ 371 π. Χ.— Τὸ *Δήλιον* (νῦν *Δήλεσι*), λιμὴν παρὰ τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον. Ἀδελίς (παρὰ τὸ χωρίον Βαθύ), ἀσφαλῆς λιμὴν, ἐκ τοῦ ὁποίου οἱ Ἕλληνες ἐξέπλευσαν ἐναντίον τῆς Τροίας.

5) Ἡ ἐπαρχία *Λεβυδαίας* ἔχει πρωτεύουσαν τὴν *Λεβάδειαν*, (7.100 κατ.), ἐπὶ ὠραίας τοποθεσίας κατὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς Κωπαίδικῆς λεκάνης. Ἐχει ἐργοστάσια, εἰς τὰ ὁποία γίνεται ἐπεξεργασία τοῦ βάμβακος, ὅστις παράγεται ἐν τῇ εὐφόρῳ αὐτῆς πεδιάδι. Ἡ *Λεβάδεια* εἶνε ἀρχαία πόλις, ὀνομαστή διὰ τὸ ἄντρον καὶ τὴν λατρείαν τοῦ Τροφωνίου Διός, τὸ ὁποῖον ἄντρον ἦτο καὶ μαντεῖον.— Δυτικώτερον εἶνε ἡ *Δαύλεια*, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Παρνασσού, καὶ ἡ *Ἀράχωβα* (3.500 κατ). Παρὰ ταύτην ὁ Καραϊσκάκης τῇ 1826 ἐπροξένησεν ἕλεθρον εἰς τοὺς Τούρκους.— *Δίστομον*. Ν. Ἀ. τοῦτου κεῖται ὁ σπουδαῖος Βυζαντινὸς ναὸς τοῦ «Ὁσίου Λουκά».

Ἡ *Χαιρώνεια* (παρὰ τὸ νῦν χωρίον Κάπραινα), πατρίς τοῦ Πλουτάρχου. Πλησίον αὐτῆς κεῖται κολοσσιαῖος μαρμάρινος λέων, μνημεῖον τῶν ἠρωϊκῶς πεσόντων ἐνταῦθα Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων κατὰ τοῦ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνοιο (338 π. Χ.).— *Κορώνεια*, Ν. Α. τῆς *Λεβυδαίας*. Ἐκεῖ πλησίον ἦσαν καὶ τὰ στενὰ τῆς Πέτρας, ἐνθα ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης τῇ 1829 ἐνίκησε τοὺς Τούρκους.

Συγκοινωνία τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.— Ἡ συγκοινωνία τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος γίνεται δι' ἀμαξιτῶν ὁδῶν, σιδηροδρόμων καὶ ἀτμοπλοίων. Ὁ κυριώτερος σιδηρόδρομος εἶνε ὁ Πειραιῶς— Ἀθηῶν— Παλ. Συνόρων, ὅστις διέρχεται διὰ τῶν νομῶν Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας καὶ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Ἐκ τοῦ Σχηματαρίου δὲ γίνεται διακλάδωσις, ἥτις διερχομένη διὰ τῆς *Αἰθίδος* καταλήγει εἰς τὴν Χαλκίδα.

Ἐν τῇ Ἀττικῇ ἐκτὸς τῆς συχνοτάτης συγκοινωνίας Ἀθηῶν καὶ Πειραιῶς διὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου συγκοινωνοῦσιν αἱ Ἀθηναὶ διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τοῦ Ἀμαρουσίου, Κηφισιάς, Χαλανδρίου, Κορωπίου, Μαρκοπούλου, Κερατέας καὶ Λαυρίου.

Ἡ δυτικὴ Στερεὰ Ἑλλάς ἔχει σιδηρόδρομον τὸν τοῦ Κρουνε-
Γεωγραφία, Δ. Η. Κυριακοπούλου

ρίου—Μεσολογγίου—'Αργείου. 'Η δ' ἐκ Πειραιῶς καὶ 'Αθηνῶν μέχρι τῆς δυτικῆς ταύτης 'Ελλάδος συγκοινωνία ἐκτελεῖται ἢ δι' ἀτμοπλοίων ἢ διὰ τοῦ σιδηροδρόμου Π. Α. Π. τοῦ ἀγοντος εἰς Πάτρας.

Γ' ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

[950 χιλ. κατ.]

Θέσις. Ἡ Πελοπόννησος ἦτο χερσόνησος ὁμοιάζουσα πρὸς νῆσον, διότι μόνον διὰ στενοῦ ἰσθμοῦ (τοῦ Κορινθιακοῦ) συνεδέετο μετὰ τῆς Στερεᾶς 'Ελλάδος, σήμερον ὅμως, ὅποτε ὁ ἰσθμὸς ἐκόπη διὰ διώρυχος, θεωρεῖται νῆσος. Βρέχει δὲ αὐτὴν πρὸς Β. μὲν ὁ Σαρωνικὸς κόλπος, ὁ Κορινθιακὸς καὶ ὁ Πατραϊκός, πρὸς Δ. καὶ Ν. τὸ Ἴόνιον πέλαγος καὶ πρὸς Α. τὸ Μυρτιφὸν πέλαγος.

Ὅρειζόντιος διαμελισμός. Ἡ Πελοπόννησος διαμελιζομένη ὑπὸ πολλῶν κόλπων ἔχει σχῆμα φύλλου πλατάνου. Καὶ πρὸς μὲν τὸ Ἴόνιον σχηματίζονται οἱ κόλποι Κυπαρισσιακός, Μεσσηνιακός καὶ Λακωνικός, πρὸς δὲ τὸ Μυρτιφὸν ὁ Ἀργολικός. Χερσόνησοι δὲ σχηματίζονται πρὸς Ν. τρεῖς· ἡ Μεσσηνιακὴ, τελειώνουσα εἰς τὸ ἀκρωτήριο Ἀκρίαν, ἢ τοῦ Ταῦγέτου (κ. Μάνη), τελειώνουσα εἰς τὸ νοτιώτατον τῆς Πελοποννήσου ἀκρωτήριο Ταίναρον (κ. Ματαπᾶς), καὶ ἡ τοῦ Πάργωνος, τελειώνουσα εἰς τὴν Μαλέαν ἄκραν. Μεταξὺ δὲ τοῦ Ἀργολικοῦ καὶ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου σχηματίζεται ἡ Ἀργολικὴ χερσόνησος, τελειώνουσα εἰς τὸ ἀκρωτήριο Σκόλλαιον (κ. Σπαθί). Ἔτερα ἀκρωτήρια εἶνε τὸ Δρέπανον, τὸ Ῥίον, ὁ Ἀρύξος (κ. Πάπας), ὁ Χελωνάτις (κ. Χλεμοῦτσι) καὶ ὁ Ἰχθύς (κ. Κατάκωλον).

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Ἡ Πελοπόννησος εἶνε ὀρεινὴ. Τὸ κέντρον τῶν ὄρων κεῖται ἐν τῇ μέσῳ ἐν τῇ Ἀρκαδίᾳ.

Ὅρη. Κυριώτερα ὄρη εἶνε ἡ Κυλλήνη (κ. Ζίρια), τὰ Ἀροῖα (κ. Χελμός), τὸ Ἀραχναῖον, τὸ Λύρκειον, τὸ Ἀρτεμίσιον, τὸ Παρθένιον καὶ ὁ Πάργων (κ. Μαλεβός), εἰς τὸ κέντρον τὸ Μαίναλον καὶ κατωτέρω ὁ Ταῦγος, τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Πελοποννήσου.

Βορειοδυτικὰ ὄρη εἶνε ὁ Ἐρύμανθος, τὸ Παναχαϊκόν, ἢ χα-

μηλή και δασώδης Φολόη, νοτιοδυτικά δὲ τὸ Λύκαιον, τὰ Νόμια, τὸ Αἰγαλέον (κ. Μάλη), ἡ Ἰθώμη και τὸ Λυκόδημον.

Πεδιάδες. Αἱ μεγαλύτεραι πεδιάδες εἶνε ἡ Ἡλιακή, ἡ Μεσσηνιακή, ἡ τοῦ Ἐλους και ἡ Λεύκη (κ. τῆς Συκιᾶς) κατὰ τὸν Λακωνικὸν κόλπον, ἡ τοῦ Ἄργους, ἡ Κορινθιακή και ἡ τοῦ Αἰγίου.

Ποταμοί. Οἱ κυριώτεροι ποταμοὶ τῆς Πελοποννήσου εἶνε ὁ Κορινθιακὸς Ἄσωπός, ὁ Κραῖθις, ὁ Βουραϊκός (κ. Καλαβρυτινός), ὁ Σελινοῦς, ὁ Πηγεῖός, ὁ Ἄλφειός (ὁ μέγιστος τῆς Πελοποννήσου), ἡ Νέδα, ὁ Πάμισος και ὁ Εὐρώτας.

Λίμναι. Ἡ μέγιστη αὐτῶν εἶνε ἡ Φενεὸς (ὑψ. 650 μ.), μέρος τῶν ὑδάτων τῆς ὁποίας ἐκκενοῦνται ὑπογείως ἀναβλύζοντα κατὰ τὰς πηγὰς τοῦ Λάδωνος, παραποτάμου τοῦ Ἄλφειοῦ. Πλησίον αὐτῆς εἶνε και ἡ Στυμφαλις (γνωστὴ ἐκ τῶν μυθικῶν Στυμφαλίδων ὄρνιθων). Κατὰ δὲ τὸν Ἀργολικὸν κόλπον σχηματίζεται ἡ Λέωνη, ἡ ὁποία τώρα εἶνε ἔλος.

Φυσικὴ διαίπλασις τοῦ ἐδάφους. Προϊόντα. Δάση ἔχει ἡ Πελοπόννησος πρὸς τὸ βόρειον και δυτικὸν μέρος· τὰ δ' ἀνατολικά ὄρη εἶνε πάντα σχεδὸν γυμνά, μόνον δ' ἐν Ἀργολίδι ὑπάρχουσι δάση τινὰ πεύκων. Ἐν τοῖς ὄροπεδίοις τῆς Ἀρκαδίας καλλιεργοῦνται δημητριακοὶ καρποί, κάρναβις (χασίς) και ἄμπελοι, ἐν δὲ ταῖς πεδιάσιν ἐκτείνονται ἐλαιῶνες, ἄμπελοι και σταφιδάμπελοι. Τὸ κατ' ἐξοχήν προϊόν τῆς Πελοποννήσου εἶνε ἡ σταφίς, τῆς ὁποίας ἡ κυριώτερα ἐξαγωγή γίνεται ἐν Πάτραις. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἡ Πελοπόννησος παράγει και βαλάνους, καπνὸν (ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Νεουπλίας και Ἄργους), σῦκα, ἐσπεριδοειδῆ και μέταξαν.

Ἐν Πελοποννήσῳ τρέφονται και ποίμνια.

Ἀσχολίαι τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι τῆς Πελοποννήσου ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν, ὑλοτομίαν, βαμβάκο-τροφίαν, εἰσέτι δὲ και εἰς τὴν βιομηχανίαν και τὸ ἐμπόριον.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Διοικητικῶς ἡ Πελοπόννησος διαιρεῖται εἰς πέντε νομούς, οἵτινες εἶνε α') ὁ τῆς Ἀργολίδος και Κορινθίας, β') ὁ τῆς Ἀχαΐας και Ἡλίδος, γ') ὁ τῆς Μεσσηνίας, δ') ὁ τῆς Λακωνίας και ε') ὁ τῆς Ἀρκαδίας.

α') Νομός Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας.

[170 χιλ. κατ.]

Ἔθνη. Ὁ νομὸς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας κατέχει τὸ Β. Ἀ. μέρος τῆς Πελοποννήσου· περιλαμβάνει δὲ καὶ τὴν Ἀργολικὴν χερσόνησον καὶ τὰς παρὰ ταύτην νήσους Πόρον, Ἰθράν καὶ Σπέτσας.

Τὸ Ἀραχναῖον.

Βρέχεται δὲ πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ Ν.Α. ὑπὸ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου.

Εἰς τὸν νομὸν τοῦτον ἀνήκουσι καὶ αἱ νῆσοι Κύθηρα καὶ Ἀντικύθηρα.

Ἔρη. Ἔρη ἔχει τὰ Ἀροάνια, τὸ Δύρκειον, τὸ Ἀστεμίσαιον, τὸ Παρθένιον, τὸ Ἀραχναῖον καὶ, τὸ ὑψηλότερον ἐξ ἑλων. τὴν Κυλλήνην.

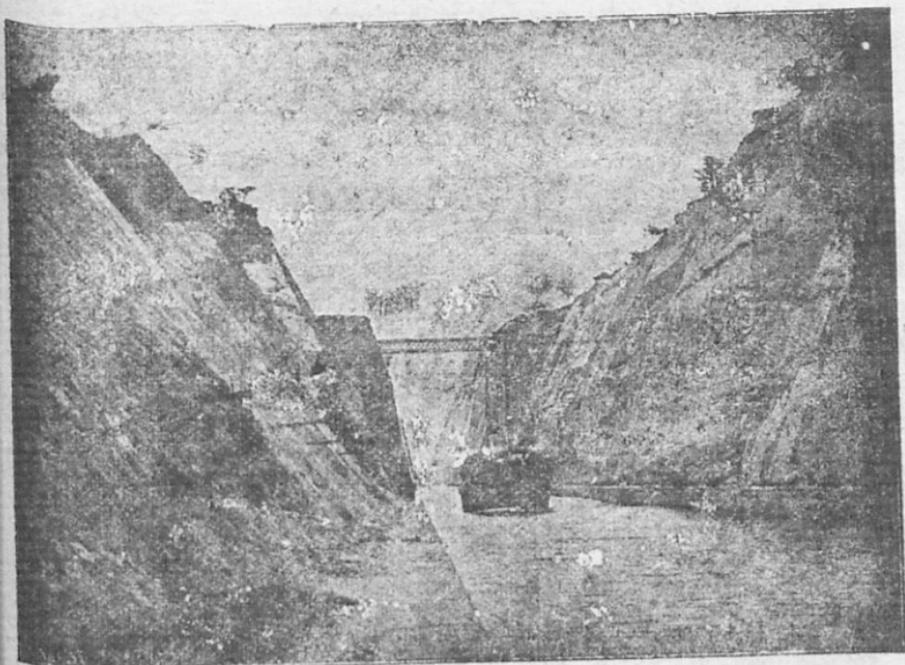
Ποταμοὶ καὶ λίμναι. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Ἀσωπόν, τὸν Ἰναχον, τὸν Ἐρασίον· λίμνας δὲ τὴν Στυμφαλίδα, τὴν Φενεὸν καὶ τὴν Λέρονην.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς οὗτος περιλαμβάνει 7 ἐπαρχίας· 1) Ναυπλίας, 2) Ἄργους, 3) Κορινθίας, 4) Τροι-

ζηνίας, 5) Ἰδρας, 6) Σπετσών και Ἐρμιονίδος και 7) Κυθήρων.

1) Ἡ ἑπαρχία **Ναυπλίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὸ **Ναύπλιον** (5.400 κατ.), ὅπερ εἶνε και τοῦ νομοῦ πρωτεύουσα, κείμενον εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου. Τὸ Ναύπλιον ὑπῆρξε πρωτ. τοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ 1826—1844. Ἔχει τρία φρούρια, τὸ Παλαμήδιον, τὴν Ἀκροναυπλίαν και τὸ Μπούριζι, ἐπὶ μικρᾶς νησίδος. Προάστειον τοῦ Ναυπλίου εἶναι ἡ Πρόνοια (1.850 κατ.). Πρὸς Β. τοῦ Ναυπλίου ἔκειτο ἡ ἀρχαιοτάτη πόλις **Τίρυνς**, τῆς ὁποίας σφύζονται Κυκλώπεια τεῖχη. Πλησίον τούτων τώρα ὑπάρχει γεωργικὸς σταθμὸς.— **Νέα Ἐπίδαυρος** (κ. Πιάδα), ἔνθα συνῆλθεν ἡ πρώτη ἔθνικὴ συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων (1 Ἰανουαρίου 1822) και ἐκήρυξε τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος.

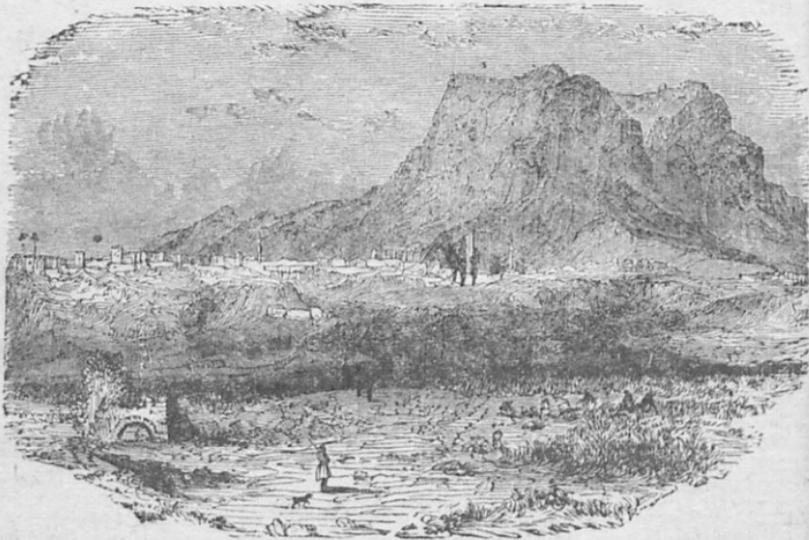
2) Ἡ ἑπαρχία **Ἄργους** ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Ἄργος (8,800 κατ.), τὴν μεγίστην πόλιν τοῦ νομοῦ, ἐν τῇ ὁμωνύμῳ πεδιάδι, συγκοι-

Ὁ Ἴσθμὸς τῆς Κορίνθου.

νωνοῦν μετὰ τε τοῦ Ναυπλίου και τῆς Κορίνθου διὰ σιδηροδρόμου. Κατὰ τὴν βορειάν γωνίαν τῆς πεδιάδος (παρὰ τὸ νῦν χωρίον Χαρ-

θάτι) ἔκειτο ἡ πλουσιωτάτη καὶ ἀρχαιοτάτη πόλις Μυκῆναι, ἡ ἔδρ
τῶν Ἀτρειδῶν. Ἐνταῦθα σφίζονται πολλὰ ἐρείπια, μεταξὺ τῶ
ἁποίων διαπρέπει ἡ πύλη τῶν λεόντων, ἀνευρέθησαν δὲ καὶ πολλὰ
κοσμήματα χρυσᾶ, ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ, δεικνύοντα ἀρχαιότατα
Μυκηναϊκὸν πολιτισμὸν ταῦτα εὗρισκονται σήμερον ἐν τῷ ἐν Ἀθῆ
ναῖς Ἀρχαιολογικῷ μουσεῖῳ. Πρὸς Β. τοῦ Ἄργους καὶ ἐπὶ τῆς σι
δηροδρομικῆς γραμμῆς κεῖται ἡ γεωργικὴ κωμόπολις Κουτσοπέδιο
(1.400 κατ.), κατάφυτος ὑπὸ ἀμπέλων καὶ ἐλαιῶν. — Ἐτέρα κώμ
κατὰ τὴν πρὸς τὴν Ἀρκαδίαν ὁδὸν εἶνε ὁ Ἀχλαδόκαμπος (1.700
κατοίκους).

Ἡ ἀρχαία Κόρινθος.

3) Ἡ ἐπαρχία **Κορινθίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Νέαν Κόριν
θον (5.300 κατ.), παρὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον καὶ ἔχει μακρὰν τοῦ
ἰσθμοῦ. Ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη τῷ 1858 μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς
Παλαιᾶς Κορινθοῦ ὑπὸ σεισμοῦ. Ἡ ἀρχαία Κόρινθος ἔκειτο 1
ῶραν Ν. Δ. ὑπὸ τὸν Ἀκροκόρινθον, τὴν ἀκρόπολιν αὐτῆς. Κατὰ
τὸν ἰσθμὸν (ἐνθα νῦν ἡ διώρυξ) ἔκειτο τὸ στάδιον, ἐν ᾧ ἐτελοῦντο
οἱ ἀγῶνες «Ἰσθμια». Ἡ πόλις κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων (τῷ
146 π. Χ.). — Λουιγράκιον, ῥινωστὸν διὰ τὰ ἐξαιρετὰ ἱαματικὰ ὕδατα
— Σοφικόν, πρὸς τὸν Σαρωνικόν. — Σικυῶν (κ. Κιάτον) καὶ Εὐλό
καστρον, παρὰ τὸν Κορινθιακὸν καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς.

μῆς Κορίνθου-Πατρῶν. — *Τροίκαλα*, ὑπὸ τὴν Κυλλήνην. — *Γκοῦρα*, παρὰ τὴν λίμνην Φενεόν. — *Ἅγιος Γεώργιος*, παρὰ τὸν Ἄσωπὸν ποταμὸν, γνωστὸς διὰ τὸν ἐκλεκτὸν μέλανα οἶνον, τὸν ὁποῖον παράγει. Πρὸς Α. τούτου κεῖται ἡ μικρὰ κοιλάς *Νεμέα*, ἔνθα ἐτελοῦντο πάλαι «τὰ *Νέμεα*». Παρὰ ταύτην κείνται τὰ περιώνυμα στενά τῶν *Δεοβενακίων*, ὅπου ὁ Κολοκοτρώνης μετὰ τοῦ Νικήτα, Παπαφλέσσα καὶ Δημητρίου Ὑψηλάντου ἑκατέρωθεν τὸν πολυάριθμον στρατὸν τοῦ Δράμαλη (τῷ 1822).

4) Ἡ ἐπαρχία **Τροιζηνίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὸν *Πόρον* (4.300 κατ.), ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου, τερπνὴν διατριβὴν κατὰ τὸ θέρος. Ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἀπέθανεν ὁ ῥήτωρ Δημοσθένης. — *Τροιζήν* (κ. *Δαμαλᾶς*), ἐπὶ τῆς Ἀργολικῆς χερσονήσου, ἔνθα συνήλθεν ἡ I' ἐθνικὴ συνέλευσις (τῷ 1827). — *Βρωμιλίμη*, ἐπὶ τῆς χερσονήσου τῶν Μεθάνων, ἔχουσα θειοῦχα ἱαματικὰ λουτρά.

5) Ἡ ἐπαρχία **Ἰδρας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν *Ἰδραν* (5.500 κατ.), πατρίδα τοῦ Ἀνδρέου Μιαούλη, τοῦ Σαχτούρη καὶ τοῦ Κουντουριώτου. Ἡ ἔνδοξος αὕτη νῆσος ἔχει τὸ προνόμιον νὰ ἐκλέγῃ ἰδιαιτέρως τρεῖς βουλευτὰς διὰ τὰς ὑπηρεσίας καὶ τὰ ἥρωϊκὰ κατορθώματα τῶν τέκνων αὐτῆς κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Τώρα οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σπογγαλιεῖαν.

6) Ἡ ἐπαρχία **Σπετσῶν καὶ Ἐρμιονίδος** ἔχει πρωτεύουσαν τὰς *Σπέτσας* (4.300 κατ.), ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου καὶ ἡ νῆσος αὕτη ἔχει τὸ προνόμιον νὰ ἐκλέγῃ ἰδιαιτέρως δύο βουλευτὰς διὰ τὰ ἥρωϊκὰ κατορθώματα τοῦ ναυτικοῦ αὐτῆς κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. — Ἐπὶ τῆς Ἐρμιονίδος εἶνε ἡ ναυτικὴ πολίχνη *Κρανίδιον* (6.000 κατ.), ἣτις ἔχει ἐπίγειον τὸ *Χέλιον*, καὶ ἡ παράλιος *Ἐρμιόνη* (2.200 κατ.).

7) Ἡ ἐπαρχία **Κυθέρων** ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου καὶ τῶν *Ἀντικυθήρων*. Πρωτ. εἶνε τὰ *Κύθηρα*, ἑτέρα δὲ κώμη εἶνε ὁ *Ποταμός*.

Τὰ δ' *Ἀντικύθηρα* εἶνε ἡ νοτιωτάτη νησίς τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος. Πλησίον ταύτης ἐξήχθησαν ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης ἀρχαῖα ἀγάλματα ὀρεχάλκινα καὶ μαρμάρινα ἀρίστης τέχνης.

β') Νομός Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος.

[260 χιλ. κατ.].

Όρια. Ὁ νομὸς Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος ὁρίζεται πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τῶν νομῶν Ἀρκαδίας καὶ Μεσσηνίας, βρέχεται δὲ πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ τοῦ Πατραϊκοῦ κόλπου καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἴονιου πελάγους.

Όρη. Ὁρη ἔχει τὰ Ἀροάνια, τὸν Ἐρύμανθον, τὸ Πάναχαϊκὸν καὶ τὴν Φολόην.

Ποταμοί. Ποταμοὶ ἔχει τὸν Κραῖθιν, τὸν Σελινοῦντα, τὸν Βουραϊκόν, τὸν Πηγεῖον καὶ τὸν Ἀλφειόν.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 4 ἑπαρχίας.

1) Πατρῶν, 2) Αἰγιαλείας, 3) Καλαβρύτων καὶ 4) Ἡλείας.

1) Ἡ ἑπαρχία **Πατρῶν** ἔχει πρωτεύουσαν τὰς Πάτρας (40.000 κατ.), αἵτινες εἶνε καὶ τοῦ νομοῦ, ἡ πρώτη ἐμπορικὴ πόλις τῆς Πελοποννήσου, ἐξ ἧς ἐξάγεται τὸ πλεῖστον τῆς σταφίδος. Ἐχει εὐθείας καὶ εὐρείας ὁδοὺς καὶ τεχνητὸν λιμένα κατὰ τὸν ὁμώνυμον κόλπον. Ὁ σημαντικώτερος ναὸς τῆς πόλεως εἶνε ὁ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου, ἐν τῇ ὁποίῳ σφίζεται ὁ τάφος αὐτοῦ.

2) Ἡ ἑπαρχία **Αἰγιαλείας** ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Αἶγιον (8.000 κατ.), παρὰ τὸν Κορινθιακόν, ἐξάγον ἀρίστην σταφίδα. Πρὸς Ν. τοῦ Αἴγιου κεῖται ἡ μεγάλη μονὴ τῶν Ταξιαρχῶν.— Διακοφτόν, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀρχίζει ὁ εἰς Καλάβρυτα ὁδοντωτὸς σιδηρόδρομος.— Ἀκρόατα, πρὸς Α.

3) Ἡ ἑπαρχία **Καλαβρύτων** ἔχει πρωτεύουσαν τὰ Καλάβρυτα (1.300 κατ.), μέχρι τῶν ὁποίων ἀνέρχεται ὁ ἐκ Διακοφτοῦ σιδηρόδρομος, ὁδοντωτὸς ἐν μέρει. Ὅχι μακρὰν τῶν Καλαβρύτων κεῖνται αἱ ἐπίσημοι Μοναὶ Μέγα Σπήλαιον καὶ Ἁγία Λαύρα. Καὶ ἡ μὲν πρώτη κεῖται ἐπὶ ἀποτόμου βράχου καὶ εἶνε πλουσιωτάτη· ἡ δὲ Ἁγία Λαύρα εἶνε περίφημος, διότι ἐν αὐτῇ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν Γερμανὸς ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς Ἐπαναστάσεως τῇ 25 Μαρτίου 1821. Ἔτεραι κῶμαι εἶνε ἡ Κερπηνή, τὰ Μαζεῖκα, τὸ Σοπατόν, τὸ Λιβάρτζι καὶ ἡ Στρέζοβα.

4) Ἡ ἑπαρχία **Ἡλείας** ἔχει πρωτεύουσαν τὸν Πύργον (13.000

κατ.), ὁ ὅποιος κεῖται ὄχι μακρὰν τοῦ Ἄλφειοῦ. Ἐπίνειον αὐτοῦ συνδεόμενον διὰ σιδηροδρόμου εἶνε τὸ Κατάκωλον, ἐκ τοῦ ὁποῦ εἰς ἄγεται σταφίς. Ὁ Πύργος συνδέεται μετὰ τῶν Πατρῶν διὰ σιδηροδρόμου. Κατὰ τὴν σιδηροδρομικὴν ταύτην γραμμὴν κεῖνται αἱ ἐξῆς κωμοπόλεις: Ἀμαλιάς (8.500 κατ.), Γαστούνη (2.500 κατ.), Ἀνδραβίδα (2.800 κατ.), Λεχαινὰ (2.900 κατ.), ἔχοντα ἐπίνειον τὴν *Κυλλήνην*, παρὰ τὴν ὁποίαν ὑπάρχουσιν ἱαματικὰ ὕδατα. *Μανωλάς*, *Λίβρη*, *Κρικουκίον* πλησίον αὐτοῦ καὶ ἐν μικρᾷ κοιλάδι τοῦ Ἄλφειοῦ κεῖται ὁ ἱερὸς τόπος «Ὀλυμπία», ὅπου ἐτελεῖτο ἡ ἔθνικὴ ἑορτὴ «Ὀλύμπια». Ἡ Ὀλυμπία ἀπετελεῖτο ἐκ τῆς ἱερᾶς περιοχῆς «Ἄλτιος» (ἐνθα ὁ μεγαλοπρεπὴς ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς) καὶ ἐκ τῶν πέριξ αὐτῆς οἰκοδομῶν, προσωρισμένων διὰ τοὺς ἀγῶνας· ἐνταῦθα ἀνασκαφαὶ γενόμεναι ἀπεκάλυψαν πλεῖστα ἀρχαῖα μνημεῖα, ὡς καὶ πολλὰ ἀγάλματα, ἐκ τῶν ὁποίων κάλλιστα εἶναι ὁ «Ἐρμῆς τοῦ Πραξιτέλους» καὶ ἡ «Νίκη τοῦ Παιωνίου».

γ) Νομὸς Μεσσηνίας.

[220 χιλ. κατ.]

Θέσις. Ὁ νομὸς οὗτος κατέχει τὸ Ν. Δ. μέρος τῆς Πελοποννήσου.

Ὅρια. Πρὸς Β. ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Λακωνίας· βρέχεται δὲ ὑπὸ τοῦ Κυπαρισσιακοῦ κόλπου, τοῦ Ἴονιου πελάγους καὶ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου.

Ὅρη. Ὅρη ἔχει τὸ Λύκαιον, τὰ Νόμια, τὴν Ἰθώμην καὶ τὸν Λυκόδημον.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Πάμισον, τὸν Νέδοντα καὶ τὴν Νέδαν.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Μεσσηνίας περιέχει 5 ἐπαρχίας: 1) Καλαμῶν, 2) Μεσσήνης, 3) Πυλίας, 4) Τριφυλίας καὶ 5) Ὀλυμπίας.

1) Ἡ ἐπαρχία **Καλαμῶν** ἔχει πρωτεύουσαν τὰς Καλάμας (13.000 κατ.), αἵτινες εἶνε καὶ τοῦ νομοῦ, κεῖνται δὲ παρὰ τὸν μυχὸν τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ κατὰ τὸν ὄρητικὸν χεῖμαρον Νέδοντα. Εἶνε πόλις ἐμπορικὴ καὶ ἔχει ἀξιόλογον βιομηχα-

νίαν μετάξης. Αί Καλάμει εἶνε ἡ πρώτη κυριευθεῖσα Ἑλληνικὴ πόλις κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ὑπὸ τοῦ Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη (23 Μαρτίου 1821). Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς παραλλίας κεῖται ἡ *Παράλια Καλαμῶν*, ὁ τεχνητὸς λιμὴν τῆς πόλεως. Ἔτεροι κῶμαι εἶνε ἡ *Θουρία* καὶ τὸ *Ἀσλάναγα*, ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς.

2) Ἡ ἐπαρχία **Μεσσηνίας** πρωτεύουσαν ἔχει τὴν *Μεσσήνην* ἢ *Νησίον* (6.000 κατ.), παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Παμῖσου, συνδεόμενον μετὰ τῶν Καλαμῶν διὰ σιδηροδρόμου. Ἔτεροι κῶμαι εἶνε ἡ *Ἀνδροῦσα*, τὸ *Μελιγαλᾶ* καὶ τὸ *Διαβολίτιον*.

3) Ἡ ἐπαρχία **Ψυλίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν *Ψύλον* (πρότερον *Ναυαρίνον* ἢ *Νεόκαστρον*, 2.100 κατ., παρὰ τὸν ὁμώνυμον κολπίσκον). Ἐντὸς τούτου συνέβη τῇ 1827 ἡ ἐν *Ναυαρίνῳ* λεγομένη ναυμαχία, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἠνωμένος στόλος τῆς Ῥωσίας, Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας κατέστρεψε τὸν Τουρκοαιγυπτιακὸν στόλον. — *Μεθώνη*, πρὸς Ν. τῆς Ψύλου, καὶ *Κορώνη* (2.700 κατ.) πρὸς δὲ τὰ ἄρτια τῆς ἐπαρχίας Τριφυλίας κεῖται τὸ *Μανιάκι*, ἔνθα τῇ 1825 ἔπεσεν ὁ Παπαφλέσσας ἡρωϊκῶς μαχόμενος κατὰ τοῦ Ἰμβραήμ.

4) Ἡ ἐπαρχία **Τριφυλίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν *Κυπαρισσίαν* (5.800 κατ.), ἄνωθεν τῆς ἀκτῆς τοῦ ὁμωνύμου κόλπου. — *Φιλιατρά* (7.000 κατ.), νοτιώτερον, ἐν μέσῳ ἐλαίων καὶ σταφιδαμπέλων. — *Γαργαλιάνοι* (6.000 κατ.), *Λιγούδιαι* (2.900 κατ.), πρὸς Ν.

5) Ἡ ἐπαρχία **Ὀλυμπίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν *Ἀνδρίτσαιναν* (1.800 κατ.) κατὰ τοὺς βορείους πρόποδας τοῦ *Λυκαίου*, ἔχουσαν ἀξιόλογον βιβλιοθήκην. Ἔτεροι κῶμαι εἶνε ἡ *Κρόσταινα* (1.900 κατ.), καὶ ἡ *Ἀγυλινίτσα* (2.700 κατ.).

δ') *Νομὸς Λακωνίας.*

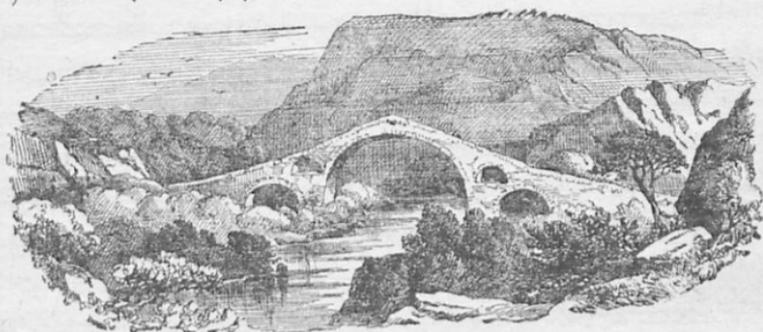
[139 χιλ. κατ.]

Ἔσεις καὶ ὄρια. Ὁ νομὸς Λακωνίας κατέχει τὸ Ν. Α. μέρος τῆς Πελοποννήσου καὶ συνορεύει πρὸς Β. μετὰ τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, ΒΔ. δὲ μετὰ τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας.

Ὄρη. Ὄρη ἔχει τὸν *Πάργωνα* καὶ τὸν *Ταῦγειον*.

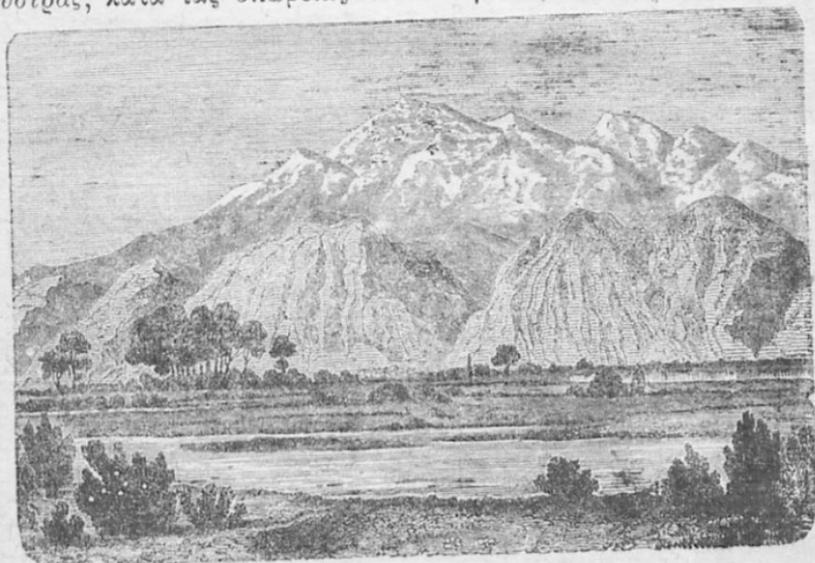
Ποταμῶν ἔχει τὸν *Εὐρώταν*.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Λακωνίας δια-
ρεῖται εἰς 4 ἐπαρχίας: 1) Λακεδαίμονος, 2) Γυθείου, 3) Οἰτύλου
καὶ 4) Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς.

Ὁ ποταμὸς Εὐρώτας.

1) Ἡ ἐπαρχία **Λακεδαίμονος** ἔχει πρωτεύουσάν τὴν Σπάρτην (4.500 κατ.), ἣτις εἶνε καὶ τοῦ νομοῦ, παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Εὐρώτα καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἀρχαίας ἐνδόξου Σπάρτης. Μυστραῶς, κατὰ τὰς ὑπὸ πρῆξιν τοῦ Ταυγέτου, ἐπίσημος πόλις τοῦ

Πεδίον τῆς Σπάρτης καὶ ὁ Ταυγετός.

Μεσαίωνος καὶ ἔδρα τῶν Παλαιολόγων, τῶν δεσποτῶν τοῦ Μορέως· σφίζονται ἀκόμη ἐκεῖ ἀξιόλογοι ναοὶ βυζαντινῆς τέχνης. — Γεωργί-
τσιον, Ἀράχωβα, Βαμβακοῦ καὶ Γεράκι, ΝΑ. τῆς Σπάρτης, μετὰ
λειψάνων βυζαντιακῆς τέχνης, καὶ Λεβέτισσα, πρὸς Ν.

2) Ἡ ἐπαρχία **Γυθείου** ἔχει πρωτεύουσαν τὸ *Γύθειον* (5.600 κατ.), παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας ὀμωνύμου πόλεως. Εἶνε ἐπίγειον τῆς Σπάρτης, μετὰ τῆς ὁποίας συνδέεται δι' ἀμαξιτοῦ ὁδοῦ. — *Πολυάραβος*, χωρίον, πλησίον τοῦ ὁποίου οἱ Λάκωνες ἀπέκρουσαν γενναίως τὸν Ἰβραήμ (1826).

3) Ἡ ἐπαρχία **Οἰτύλου** πρωτεύουσαν ἔχει τὴν Ἄρσόπολιν (1.000 κατ.), ἄνωθεν τοῦ ὄρμου Λιμενίου. — *Οἰτύλος* καὶ *Καρδαμύλη*, ἀρχαῖαι κῶμαι.

4) Ἡ ἐπαρχία **Ἐπιδαύρου Λαμνηρᾶς** ἔχει πρωτεύουσαν τοὺς *Μολάους*, ἄνωθεν τῆς πεδιάδος τῆς Λεύκης, ἔχουσαν ἐπίγειον ἐν τῇ Λακωνικῇ κόλπῳ τὴν *Ἐλαιάν*. — *Νεάπολις* (κ. Βάτικα), κώμη ναυτικὴ παράγουσα ἀφθονα κρόμμυα. — *Μονεμβασία*, ἐπὶ νησιδος τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς, μετὰ τῆς ὁποίας ἐνώνεται διὰ γεφύρας.

ε') Νομὸς Ἄρκαδίας.

[165 χιλ. κατ.]

Θέσεις καὶ ὄρια. Ὁ νομὸς οὗτος κατέχει τὸ κέντρον τῶν λοιπῶν νομῶν τῆς Πελοποννήσου, ἐρίζεται δὲ πρὸς Β. ὑπὸ τῶν νομῶν Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος καὶ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῶν νομῶν Λακωνίας καὶ Μεσσηνίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῶν νομῶν Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος καὶ Μεσσηνίας, καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας καὶ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου.

Ὅρη ἔχει τὸ Παρθένιον, τὸ Ἀρτεμίσιον καὶ τὸ Λύρακιον πρὸς Α., τὸ Λύκαιον καὶ τὰ Νόμαια καὶ Δ., τὸν Ἐρύμανθον πρὸς Β., τὸν Ταῦγειον καὶ τὸν Πάργωνα πρὸς Ν., ἐν τῇ μέσῳ δ' ὑψοῦται τὸ ὑψηλὸν ὄρος *Μαίναλον*.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμ.αι. Ὁ νομὸς Ἄρκαδίας διαιρεῖται εἰς 4 ἐπαρχίας: 1) Μαντινείας, 2) Μεγαλοπόλεως, 3) Γορτυνίας καὶ 4) Κυνουρίας.

1) Ἡ ἐπαρχία **Μαντινείας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν *Τρίπολιν* (10.800 κατ.) ἣτις εἶνε καὶ τοῦ νομοῦ, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους *Μαινάλου*. Ἐπὶ τῆς Τουρκοκρατίας ἦτο πρωτεύουσα εἰς τῆς Πελοποννήσου, ἐκυριεύθη δ' ὑπὸ τοῦ Κολοκοτρώνη κατὰ τὴν Ἐλ-

ληνικὴν ἐπανάστασιν (27 Σεπτεμβρίου 1821). Καταστραφείσα μετὰ ταῦτα κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Ἰβραήμ ἐκτίσθη πάλιν μετὰ τὴν ἔδρουσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου. Ἔχει σήμερον βιομηχανίαν ὑφαντουργίας καὶ σιδηρουργίας, διέρχεται δὲ διὰ ταύτης ὁ ἐκ Κορίνθου εἰς Καλάμας σιδηρόδρομος. Κῶμαι ἄξια λόγου εἶνε τὸ Λεβίδιον (2.500. κατ.), πρὸς Α. τῆς Τριπόλεως.—*Τσιλιανά*, ὑπὸ τὸ Ἄρτεμισιον.—*Βαλιέτσι*, ὀνομαστὸν χωρίον διὰ τὴν νίκην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν (1821).—*Καλτεζαί*, πρὸς Ν., πλησίον τῶν ὁποίων κεῖται ἡ Μονὴ τῶν Καλτεζῶν, ὅπου συνῆλθε κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ἡ πρώτη γερουσία τῆς Πελοποννήσου.

2) Ἡ ἐπαρχία **Μεγαλοπόλεως** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Μεγαλόπολιν (κ. Σινάνον, 1.500 κατ.), ὅχι μακρὰν τῆς ἀρχαίας Μεγάλης πόλεως, πατρίδα τοῦ Φιλοποίμενος καὶ τοῦ ἱστορικοῦ Πολυβίου.—*Λεοντάριον* καὶ *Ἰσαρι*.

3) Ἡ ἐπαρχία **Γορτυνίας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν *Δημησιάναν* (2.100), ἡ ὁποία εἶνε ἐπὶ βουνοῦ ἐκτισμένη, πατρίς τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου τοῦ Β', τὸν ὁποῖον ἀπηγχόνησαν οἱ Τούρκοι τῷ 1821, καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Πατρῶν Γερμανοῦ, ὁ ὁποῖος ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.—*Καρούτινα* (1.200 κατ.), παρὰ τὸν Ἄλφειόν.—*Στεμνίτσα* (2.100 κατ.),—*Λαγκάδια* (4.600 κατ.).—*Κοντοβάζαινα*.—*Βυτίνα*, πρὸς τὸ Μαίναλον, ἔχουσα γεωργικὸν καὶ δασονομικὸν σταθμόν.

4) Ἡ ἐπαρχία **Κυνουρίας** (κ. Τσακωνιά) ἔχει πρωτεύουσαν τὸ *Λεωνίδιον* (4.000 κατ.), ἀπέχον ἡμίσειαν ὥραν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου. Ἄλλαι κῶμαι εἶναι ὁ Κοσμῆς τὸ Ἄστρος καὶ ὁ Ἅγιος Ἰωάννης, ἐνθα συνῆλθεν ἡ ἐν Ἄστρει λεγομένη δευτέρα ἐθνικὴ συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων (τῷ 1823).—*Ἅγιος Νικόλαος* καὶ *Ἅγιος Πέτρος*, ἐπὶ τοῦ Πάρνωνος.—*Δολιανά*, ὀνομαστὸν χωρίον διὰ τὰς νίκας τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων (1821).

Συγκοινωνία τῆς Πελοποννήσου. Ἡ συγκοινωνία τῆς Πελοποννήσου γίνεται δι' ὁδῶν καὶ σιδηροδρόμων. Μόνον ἐν τῷ νομῷ Λακωνίας δὲν ὑπάρχει σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, εἰς δὲ τοὺς ἄλλους νομοὺς ὑπάρχουσι τρεῖς γραμμαί. Ἐκ τῆς Κορίνθου, ἐνθα φθάνει ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς—Ἀθηνῶν

— Πελοποννήσου, ἄρχονται δύο γραμμαί, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία τελειώνει εἰς τὰς Καλάμας καὶ τὸ Νησίον, ἡ δὲ ἄλλη εἰς τὸν Πύργον καὶ τὴν Ὀλυμπίαν. Τέλος ὁ Πύργος ἐνώνεται μετὰ τῆς πρώτης γραμμῆς παρὰ τὸ χωρίον Μελιγαλᾶ τῆς Μεσσηνίας. Τοιαυτοτρόπως δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν εἰς τὴν Πελοπόννησον τρεῖς γραμμὰς ἐναύσας τὰς κάτωθι πόλεις καὶ κυριώτατα χωρία.

1) Κόρινθος—Νεμέα—Ἄργος—Ναύπλιον—Ἄργος—Μύλοι—Ἄχλαδόκαμπος—Τρίπολις—Λεοντάριον—Μεγαλόπολις—Ἰσαρι—Διαβολίτσιον—Μελιγαλᾶ—Ἀσλάναγα—Θουρία—Καλάμαι. Καλάμαι—Νησίον.

2) Κόρινθος—Σικυῶν—Εὐλόκαστρον—Ἀκράτα—Διακοφτὸν—Αἴγιον—Πάτραι—Κάτω Ἀχαῖα—Μανωλάδα—Λεχαινὰ—Καδάσιλα—Γαστούνη—Πύργος—Ὀλυμπία. Διακοφτὸν—Καλάβρυτα—Καδάσιλα—Βαρθολομιὸν—Κυλλήνη.—Πύργος—Κατάκωλον.

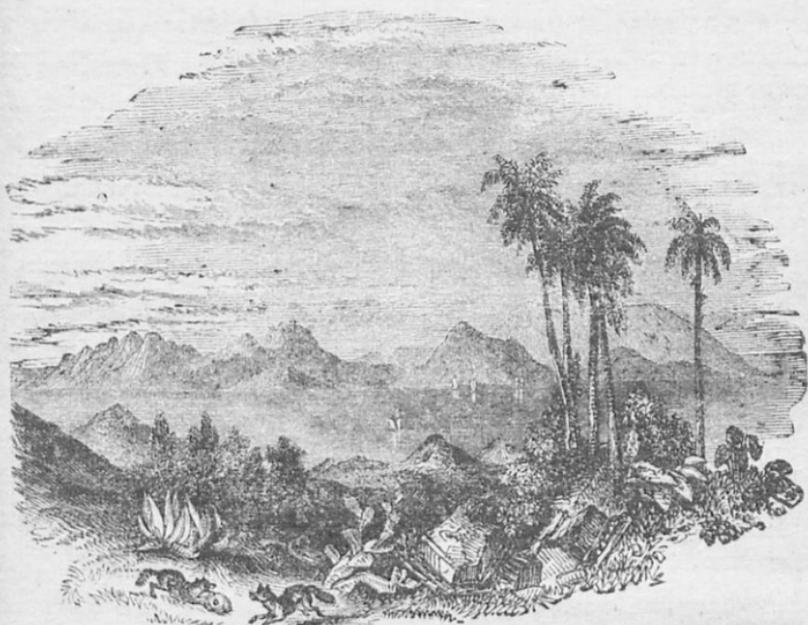
3) Πύργος—Κυπαρισσία—Μελιγαλᾶ.

Ἐκτὸς τούτων καὶ ἀτμόπλοια ἐκτελοῦσιν ἐκ Πειραιῶς τὸν γύρον τῆς Πελοποννήσου προσεγγίζοντα εἰς πάντας τοὺς λιμένας. Οἱ ἐμπορικώτεροι λιμένες τῆς Πελοποννήσου εἶνε αἱ Πάτραι, τὸ Αἴγιον, τὸ Κατάκωλον, αἱ Καλάμαι καὶ τὸ Γύθειον.

Δ. ΝΗΣΟΙ

Αἱ εἰς τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα ἀνήκουσαι Ἑλληνικαὶ νῆσοι εἶνε ἡ Εὐβοία, αἱ Σποράδες καὶ αἱ Κυκλάδες, αἱ νῆσοι τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ αἱ Ἴόνιοι νῆσοι.

Αἱ Κυκλάδες, ἡ Εὐβοία καὶ αἱ Σποράδες, αἱ ὁποῖαι κεῖνται ἐν τῇ Αἰγαίῳ πελάγει, ἀποτελοῦσι δύο νομούς, τὸν νομὸν Κυκλάδων καὶ τὸν νομὸν Εὐβοίας. Αἱ δὲ Ἴόνιοι νῆσοι, αἵτινες κεῖνται ἐν τῇ Ἰονίῳ πελάγει, ἐσχημάτιζον ἀπὸ τοῦ 1800—1865 ἴδιον κράτος, τὸ ὁποῖον ἦτο ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας, ἐκαλεῖτο δὲ καὶ Ἐπτάνησος, διότι ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν 7 κυρίων νήσων (Κερκύρας, Παξῶν, Λευκάδος, Κεφαλληνίας, Ἰθάκης, Ζακύνθου καὶ Κυθήρων). Αὗται ἐκτὸς τῶν Κυθήρων (τὰ ὁποῖα ὑπάγονται εἰς τὸν νομὸν Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας) ἀποτελοῦσι τρεῖς νομούς τῆς Ἑλλάδος.

Αἱ νῆσοι τῆς Ἑλλάδος.

α') τὸν τῆς Κερκύρας, β') τὸν τῆς Κεφαλληνίας καὶ γ') τὸν τῆς Ζακύνθου.

α') Νομὸς Κυκλάδων.

[130 χιλ. κατ.].

Αἱ Κυκλάδες νῆσοι ὀνομάζονται τοιοῦτοτρόπως, διότι σχηματίζουσι τρόπον τινὰ κύκλον περίξ τῆς νήσου Δήλου, ἣ ὁποία ἐθεωρεῖτο τὸ πάλαι ἱερά.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Αἱ Κυκλάδες ἔχουσιν ἔδαφος ἐν γένει ὀρεινὸν καὶ πετρῶδες, μόνον δ' αἱ μεγαλύτεραι ἐξ αὐτῶν ἔχουσι κοιλάδας τινὰς καὶ μικρὰς πεδιάδας. Ὑψηλότερον ὄρος εἶνε τὸ καλούμενον Δρῖος ἐν τῇ Νάξῳ, ἣτις εἶνε ἡ μεγαλύτερα καὶ εὐφορωτέρα τῶν Κυκλάδων.

Προϊόντα. Ἐνεκα τοῦ ὀρεινοῦ ἐδάφους τρέφονται πολλὰ ζῆα καὶ κατασκευάζεται ἐξαιρετος τυρός. Φυτικὰ δὲ προϊόντα εἶνε τὸ ἔλαιον καὶ ὁ οἶνος, ἐν δὲ ταῖς μεγαλυτέραις καὶ ἐσπεριδοειδή.

Ἀσχολίαι τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι τῶν Κυκλάδων, ὅπως καὶ τῶν λοιπῶν νήσων, ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ναυτιλίαν.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Κυκλάδων περιλαμβάνει 7 ἐπαρχίας· 1) Σύρου, 2) Ἄνδρου, 3) Τήνου, 4) Νάξου, 5) Κέας, 6) Μήλου καὶ 7) Θήρας.

1) Ἡ ἐπαρχία **Σύρου** περιλαμβάνει τὰς νήσους Σύρον, Μύκονον, Δῆλον, Ῥήνειαν καὶ τινὰ ἄλλα νησίδια ἀκατοίκητα. Πρωτ. αὐτῆς καὶ τοῦ νομοῦ εἶνε ἡ Ἐρμούπολις (κ. Σύρος, 17.700 κατ.), ἐκτισμένη κατὰ τὸν εὐρὸν καὶ ὠραῖον λιμένα τῆς νήσου Σύρου. Ἐχει ἀξιόλογον ἐμπορικὸν ναυτικὸν καὶ βιομηχανίαν. Ἄνωθεν ταύτης εἶνε ἡ Ἄνω Σύρος (2.600 κατ.), κατοικουμένη ὑπὸ Ἑλλήνων καθολικῶν τὸ θρήσκευμα.

Ἡ Μύκονος κεῖται ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου.

2) Ἡ ἐπαρχία **Ἄνδρου** σύγκειται ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου καὶ ἔχει πρωτ. τὴν Ἄνδρον (1.900 κατ.) κειμένην ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας. — Ἀποίκια, χωρίον, πλησίον τοῦ ὁποίου ὑπάρχουσι περίφημα ἱαματικὰ ὕδατα. — Κόροθιον καὶ Γαύρειον, παράλιαι κῶμαι.

3) Ἡ ἐπαρχία **Τήνου** σύγκειται ἐκ τῆς νήσου Τήνου καὶ ἔχει πρωτ. τὴν Τήνον (2.600 κατ.). πλησίον αὐτῆς εἶνε ὁ περίφημος ναὸς τῆς «Εὐαγγελιστρίας», εἰς τὸν ὁποῖον συρρέουσι χιλιάδες προσκυνητῶν ἐκ τῆς ἐλευθέρας καὶ δούλης Ἑλλάδος.

4) Ἡ ἐπαρχία **Νάξου** περιλαμβάνει τὰς νήσους Νάξον, Πάρον καὶ Ἀντίπαρον. Πρωτ. εἶνε ἡ Νάξος (2.600 κατ.). Ἐτεραι σπουδαῖαι κῶμαι τῆς νήσου εἶνε ἡ Ἀπειρανθός, τὸ Χαλκὶ καὶ ἡ Κορωνίς (κ. Κωμιακή).

5) Ἡ ἐπαρχία **Κέας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Κέα (3.000 κατ.), ἡ ὁποία κεῖται ἐπὶ τῆς νήσου Κέας.

6) Ἡ ἐπαρχία **Μήλου** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Μῆλον (κ. Πλάκαν, 800 κατ.), ἡ ὁποία κεῖται ἐπὶ τῆς νήσου Μήλου. Πλησίον αὐτῆς ἐκ τῶν ἀνασκαφέντων τάφων τῆς ἀρχαίας Μήλου εὐρέθη τὸ περίφημον ἄγαλμα τῆς «Ἀφροδίτης τῆς Μήλου». Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μήλου ἀνήκουσι καὶ αἱ νῆσοι Σίφνος, Κίμωλος, Σίκινος καὶ Φολέγανδρος.

7) Ἡ ἐπαρχία **Θήρας** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Θῆραν (950 κατ.), ἡ ὁποία κεῖται ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου.

β') Νομός Εύβοίας.

[128 χιλ. κατ.]

Όρια. Ο νομός Εύβοίας αποτελείται εκ τῶν νήσων Εύβοίας, Σκύρου, Σκιάθου, Σκοπέλου και Ἡλιοδρομίας.

Θέσις. Ἡ νήσος Εύβοια (113.000 κατ.) ἐκτείνεται ἀπέναντι τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Ἡ μεταξὺ τῆς νήσου και τῆς στερεᾶς στενὴ θάλασσα καλεῖται Εὐβοϊκὸς κόλπος, ὁ ὁποῖος στενοῦται κατὰ τὴν Βοιωτίαν και σχηματίζεται ὁ πορθμὸς τοῦ Εὐβοίου, γνωστὸς διότι ἐν αὐτῷ δις τοῦ ἡμερονυκτίου γίνεται παλίρροια. Αἱ δὲ ἄλλαι νῆσοι εἶνε διεσπαρμέναι ἐν τῇ πελάγει και κείνται πρὸς Β. τῆς Εὐβοίας και πρὸς Α. τῆς Θεσσαλίας.

Όριζόντιος διαμελισμός. Ἡ Εὐβοια εἰς τὸ μέσον τοῦ μήκους αὐτῆς εἶνε πλατυτέρα, εἰς δὲ τὰ ἄκρα στενωτέρα. Πρὸς Β. καταλήγει εἰς τὰ ἀκρωτήρια Κήναιον (κ. Λιθάδα), ἐν τῇ Μαλιακῷ κόλπῳ, και Ἀρτεμίσιον, γνωστὸν διὰ τὴν παρὰ τοῦτο γενομένην ναυμαχίαν μεταξὺ Ἑλλήνων και Περσῶν (490 π. Χ.). Πρὸς Ν. δὲ τελειώνει ἀπέναντι τῆς Ἄνδρου κατὰ τὸ ἀκρωτήριο Καφηρέα (κ. Κάβο Ντόρο).

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Ἡ Εὐβοια εἰς παλαιούς χρόνους ἦτο ἡνωμένη μετὰ τὴν Στερεάν Ἑλλάδα, διὰ τοῦτο και τὰ ὄρη τῆς νήσου εἶνε συνέχεια τῶν ὀρέων αὐτῆς.

Όρη. Όρη ἔχει τὸ Τελέθριον, τὸ Κανδήλι, τὴν Λίρφυν, τὸν Ὀλυμπον και τὴν Ὀχην.

Πεδιάδες. Πεδιάδας ἔχει τὴν τοῦ Σηροχωρίου και τὴν τῆς Χαλκίδος.

Ποταμοί. Ἡ Εὐβοια ἔχει μικροὺς τινὰς ποταμοὺς ἔχοντας πάντοτε ὕδωρ. Ὁ μακρότερος εἶνε ὁ Λήλαντος (κ. τοῦ Βασιλικοῦ), διαρρέων τὸ Ληλάντιον πεδίον.

Ἐδαφος, προϊόντα. Ἡ μέση και βόρειος Εὐβοια εἶνε δασώδης και εὐφορος. Παράγει δὲ οἶνον, ξυλείαν και ὀητήνην, τρέφει ζῆφα, μεταξὺ τῶν ὁποίων και βοῦς (ἐξ οὗ τὸ ὄνομα Εὐβοια), ἔχει δὲ και πλοῦτον ὄρυκτῶν (μάρμαρα, λιθάνθρακες, λευκόλιθος).

Ἐπαρχίαι, πόλεις και κῶμαι. Ὁ νομός Εὐβοίας ἀπο-
Γεωγραφία, Δ. Η. Κυριακοπούλου

τελείται ἐκ 4 ἐπαρχιῶν· 1) Χαλκίδος, 2) Ξηροχωρίου, 3) Καρυστίας καὶ 4) Σκοπέλου.

1) Ἐπαρχία **Χαλκίδος**· ταύτης καὶ τοῦ νομοῦ πρωτεύουσα εἶνε ἡ Χαλκίς (10.000 κατ.), πόλις παρὰ τὸν πορθμὸν τοῦ Εὐρίπου, ἐπὶ τοῦ ὁποῦ ὑπάρχει σιδηρᾶ κινητὴ γέφυρα.— Ἐρείθρεια ἢ Νέα Ψαρά, πλησίον τῆς ἀρχαίας Ἐρετρίας, κώμη συνοικισθεῖσα ὑπὸ Ψαριανῶν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς νήσου αὐτῶν κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Ἔνεκα τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν Ψαριανῶν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ταύτην ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέγωσι δύο βουλευτάς.— Ἔτεροι κῶμαι εἶνε τὰ Ψαχνά, ἢ Ἄγία Ἄννα καὶ ἡ Αἰμυνη παρὰ τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον.

2) Ἐπαρχία **Ξηροχωρίου**· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε ἡ Ἴστια (κ. Ξηροχώριον, 2.800 κατ.) παρὰ τὴν εὐφορον πεδιάδα τῆς ἀρχαίας Ἴστιαίας, ἡ ὁποία παράγει ἐκλεκτὸν οἶνον. Ἐπίνειον αὐτῆς εἶνε ὁ Ὄρος (κ. Ὀρεοί), ἀρχαία πόλις. Αἰδημός, κατὰ τὸν Εὐβοϊκόν, πλησίον τῆς ὁποίας κείνται αἱ περίφημοι ἰαματικαὶ πηγαί.

3) Ἐπαρχία **Καρυστίας**· ταύτης πρωτεύουσα εἶνε ἡ Κύμη (3.650 κατ.), μικρὸν ἀπέχουσα ἐκ τοῦ Αἰγαίου. Ἄλλαι κῶμαι εἶνε τὸ Ἀὐλωνάριον, τὸ Ἀλιβέριον, ἢ Κάρυστος καὶ ἡ Σκύρος ἐν τῇ ὁμωνύμῳ νήσῳ.

4) Ἐπαρχία **Σκοπέλου**· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε ἡ Σκόπελος, ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου, γνωστὴ διὰ τὰ ὠραία ἀπίδια, τὰ ὁποία παράγει. Ἀζία λόγου εἶνε καὶ ἡ Σκιάθος, ἐν τῇ ὁμωνύμῳ νήσῳ, ἡ ὁποία ἔχει λιμένα ἀσφαλῆ.

γ) Νομὸς Κερκύρας.

[130.000 κατ.]

Ὁ νομὸς οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Κερκύρας, Παξῶν, Λευκάδος καὶ μικρῶν τιῶν ἄλλων.

Ἡ νήσος **Κέρκυρα**, κειμένη ἀπέναντι τῆς Ἠπείρου, εἶνε ἡ πυκνότερον κατοικουμένη ἑλληνικὴ νήσος (96,000 κατ.). Προσεγγίζει τὴν Ἠπειρὸν διὰ πορθμοῦ πλάτους $2\frac{1}{2}$ μόλις χιλιομέτρων καὶ καταλήγει πρὸς Ν. εἰς τὰ ἀκρωτήρια Ἀμφίπαγον (κ. Ἄσπρο) καὶ Λευκίμυην.

Ὅρη. Τὰ ὄρη τῆς εἶνε χαμηλά, τὸ δὲ ὑψηλότερον εἶνε ὁ Παντοκράτωρ.

ἐπαυλις. — Πρὸς Ν. τῆς πόλεως καὶ παρὰ τὸ χωρίον Γαστοῦρι κεί-
ται τὸ « Ἀχιλλεῖον », ὠραιότατη ἐπαυλις, κτισθεῖσα ὑπὸ τῆς αὐτο-
κρατείας τῆς Αὐστρίας Ἐλισάβετ καὶ ἤδη ἀνήκουσα εἰς τὸν αὐτο-
κράτορα τῆς Γερμανίας Γουλιέλμον τὸν Β'.

2) Ἡ ἐπαρχία **Παξῶν** ἀποτελεῖται ἐκ τῆς Παξοῦ καὶ τῆς
Ἀντιπάξου. Ἡ κυρία νῆσος Παξὸς (κ. Παξοί) κατοικεῖται κατὰ
μικρὰ χωρία καὶ ἔχει πρωτ. τὸν Γάϊον (300 κατ.).

3) Ἡ ἐπαρχία **Λευκάδος** ἀποτελεῖται ἐκ τῆς νήσου Λευκά-
δος καὶ τῆς νησιδος Τάφου. Πρωτ. εἶνε ἡ Λευκάς (6.000 κατ.)
κειμένη παρὰ τὴν λιμνοθάλασσαν καὶ τὸν ἰσθμὸν τῆς νήσου. Ἐπειδὴ
ἡ νῆσος πάσχει ὑπὸ σεισμῶν, αἱ οἰκίαι αὐτῆς εἶνε ξύλιναι. Ἔτεροι
κῶμαι τῆς νήσου εἶνε ἡ Καρὸν καὶ ὁ Ἅγιος Πέτρος, τοῦ ὁποῦ
ἐπίνειον ἡ Βασιλική.

δ') Νομὸς Κεφαλληνίας.

[83 χιλ. κατ.]

Ὁ νομὸς οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Κεφαλληνίας, Ἰθά-
κης καὶ τῶν νησιδῶν Καλάμου, Καστοῦ καὶ Ἐχινάδων.

Ἡ **Κεφαλληνία** (71.000 κατ.) εἶνε ἡ μεγίστη νῆσος τῶν
Ἰονίων, κειμένη ἀπέναντι τῆς εἰσόδου τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν.

Ἡ νῆσος εἶνε ὄρεινή, ὑψηλότερον δὲ ὄρος εἶνε ὁ Αἶνος, τὸ ὑψη-
λότερον ὄρος τῶν Ἰονίων νήσων.

Κύρια προϊόντα τῆς νήσου, εἶνε οἶνος, ἔλαιον καὶ σταφίς.

Οἱ κάτοικοι τῆς Κεφαλληνίας εἶνε ἐπιτήδευτοι ναυτικοὶ καὶ ἐπι-
χειρηματικώτατοι ἔμποροι. Ἀποδημοῦντες εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν πλου-
τοῦσι καὶ πολλοὶ ἀναδεικνύονται ἐθνικοὶ εὐεργεταί.

Ἐπαρχίαι, πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς Κεφαλληνίας
περιέχει 4 ἐπαρχίας, τῶν ὁποίων αἱ 3 κείνται ἐν τῇ νήσῳ Κεφαλ-
ληνίας: 1) Κραναιάς, 2) Πάλης, 3) Σάμης καὶ 4) Ἰθάκης.

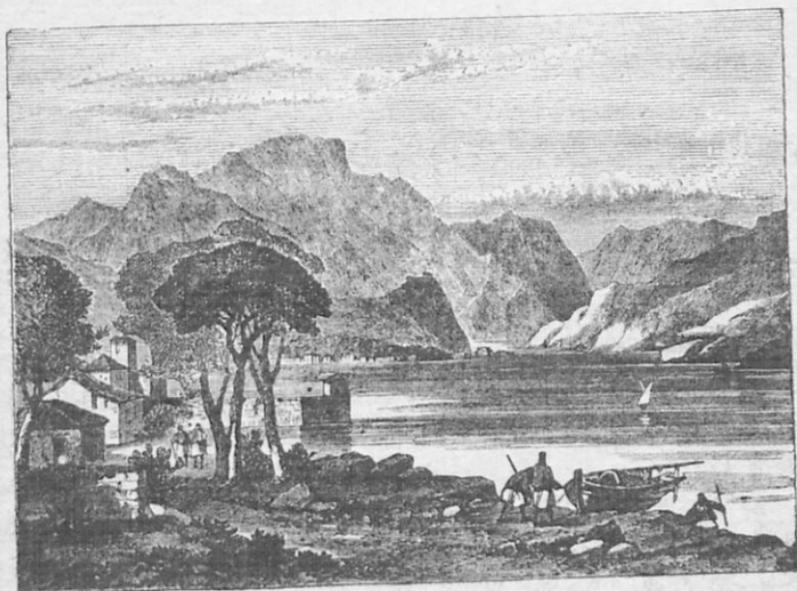
1) Ἡ ἐπαρχία **Κραναιάς** πρωτεύουσα ταύτης καὶ τοῦ νομοῦ
εἶνε τὸ Ἀργοστόλιον (9.200 κ.), πρὸ μικροῦ κόλπου, ὁ ὁποῖος σχη-
ματίζεται πλησίον τοῦ κόλπου τοῦ Λιθαδίου. Ἡ πόλις ἔχει ὠραίας
οἰκοδομὰς καὶ ἀξιόλογον ἔμπορικὸν ναυτικόν. Ἄξιαι λόγου κῶμαι
εἶνε τὰ Δειληνάια. — Τὰ Φαρακλάια. — Τὰ Βαλοσαμάια, πλησίον τῶν
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἐποίων κείται ἡ Μονὴ τοῦ Ἁγ. Γερασίμου, ἔνθα τὸ σептὸν αὐτοῦ λείψανον.— Ἡ Διβανῶ, περιοχὴ χωρίων κατὰ τὴν νότιον πλευρὰν τῆς νήσου.

2) Ἡ ἐπαρχία **Πιάλης** πρωτεύουσαν ἔχει τὸ Ληξούριον (4.000 κατ.) ἀπέναντι τοῦ Ἀργοστολίου.

3) Ἡ ἐπαρχία **Σάμης** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Σάμην ἢ Αἰγιαλὸν (706 κατ.). Βορειότερον ταύτης κείται ἡ περιοχὴ τῶν χωρίων Πύλαρος, τῶν ὁποίων κύριον εἶνε ἡ παράλιος Ἁγία Εὐφημία. Ἐν τῇ Ἐρίσσῳ εἶνε ἡ Ἄσσοσ (μετὰ ἐνετικῶ φρουρίου) καὶ τὸ Φισκάροδον.

4) Ἡ ἐπαρχία **Ἰθάκης** πρωτεύουσαν ἔχει τὴν Ἰθάκην (κ. Βαθύ, 3.700 κατ.), κειμένην ἀμφιθεατρικῶς εἰς ἀσφαλέςτατον λι-

Ἡ νῆσος Ἰθάκη.

μένα. Ἡ ἀρχαία Ἰθάκη ἔκειτο κατὰ τὴν Β.Δ. ἀκτὴν τῆς νήσου.

ε') Νομὸς Ζακύνθου.

[43 χιλ. κατ.]

Ὁ νομὸς οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ τῆς νήσου Ζακύνθου καὶ τῶν νησίδων Στροφάδων.

Ἡ νήσος Ζάκυνθος κεῖται πρὸς Ν. τῆς Κεφαλληνίας· ἔχει δὲ σχῆμα τριγωνικὸν περίπου καὶ σχηματίζει πρὸς Ν. τὸν κόλπον τοῦ Κερίου. Μία γυμνὴ ὄροσειρὰ κατέχει τὸ δυτικὸν τῆς νήσου· ἐτέρα δὲ λοφοσειρὰ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν καταλήγει εἰς τὸ κατάφυτον ὄρος Σκοπός. Τὸ ἄλλο μέρος τῆς νήσου εἶνε πεδινὸν καὶ εὐφορώτατον κατάφυτον ἐξ ἀμπέλων, ἔλαιων, ὀπωροφόρων δένδρων καὶ ἀνθέων, διὰ τοῦτο δὲ ἡ νήσος ὀνομάζεται « Ἄνθος τῆς Ἀνατολῆς ».

Παράγει σταφίδα, οἶνον, ἔλαιον καὶ ὀπώρας· ἔχει δὲ καὶ πηγὰς πισσαοφάλτου κατὰ τὸν κόλπον τοῦ Κερίου.

Φυσεὶκὴ κατάστασις, ἀσχολίαι τῶν κατοίκων. Ἡ νήσος πάσχει ὑπὸ σεισμῶν. Οἱ κάτοικοι δ' αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, εἰς τὴν μικρὰν βιομηχανίαν τῆς σαπωνοποιίας καὶ τὸ ἐμπόριον, διακρίνονται δὲ ἐπὶ φιλομουσίᾳ.

Πόλεις καὶ κῶμαι. Ὀνομὸς Ζακύνθου ἀποτελεῖ μίαν ἐπαρχίαν. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Ζάκυνθος (13.000 κατ.) ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας. Ἐνταῦθα ὑπάρχει ὁ ναὸς τοῦ Ἁγ. Διονυσίου, ἐν τῷ ὀπίῳ φυλάσσεται τὸ σεπτὸν λείψανον τοῦ Ἁγίου. Εἶνε δὲ πατρίς τοῦ ἔθνικοῦ ποιητοῦ Σολωμοῦ. Ἡ νήσος ἔχει πολλὰς κώμας καὶ χωρῖα. Ἀξιολογώτερα τούτων εἶνε τὸ Μαχαιροῶδον, τὸ Γερακάριον, τὸ Καταστάριον καὶ αἱ Βολίμες.

Συγκοινωνία τῶν νήσων τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος. Ἡ συγκοινωνία τῶν νήσων ἐκτελεῖται δι' ἀτμοπλοίων καὶ ἰστιοφόρων. Εἰδικαὶ ἀτμοπλοῖκαὶ γραμμαὶ ἀναχωροῦσιν ἐκ Πειραιῶς διὰ Σῦρον καὶ τὰς λοιπὰς Κυκλάδας. Μία γραμμὴ πλέει εἰς Κάροστον, Κύμην καὶ Σκῦρον, διὰ δὲ τοὺς πρὸς τὸν Εὐβοικὸν λιμένας τῆς Εὐβοίας χρησιμοποιοῦνται αἱ πρὸς Βόλον διευθυνόμεναι γραμμαὶ προσεγγίζουσαι εἰς Ἀλιβέριον, Χαλκίδα, Λίμνην, Αἰδηψὸν (τὸ θέρος) καὶ Ὁρεοὺς. Ἡ Χαλκίς συγκοινωνεῖ μετὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ διὰ σιδηροδρόμου.

Ἀτμόπλοιά τινα ἐκ τοῦ Βόλου πλέουσι καὶ εἰς τὰς νήσους τῶν Βορείων Σποράδων, Σκιάθον καὶ Σκόπελον.

Αἱ νῆσοι Κύθηρα καὶ Ζάκυνθος συγκοινωνοῦσι μετὰ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος διὰ τῶν ἀτμοπλοίων, τὰ ὅποια ἐκτελοῦσι τὸν περίπλου τῆς Πελοποννήσου. Αἱ δὲ λοιπαὶ Ἴόνιοι νῆσοι συγκοινωνοῦσι δι' ἀτμοπλοϊκῶν γραμμῶν, αἵτινες ἐκ Πειραιῶς διέρχονται διὰ τοῦ

Κορινθιακοῦ Ἴσθμοῦ καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, προσεγγίζουσι δὲ εἰς τὴν Ἰθάκην, εἰς διαφόρους λιμένας τῆς Κεφαλληνίας, εἰς τὴν Λευκάδα, εἰς τοὺς Παξοὺς καὶ εἰς τὴν Κέρκυραν.

Β' ΝΕΑ ΕΛΛΑΣ

[61.400 □ χιλ.—2.400.000 κατ.]

Αἱ διὰ τῶν δύο νικηφόρων πολέμων ἐλευθερωθεῖσαι Ἑλληνικαὶ χῶραι εἶνε αἱ ἑξῆς· 1) Ἡπειρος, 2) Βόρειος Θεσσαλία, 3) Μέγα μέρος τῆς Μακεδονίας, 4) Πολλὰ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, καὶ 5) Ἡ μεγαλόνησος Κρήτη.

1) ΗΠΕΙΡΟΣ

[15.500 □ χιλ.—520 περίπου χιλ. κατ.]

Ὅρια. Ἡ ἐλευθερωθεῖσα Ἡπειρος ὀρίζεται πρὸς Α. ἀπὸ μὲν τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος διὰ τοῦ Ἀράχθου ποταμοῦ, ἀπὸ δὲ τῆς Μακεδονίας διὰ σειρᾶς ὀρέων, τὰ ὅποια ὑπάγονται εἰς τὴν Πίνδον. Πρὸς Β. ὀρίζεται ὑπὸ τῆς Ἀλβανίας. Βρέχεται δὲ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου.

Ὅριζόντιος διαμελισμός. Ἡ Ἡπειρος δὲν ἔχει πολλοὺς κόλπους· σπουδαιότεροι εἶνε ὁ τοῦ Αἰλῶνος καὶ ὁ Ἀμβρακικός. Ἀκρωτηρία δὲ ἔχει τὸ Ἀκροκεραύνιον (κ. Γλώσσαν).

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Ὅλη ἡ χώρα διασχίζεται ἀπὸ ὄρη δασώδη καὶ ἀπότομα, τὰ ὅποια ἐκτείνονται κατὰ παραλλήλους ὀροσειρᾶς πρὸς τὸ Ἰόνιον πέλαγος. Μετὰ τοῦ κεντρικοῦ ὄρους τῆς Πίνδου Λάκμου (κ. Περιστερί—Ζυγὸς) ἐνοῦται ἡ Τύμφη (κ. Παλησοῦνι) καὶ τὸ ὕψιστον Βόιον (κ. Σμόλικα—Γράμμος) κατὰ τὰ ὄρια τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Μακεδονίας. Παραλλήλως τούτων ἐκτείνεται τὸ Μιτσικέλι καὶ τὰ Νεμέριτζικα. Πρὸς δὲ τὴν ἀκτὴν τοῦ Ἰονίου ὑψοῦνται τὰ Κεραύνια (κ. τῆς Χιμάρρας), τὰ ὅποια προεκτείνονται μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀκροκερυνίου. Ἐν Νοτίῳ Ἠπείρῳ ὑψοῦται ὁ Τόμαρος (κ. Ὀλύτσικα) καὶ τὰ ἀπόκρημνα ὄρη τοῦ ἡρωϊκοῦ Σουλίου.

Μεταξὺ τοῦ Μιτσικελίου καὶ τοῦ Τομάρου ἐκτείνεται τὸ μόνον

εὐρὸ ὄροπέδιον τὸ τῶν Ἰωαννίνων παράλιοι δὲ πεδιάδες, αἱ ὁποῖαι σχηματίζονται εἰς τὰς ἐκβολὰς τῶν μεγάλων ποταμῶν εἶνε ἢ Ἀμβρακική καὶ ἢ τοῦ Ἄφου καὶ Ἄφου.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Ἄφου (κ. Βερατιανὸν) καὶ τὸν Ἄφου, τὸν Θύαμιν (κ. Καλαμᾶν), τὸν Ἀχέροντα καὶ τὸν Λοῦρον.

Λίμναι. Λίμνας ἔχει τὴν Ἀχερουσίαν καὶ τὴν Παμβῶτιν (κ. λίμνην τῶν Ἰωαννίνων), τῆς ὁποίας τὰ ὕδατα διὰ καταβοθρῶν χύνονται εἰς τὸν Θύαμιν.

Κλίμα. Εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν.

Προϊόντα. Προϊόντα τῆς Ἠπείρου εἶνε δημοτικῶν καρποὶ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, εἰς δὲ τὰς πεδιάδας παράγεται καὶ οἶνος, ἔλαιον καὶ ἐσπεριδοειδῆ.

Κάτοικοι. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἠπείρου, πάντες σχεδὸν Ἕλλη-νες, διακρίνονται διὰ τὴν φιλοπατρίαν αὐτῶν· πολλοὶ ἐξ αὐτῶν πλουτήσαντες εἰς ξένα μέρη εὐηργέτησαν ὄχι μόνον τὴν ἰδιαίτεραν αὐτῶν πατρίδα, ἀλλὰ καὶ ὀλόκληρον τὸ ἔθνος, ἰδρύσαντες μεγαλοπρεπέστατα εὐεργετικὰ καταστήματα ἐν Ἀθήναις. Τοιοῦτοι ἔθνικοι εὐεργεταὶ εἶνε ὁ Τσοίτσας, ὁ Στουρνάρας, ὁ Σίνας, οἱ Ριζάραι, Ζάππαι, Χατζηκώσται, Ἀβέρωφ καὶ ἄλλοι.

Πολιτ. κατάστασις. — **Διαιρέσεις.** Τὸ Ν.Α. τμήμα, ἀπὸ τοῦ Ἀράχθου ποταμοῦ μέχρι τῆς Πίνδου, ἀνήκειν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τοῦ 1881. Ἦδη ὀλόκληρος ἢ Ἠπειρος μέχρι τοῦ Αὐλῶνος καὶ τοῦ Βερατίου ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ἐλευθέρου Βασιλείου, διαιρεῖται δὲ εἰς τέσσαρας νομοὺς : α') Ἰωαννίνων, β') Ἀρτης, γ') Πρεβέζης, δ') Ἀργυροκάστρου, ε') Κορυτσᾶς¹.

α') Νομὸς Ἰωαννίνων.

[190 χιλ. κατ.]

Ὁ νομὸς Ἰωαννίνων διαιρεῖται εἰς 6 ἐπαρχίας· 1) Ἰωαννίνων, 2) Μετσόβου, 3) Παραμυθίας, 4) Φιλιατῶν, 5) Πωγωνίου καὶ 6) Κονίτσας.

1) Ἐπαρχία Ἰωαννίνων ἔχει πρωτεύουσαν τὰ Ἰωάννινα

1) Τῶν δύο ὁμοῦς τελευταίων νομῶν (Ἀργυροκάστρου καὶ Κορυτσᾶς) δὲν ἔχει ἀναγνωρισθῆ ἢ προσάρτησις ὑπὸ τῶν Μεγάλων θυνάμεων.

(33.000 κατ.), παρά τὴν ὁμώνυμον λίμνην, καταληφθέντα ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ δι' ἡρωϊκῆς ἐφόδου τῆ 21 Φεβρουαρίου 1913. Πρὸς Ν. τούτων κεῖται τὸ ἄχυρώτατον φρούριον Μπιζάνι, τὸ ὁποῖον ἀπόρρητον θεωρούμενον ἐξεπόρθησεν ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ τότε διαδόχου Κωνσταντίνου. Πρὸς τὸ ΝΔ. μέρος τῶν Ἰωαννίνων καὶ ὑπὸ τὸν Τόμαρον ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις Δωδώνη, ὅπου ὑπῆρχε τὸ ἀρχαιότατον μαντεῖον τοῦ Διός.— Ζαγόριον, μία περιοχὴ 46 χωρίων μεταξὺ τοῦ Μιτσικελίου καὶ τῆς Τύμφης. Πρὸς Ν. τοῦ Ζαγορίου κεῖται τὸ Συράκον, ὄρεινὴ κωμόπολις.

2) Ἐπαρχία **Μετσόβου**. ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Μέτσοβον (8.500 κατ.), κατὰ διόδον τοῦ Λάκμου, ἣτις φέρει ἐξ Ἠπείρου εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Εἶνε πατρίς τῶν ἐθνικῶν εὐεργετῶν Τσοῦτσα, Στουρνάρα καὶ Ἀβέρωφ.

3) Ἐπαρχία **Παραμυθίας**. ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Παραμυθίαν, παρά τὰς πηγὰς τοῦ Κωκυκοῦ (4.800 κατ.), συγκοινωνοῦσαν μετὰ τῶν Ἰωαννίνων δι' ἄμαξιτοῦ ἔδου.

4) Ἐπαρχία **Φιλιππῶν**. ταύτης πρωτεύουσα εἶνε Φιλιάται (2.500 κατ.), πέραν τοῦ Θυάμιδος. Ἐπίνειον αὐτῶν εἶνε ἡ Σαγιάς, ἀπέναντι τῆς Κερκύρας.— Κονίσπολις (2.000 κατ.), κωμόπολις ποιμενική.— Πλησιβίτσα, εὐφορὸς κώμη.

5) Ἐπαρχία **Πωγωνίου**. ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Πωγωνίον, κωμόπολιν γεωργικὴν καὶ ποιμενικὴν.— Δελβιτάκιον, κώμη γεωργική, καὶ Βοστίνα, κώμη ποιμενική.

6) Ἐπαρχία **Κονίτσης**. ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Κόνιτσαν (6.000 κατ.), παρά τὸν ποταμὸν Ἄφρον.

β') Νομὸς Πρεβέζης.

[44 χιλ. κατ.]

Ὁ νομὸς **Πρεβέζης** διαιρεῖται εἰς δύο ἐπαρχίας· 1) **Πρεβέζης** καὶ 2) **Μαργαριτίου**.

1) Ἐπαρχία **Πρεβέζης**. αὕτη ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Πρεβέζαν (6,000 κατ.), ἣτις εἶνε καὶ τοῦ νομοῦ, κατέχει τὸ νοτιώτατον μέρος τῆς Ἠπείρου, παρά τὸν ὁμώνυμον πορθμὸν καὶ ἀπέναντι τοῦ Ἀχτίου. Εἶνε ἐπίνειον τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἔδρα μητροπόλεως.—

Λοῦρος καὶ Φιλιπιάς (2.000 κατοίκους), μεσόγειοι κῶμαι.

2) Ἐπαρχία **Μαργαριτίου**· ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Πάργαν (2.000 κατ.), ἀπέναντι τῶν Παξῶν, διάσημον διὰ τὴν τραγικὴν μίσηραν τῶν κατοίκων αὐτῆς κατὰ τὸ 1819, ὅτε ἐπωλήθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων εἰς τὸν Ἄλῃ πασαῦν.—*Μαργαρίτι* (3.000 κατ.), κωμόπολις ποιμενική.—*Σοῦλι*, ἐπὶ δυσπρόσιτων βράχων, πατρὶς τῶν ἡρώων Σουλιωτῶν.

γ') Νομὸς Ἄρτης.

[60.000 κατ.]

Ἑσῆς καὶ ὄριζ. Ὁ νομὸς οὗτος περιλαμβάνει τὸ ΝΑ. μέρος τῆς Ἠπείρου. Συνορεύει πρὸς Α. μετὰ τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, πρὸς Δ. μετὰ τῆς λοιπῆς Ἠπείρου καὶ πρὸς Ν. Α. μετὰ τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας. Ν. Δ. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου.

Φυσικὴ ἐξέτασις. Τὸ ἔδαφος τοῦ νομοῦ τούτου εἶνε ὄρεινόν, διακλαδοῦνται δὲ ἐν αὐτῷ τὰ *Τσουμέροκα*, τὰ ὅποια εἶνε τὰ μόνα ὄρη τοῦ νομοῦ τούτου. Πρὸς τὸν κόλπον δ' εἶνε πεδινόν.

Ποταμός. Ὁ Ἄραχθος.

Πόλεις καὶ κῶμαι. Ὁ νομὸς περιλαμβάνει μίαν μόνον ἐπαρχίαν, τὴν τῆς Ἄρτης Πρωτ. εἶνε ἡ Ἄρτις (6 806 κατ.), ἡ ὅποια κεῖται κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀράχθου, ἐπὶ τοῦ ὅποιου ὑπάρχει λιθίνη παλαιὰ γέφυρα. Ἐπίνειον τῆς Ἄρτης εἶνε ἡ *Κόπρανα*, ἡ ὅποια κεῖται κατὰ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον.—*Πέτα*, Β. Α. τῆς Ἄρτης, παρὰ τὴν ὅποιαν τῷ 1822 ἔπεσον πολλοὶ Σουλιῶται καὶ φιλέλληνες μαχόμενοι κατὰ τῶν Τούρκων.—*Σκουληκαριά*, πρὸς Α., πατρὶς τοῦ ἀρχιστρατήγου τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος *Καραϊσκάκη*.—*Ἄγναντα* (1.220 κατ.), καὶ *Πράμαντα* (2.400 κατ.) ἐπὶ τῶν Τσουμέρκων.—*Καλαροῦται* (680 κατ.), εἰς τὴν βορειοτάτην γωνίαν τοῦ νομοῦ.

δ') Νομὸς Ἀργυροκάστρου.

[130 χιλ. κατ.]

Ὁ νομὸς Ἀργυροκάστρου ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Ἀργυροκαστρον (9,000 κατ.) ἐπὶ ὠραίας θέσεως παρὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Δρίνου· ἀλ-
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

λαι πόλεις εἶνε τὸ Δέλβιον, νοτιώτερον. Οἱ Ἅγιοι Σαράντα, ἐπί-
νειον τοῦ νομοῦ. Χιμάρα, περιοχὴ χωρίων, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι
διακρίνονται ἐπὶ ἀνδρεία. Τεπελένιον, πατρίς τοῦ Ἁλῆ Πασσᾶ.
Πρεμετὴ καὶ Λεσκοβίτιον.

ε) Νομὸς Κορυθαῖς.

[100 χιλ. κατ.]

Ὁ νομὸς Κορυθαῖς ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Κορυθαῖαν (27.000
κατ.) σπουδαίαν Ἑλληνικὴν πόλιν, ἔχουσαν ζωηρὸν ἐμπόριον καὶ
βιομηχανίαν ὑφασμάτων. Ἄλλαι πόλεις εἶνε ἡ Μοσχόπολις, πατρίς
τοῦ Σίνα, Βίγλιστα, Ἐρσέκα.

Συγκοινωνία τῆς Ἡπείρου. Ἡ ἐν Ἡπείρῳ συγκοι-
νωσία ἐκτελεῖται δι' ἀμαξιτῶν ἢ ἡμιονικῶν ὁδῶν, οὐδεμία δὲ σιδηροδρο-
μικὴ γραμμὴ εἶνε κατεσκευασμένη. Αἱ κυριώταται ὁδοὶ τῆς Ἡπεί-
ρου εἶνε : Ἰωαννίνων—Ἀρτις. Ἰωαννίνων—Πρεβέζης. Ἰωαννί-
νων—Παραμυθίας. Ἰωαννίνων—Δελβίνου—Ἀγ. Σαράντα, ἐπὶ
τῆς ὁποίας ὑπάρχει καὶ διακλάδωσις φέρουσα εἰς Ἀργυρόκαστρον.
Ἰωαννίνων—Κολωνίας—Κορυθαῖς. Ἡδὴ ἡ συγκοινωνία Πρεβέζης
καὶ Ἰωαννίνων ἐκτελεῖται δι' αὐτοκινήτων.

Ἀτμόπλοια δὲ προσεγγίζουσιν εἰς λιμένας τῆς Ἡπείρου, ὡς εἰς
Πρέβεζαν, Σαγιάδα, Ἄγιους Σαράντα καὶ Αὐλῶνα.

2) ΒΟΡΕΙΟΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑ

[1.900. □ χιλ. — 36 χιλ. κατ.]

(126 σελ. 17 Ἐπαρχία Ἐλασσόνορος).

3) ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

[31.000 □ χιλ.—1.200.000 κατ.]

Ἔκτασις. Ἡ Ἑλληνικὴ Μακεδονία, ἐκτεινομένη πρὸς Β.
τῆς Θεσσαλίας καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, εἶνε ἡ μεγαλυτέρα καὶ
πλουσιωτέρα Ἑλληνικὴ χώρα.

Ὅροι. Ἡ Ἑλληνικὴ Μακεδονία ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς
Σερβικῆς καὶ Βουλγαρικῆς Μακεδονίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἀλβανίας.

και της Ἠπείρου και πρὸς Α. ὑπὸ της Θράκης, ἀπὸ της ὁποίας χωρίζεται διὰ τοῦ ποταμοῦ Νέστου και τοῦ ὄρους Ῥοδόπης.

Κόλποι. Κόλπους ἔχει τὸν της Καβάλλας, τὸν Στρυμονικόν, τὸν Σιγγιτικόν (Ἅγιου Ὁρους), τὸν Ἰσθμιακόν (κ. της Κασσάνδρας) και τὸν Θερμαϊκόν (κ. της Θεσσαλονίκης).

Χερσονήσοι. Χερσονήσους ἔχει τὴν Χαλκιδικὴν και τὰς τρεῖς μικρὰς Ἀκτὴν (κ. Ἅγιον Ὁρος), Σιθωνίαν (κ. Λόγγον) και Παλλήνην (κ. Κασσάνδραν).

Ὅρη ἔχει τὸν Σκάρδον, τὴν Κανθαουίαν, τὸ Βόϊον, τὴν Τύμφην, τὰ Καμβούνια, τὸν Ὀλυμπον, τὸν Πίερον, τὸ Βέρμιον, τὴν Κερκίνην και τὴν Ῥοδόπην. Ἐν δὲ τῇ ἀκτῇ ὑψοῦται ἡ Ἄθως (κ. Ἅγιον Ὁρος).

Πεδιάδες. Πεδιάδας ἔχει τὴν της Φλωρίνης, τῶν Καϊλαρίων, της Καστορίας, της Θεσσαλονίκης, τῶν Σερρών και της Δράμας.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Ἀλιάκμονα, τὸν Λουδίαν, τὸν Ἀξιόν, τὸν Στρυμόνα και τὸν Ἀγγίτην.

Λίμναι. Λίμνας ἔχει τὴν Λυχνίτιν, τὴν Πρέσπαν, τὴν Ὁρσειάδα (κ. της Καστορίας), τὴν Βεγοροῦτιν, τὴν Βόλβην και τὴν Κερκινίτιδα.

Κλίμα και προϊόντα. Ἡ Μακεδονία ἔχει κλίμα εὐκρατον. Τὰ ὄρη αὐτῆς εἶνε δασώδη και ἐν τοῖς σπλάγγχοις αὐτῶν ἐγκλείουσι πλοῦτον μετάλλων. Αἱ πεδιάδες παράγουσι ἀφθόνους δημοτριακοὺς καρπούς, ὄσπρια, οἶνον, ἔλαιον, βάμβακα, καπνόν, τρέφονται δὲ και πολλαὶ ἀγέλαι κτηνῶν.

Κάτοικοι και ἀσχολίαι αὐτῶν. Οἱ κατοικοῦντες ἐν Μακεδονίᾳ Ἕλληνες (περὶ τὸ 1 ἑκατομ.) διαφυλάττουσι καθαρὰν τὴν καταγωγὴν αὐτῶν και τὴν γλῶσσαν. Ἀνακτῆσαντες νῦν τὴν πρὸ αἰῶνων ἀπολεσθεῖσαν ἐλευθερίαν αὐτῶν και ἀπαλλαγέντες τῶν βουλγαρικῶν κακουργημάτων μέλλουσι νὰ προσδεύσωσι ἐν τῇ πλουσίᾳ αὐτῶν χώρα. Κατοικοῦσι ἐτι και Τοῦρκοι και ὀλίγοι Βλάχοι.

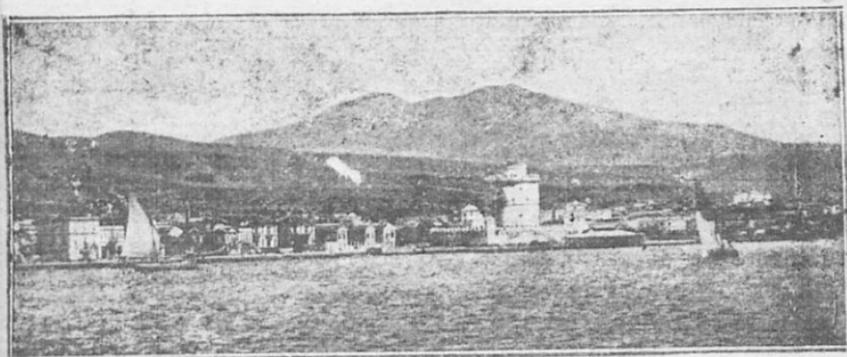
Οἱ κάτοικοι της Μακεδονίας ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν ὕλοτομίαν και τὴν κτηνοτροφίαν.

Πολιτική διαίρεσις. Ἡ Μακεδονία, ἀποτελοῦσα προσωρινῶς μετὰ τῆς ἐπαρχίας Ἐλασσόνης τὴν Γενικὴν Διοίκησιν τῆς Μακεδονίας, διαίρεται εἰς 5 νομούς, α') Θεσσαλονίκης, β') Κοζάνης, γ') Φλωρίνης, δ') Σερρών καὶ ε') Δράμας.

α') Νομὸς Θεσσαλονίκης.

[500 χιλ. κατ.]

Ὅρια. Ὁ νομὸς Θεσσαλονίκης κατέχει τὸ μεγαλύτερον μέ-

Ἡ κεντρικὴ προκυμαία τῆς Θεσσαλονίκης.

ρος τῆς Μακεδονίας μετὰ τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου.

Φυσικὰ ὅρια σχηματίζουσι Ν.Δ. τὰ ὄρη Ὀλυμπος, Πίερος, Βέρμιοι, Β. Δ. ὁ Βόρας καὶ πρὸς Β. ἡ Κερκίνη (κ. Μπέλες).

Ἔτερα ὄρη εἶνε ὁ Χορτιάτης, ὁ Χολομών καὶ ὁ Ἄθως, ἐν τῇ Χαλκιδικῇ.

Πεδιὰς εἶνε ἡ μεγάλη καὶ εὐφορὸς τῆς Θεσσαλονίκης.

Ποταμοὶ εἶνε ὁ Ἀλιάκμων, ὁ Λουδίας καὶ ὁ Ἀξιός, ὁ μεγαλύτερος ἐλὼν τῶν ποταμῶν τῆς Μακεδονίας.

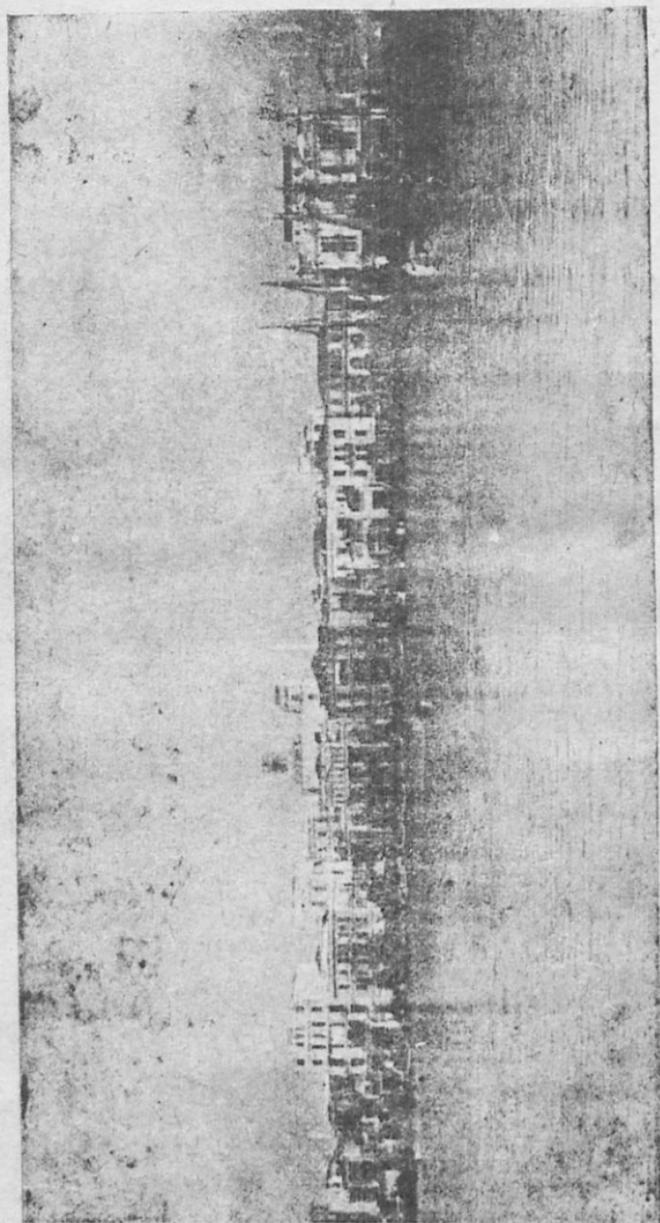
Λίμνες δὲ ἡ Βόλβη καὶ ἄλλαι μικρότεραι.

Διαίρεσις καὶ πόλεις. Ὁ νομὸς οὗτος διαίρεται εἰς ἑπτὰ ἐπαρχίας. 1) Θεσσαλονίκης, 2) Βεροίας, 3) Ἐδέσσης, 4) Γεντιῶν, 5) Κιλκίς, 6) Νοτίων καὶ 7) Χαλκιδικῆς.

1) Ἡ ἐπαρχία Θεσσαλονίκης ἔχει πρωτεύουσάν τοῦ νομοῦ.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

καὶ ὅλης τῆς Μακεδονίας τὴν Θεσσαλονίκην (160·000 κατ.), ἐκτι-
σμένην ἀμφιθεατρικῶς εἰς τὸ βῆθος τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου. Χρησι-

Ἡ προκυμαία καὶ ὁ Λευκός Πύργος τῆς Θεσσαλονίκης.

μεύει ὡς ἐπίνειον τῆς Μακεδονίας καὶ ἔχει εὐρύχωρον λιμένα καὶ
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

μέγα ἐμπόριον· ἐνταῦθα καταλήγουσιν οἱ σιδηρόδρομοι τῆς Εὐρώ-
πης. Οἱ περισσότεροι κάτοικοι αὐτῆς εἶνε Ἑβραῖοι· οἱ δ' Ἕλληνες
ἔχουσι πολλὰ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια. Ἡ Θεσσαλονίκη ἀνεκτήθη
ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῇ 26ῃ Ὀκτωβρίου 1912, ἡμέρα τῆς ἑορτῆς
τοῦ πολιούχου τῆς πόλεως Ἁγίου Δημητρίου. Λαγκαδάς, παρὰ
τὴν δμώνυμον λίμνην, καὶ Λαχανᾶς, ὀνομαστὴ κώμη διὰ τὴν περι-
φανῆ νίκην τῶν Ἑλλήνων
κατὰ τῶν Βουλγάρων (Ἰού-
νιος 1913). — Κίτρος, εὐ-
φορος κώμη. — Αἰκατερίνη,
(7.000 κατ.) ὄχι μακρὰν
τῆς θαλάσσης. — Λιτοχώριον
καὶ Λεφτοκαρυά, νοτιώτε-
ρον.

2) Ἡ ἐπαρχία **Βε-
ροίας**· πρωτεύουσα ταύτης
εἶνε ἡ Βέροια (16,000
κατ.), ὄχι μακρὰν τοῦ Ἀλι-
άκμονος, ἀρχαιοτάτη πόλις
καὶ ὠραία. — Νάουσα (10.
000 κατ.) ΒΔ. τῆς Βεροίας.

3) Ἡ ἐπαρχία **Ἐδέσ-
σης**· πρωτεύουσα ταύτης
εἶνε ἡ Ἐδεσσα (κ. Βοδενά,
10.000 κατ.), ἡ ἀρχαιοτάτη
πρωτεύουσα τῆς Μακεδονίας,
ὀνομαστὴ διὰ τοὺς καταρ-
ράκτας τῆς. — Μεσημέριον,
εὐφορος κώμη. Ὀστροβον,
παρὰ τὴν δμώνυμον λίμνην καὶ Κότσανα, εὐφοροὶ κωμοπόλεις.

4) Ἡ ἐπαρχία **Γενιτσῶν**· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὰ Γενι-
τσᾶ (7.000 κατ.), τὰ ὅποια εἶνε παρὰ τὴν δμώνυμον λίμνην
ὀνομαστὰ διὰ τὴν μεγάλην μάχην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν
Τούρκων, διὰ τῆς ὁποίας ἐξησφαλίσθη ἡ προέλασις τοῦ Ἑλληνικοῦ
στρατοῦ πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην (20 Ὀκτωβρίου 1912). — Πλη-

Ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας
(Ἰαμίον ἐπὶ Τουρκοκρατίας)

σιον αὐτῆς κείνται τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας «Πέλλης», πρωτευούσης ἄλλοτε τῆς Μακεδονίας. Ἐν ταύτῃ ἐγεννήθη ὁ Μέγας Ἀλέξαν-

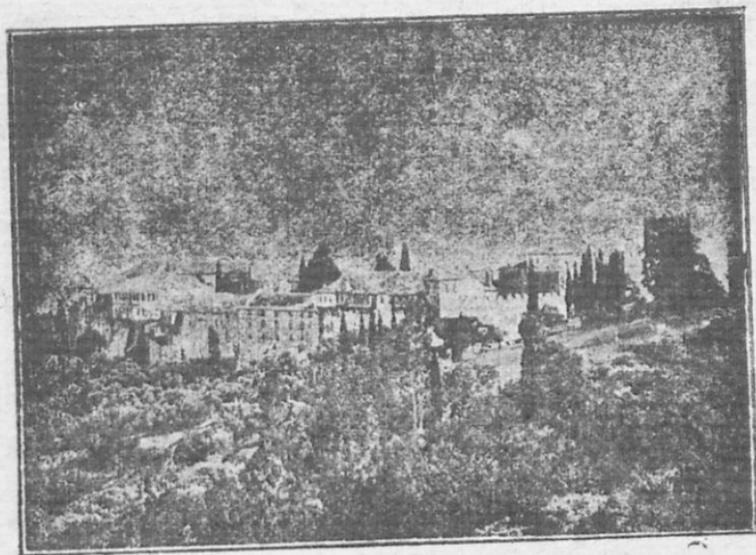

Οἱ περίφημοι καταρράκται τῶν Βοδενῶν.

δρος.— Πέτροβον, κωμόπολις γεωργικὴ καὶ Γουμένισσα, κωμόπολις ποιμενικὴ.

5) Ἡ ἐπαρχία **Κελκίς** κεῖται βορειότερον. Πρωτ. εἶνε ἡ κωμόπολις Κελκίς, ὀνομαστὴ διὰ τὴν ἥρωϊκὴν ἐπίθεσιν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Βουλγάρων, οὗς ἐξεδίωξαν οἱ Ἕλληνες ἐκ τῶν ὀχυρωμά-

των δια τῆς λόγχης. Παρ' αὐτὸ ἐκτίσθη νῦν ἡ Νέα Σιρῶμνιτσα.
— Πλανίτσα καὶ Πέικοβον, κωμοπόλεις ποιμενικαί.

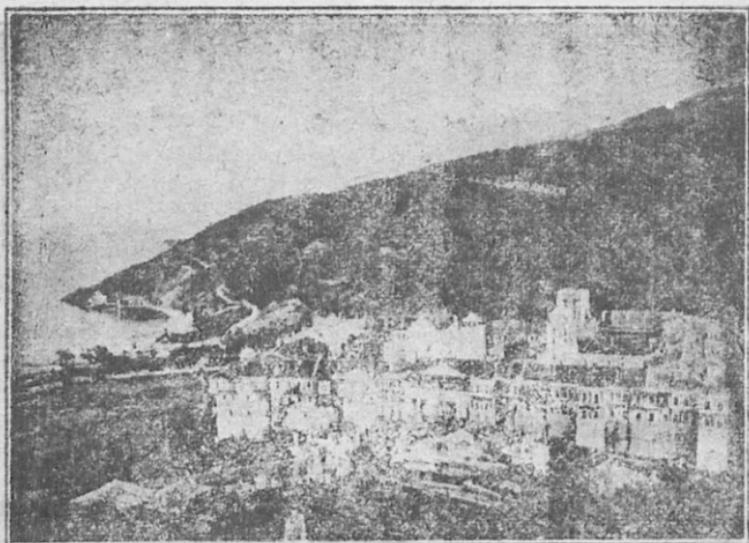
Ἡ Μονὴ τῆς Μεγίστης Λαύρας.

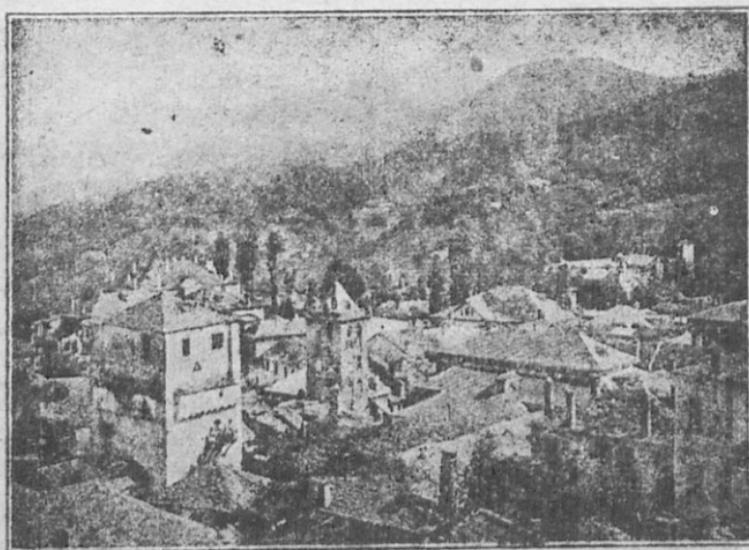
Μονὴ Βατοπεδίου.

6) Ἡ ἐπαρχία **Νοτίων** εἶνε ἡ βορειοδυτικωτάτη τοῦ νομοῦ
καὶ εὐφορωτάτη (κ. τῆς Καρασόθας). Πρωτ. εἶνε τὰ **Νότια**. ἕτεροι
Γεωγραφία Δ. Η. Κυριακοπούλου

δὲ κωμοπόλεις εὐφωρόταται εἶνε τὸ Σούμποσκον, τὰ Λιβάρια, ἡ Μαγιαδάρη καὶ Καραιζόβα.

Μονὴ Ἰβήρων.

Γενικὴ ἄποψις τῶν Καρυῶν.

7) Ἡ ἐπαρχία **Χηλιδικῆς** περιλαμβάνει τὴν δμώνυμον χερσόνησον καὶ ἔχει πρωτεύουσαν τὸν **Πολύγυρον** (2.500 κατ.).

Ετεροι αξίαι λόγου κῶμαι εἶνε ἡ *Γαλάισια*, ἡ *Λαριγκόβη* καὶ ἡ *Ιερισός*. Ἐνταῦθα τὴν παλαιὰν ἐποχὴν ἦσαν σημαντικαὶ πόλεις, ὡς ἡ *Ὀλυνθος*, ἡ *Ποιίδαία* καὶ τὰ *Στάγισα*, ἡ πατρὶς τοῦ Ἀριστοτέλους. — Ἐν τῇ *Σιθωνίᾳ* (κ. τοῦ *Λόγγου*) μεγίστη εἶνε ἡ *Συκιά*. — Ἐν δὲ τῇ Ἀκτῇ (τοῦ Ἀγ. Ὄρους), ἥτις εἶνε τερπινοτάτη, κεῖνται 20 *Μοναί*, 12 σκῆται καὶ 204 κελλία. Εἰς ταύτας κατοικοῦσι περὶ τὰς 7 χιλ. μοναχοί, Ἕλληνες καὶ Σλαῦοι (ιδίως Ῥῶσοι). Διοικοῦνται δ' αὐταὶ ὑπὸ τῆς «*Ἱερᾶς Συνάξεως*», ἥτις ἐδρεύει ἐν τῷ μοναδικῷ χωρίῳ τοῦ Ἀγίου Ὄρους, ταῖς *Καρυαῖς*. Αἱ μέγιστα *Μοναί* τοῦ Ἄθω εἶνε τρεῖς: ἡ τῆς μεγίστης *Λαύρας*, τοῦ *Βατοπεδίου* καὶ τῶν *Ἰδῆρων*.

β') *Νομὸς Κοζάνης.*

[180 χιλ. κατ.]

Θέσεις καὶ ὄρια. Ὁ νομὸς *Κοζάνης* κατέχει τὸ *Ν.Δ.* τμήμα τῆς *Μακεδονίας*. Φυσικὰ ὄρια σχηματίζουσι πρὸς *Α.* τὰ ὄρη *Βέρμιον*, *Πίερος*, *Ὀλυμπος*, πρὸς *Ν.* τὰ *Χάσια* καὶ πρὸς *Δ.* τὸ *Βόϊον*.

Ποταμὸς εἶνε ὁ *Ἀλιάκμων*.

Διαιρέσεις καὶ πόλεις. Ὁ νομὸς *Κοζάνης* διαιρεῖται εἰς ἕξ ἐπαρχίας: 1) *Κοζάνης*, 2) *Καϊλαρίων*, 3) *Ἀνασελίτης*, 4) *Γρεβενῶν*, 5) *Σερβίων* καὶ 6) *Ἐλασσόνος*.

1) Ἡ ἐπαρχία **Κοζάνης** ἐκτείνεται παρὰ τὸν *Ἀλιάκμονα*. Ταύτης πρωτεύουσα εἶνε ἡ *Κοζάνη* (10.000 κατ.), πόλις καθαρῶς Ἑλληνική.

2) Ἡ ἐπαρχία **Καϊλαρίων** πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὰ *Καϊλάρια* (5.500 κατ.). Ἄλλα χωρία εἶνε τὸ *Κομανόν* καὶ τὸ *Ναλμπάνκιον*, πλησίον τῶν ὁρίων οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τοὺς *Τούρκους*.

3) Ἡ ἐπαρχία **Ἀνασελίτης** πρωτεύουσα ταύτης εἶνε ἡ *Σιάμια* (7.000 κατ.), ὄχι μακρὰν τοῦ *Ἀλιάκμονος*. — *Λαμίστη* καὶ *Τσοτύλιον*, δυτικώτερον.

4) Ἡ ἐπαρχία **Γρεβενῶν** πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὰ *Γρεβενά*, μικρὰ κώμη (ἔδρα μητροπόλιτου) καὶ ἡ *Σαμαρίνα*.

5) Ἡ ἐπαρχία **Σερβίων** πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὰ *Σέρβια*, ὄχι μακρὰν τῆς ὀχυρᾶς διόδου τῆς *Πόρτας* (κ. *Βολουστάνας*), γνωστῆς ἐκ τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου. — *Βελβενδός* καὶ *Καταφύγιον*, κῶμαι ὑπὸ τὸν *Πίερον*.

γ) Νομός Φλωρίνης.

[143 χιλ. κατ.]

Θέσις. Ὁ νομὸς οὗτος κατέχει τὸ Β.Δ. τμήμα τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας, ἐριζόμενος πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Κοζάνης καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἡπείρου.

Ὅρη. Ὁ Βαρνοῦς (Β. Δ.), τὸ Βόϊον καὶ ὁ Βόρας (Β. Α.).

Ποταμός. Ὁ Ἀλιάκιμων (πρὸς Ν.).

Λίμναι. Ἡ Ποέσπι (Β.Δ.) καὶ ἡ Ὀρσοιὰς (κ. Καστορίας).

Διαίρεσις καὶ πόλεις. Ὁ νομὸς οὗτος περιέχει δύο ἐπαρχίας, τὴν τῆς Φλωρίνης καὶ τὴν τῆς Καστορίας.

1) Ἡ ἐπαρχία Φλωρίνης ἔχει πρωτεύουσαν αὐτῆς καὶ τοῦ νομοῦ τὴν Φλώριαν (10,000 κατ.), ἣ ὅποια εἶνε ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Μογλενῶν.—Μπάνιτσα, Σωιτῆρ καὶ Σόροβιτς, χωρία γνωστά ἐκ τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου.

2) Ἡ ἐπαρχία Καστοριέας ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Καστορίαν (8.000 κατ.), παρὰ τὴν ἐμώνυμον λίμνην, πεφημισμένην διὰ τοὺς ἰχθῦς τῆς. Ἡ πόλις ἐξάγει καὶ γουναρικά. — Κλεισοῦρα.—Χρούπισα καὶ Βογάντσικον, μεγάλα χωρία.

δ) Νομός Σερρών.

[136 χιλ. κατ.]

Θέσις. Ὁ Νομὸς Σερρῶν κατέχει μέρος τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, ἣτις εἶνε εὐφρωτάτη. Διατέμενεται δὲ κατὰ μῆκος ὑπὸ τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ.

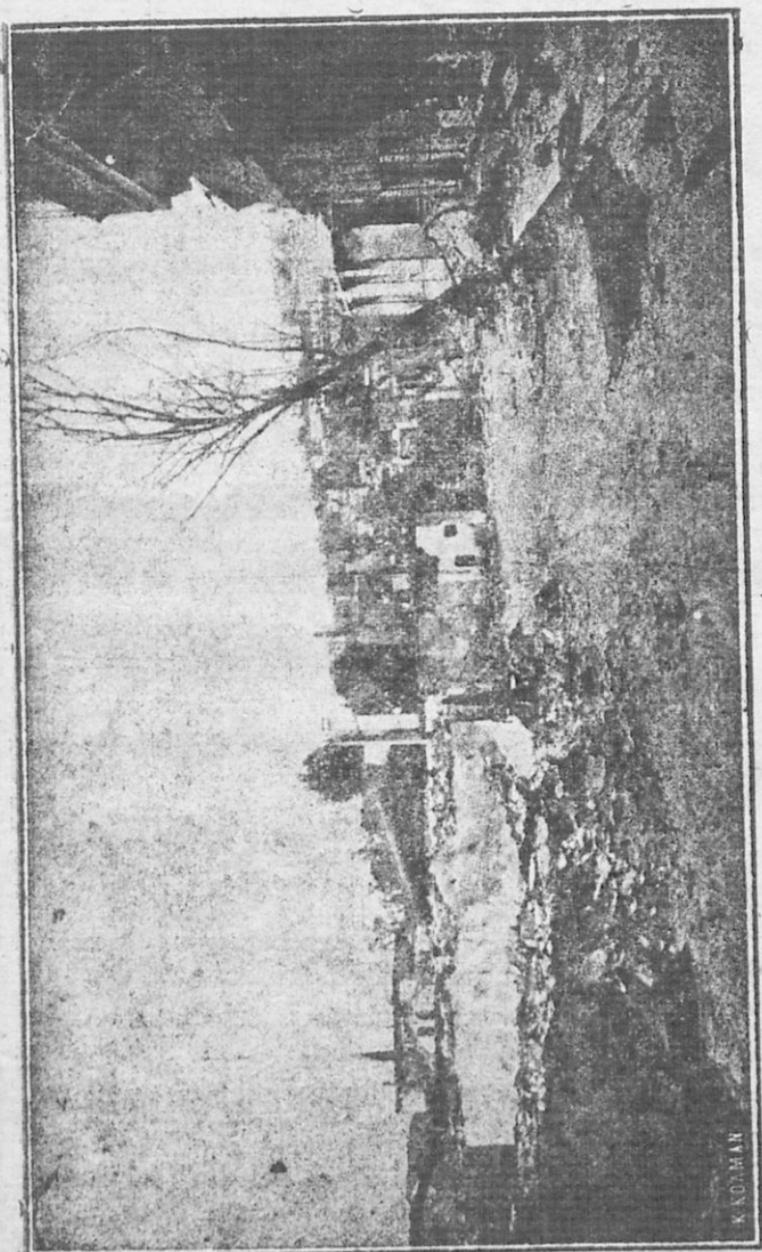
Ὅρη. Ἡ Κερκίνη (Μπέλες) πρὸς Β. καὶ τὸ Παγγαῖον Ν. Α.

Πεδιάς. Ἡ τῶν Σερρῶν, εὐφρωτάτη.

Ποταμοί. Ὁ Σιουμῶν καὶ ὁ Ἀγγίτης, ὅστις χύνεται εἰς τὴν λίμνην Κερκινίτιδα (κ. τοῦ Ἀχινοῦ).

Διαίρεσις καὶ πόλεις. Διαιρεῖται εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας, ἧτοι 1) τῶν Σερρῶν, 2) τῆς Νιγροίτης, 3) τῆς Ζίχνης καὶ 4) τοῦ Σιδηροκάστρου.

1) Ἡ ἐπαρχία Σερρῶν ἔχει πρωτεύουσαν αὐτῆς καὶ τοῦ νομοῦ τὰς Σέρρας (20,000 κατ.), ἑλληνικωτάτην πόλιν βιομηχανικὴν καὶ ἐμπορικὴν. Κατὰ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον εἶχε κατα-

Ἐρείπια τῶν Σερρών.

K. ADRIAN

ληφθῆ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, κατὰ δὲ τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον, οὗτοι πρὶν φύγωσι κατέστρεψαν αὐτήν.

2) Ἡ ἐπαρχία **Νιγρίτης** πρωτεύουσα ταύτης εἶναι ἡ κωμόπολις **Νιγρίτα** (4,000 κατ.) γνωστὴ διὰ τὰς σφαγὰς τῶν ἀθῶν κατοίκων αὐτῆς ὑπὸ τῶν θηριῶδων Βουλγάρων.

3) Ἡ ἐπαρχία **Ζίχνης** πρωτεύουσα ταύτης εἶνε ἡ **Ζηλιάχωβα** (2.000 κατ.), ἐτέρα δὲ κωμόπολις εἶνε ἡ **Ἀλισογάτη**.

4) Ἡ ἐπαρχία **Σιδηροκάστρου** πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὸ **Σιδηρόκαστρον** (τουρ. Δεμίρ Ἰσάρ 3,000 κατ.), πλησίον τοῦ ὁποίου ἐγένετο νικηφόρος μάχη τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Βουλγάρων. — **Κάτω Τζούμαγιά**, σπουδαία παλιχνη (6.000 κατ.).

ε') Νομὸς Δράμας.

[205 χιλ. κατ.]

Θέσις. Ὁ νομὸς Δράμας κατέχει τὸ ἀνατολικώτερον μέρος τῆς Μακεδονίας, περιλαμβάνει δὲ καὶ τὴν **Θάσον**.

Ὅρη. Τὸ Παγγαῖον πρὸς Ν., ὁ Ὄρβηλος καὶ ἡ Ροδόπη Β.Α. **Πεδιάς.** Ἡ τῆς Δράμας.

Ποταμός. Ὁ Νέστος, ὅστις πρὸς τὰς ἐκβολὰς εἶνε ὄριον Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας.

Διαιρέσεις καὶ πόλεις. Διαιρεῖται εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας 1) Δράμας, 2) Πραβίου, 3) Καβάλλας καὶ 4) Νέστιου (κ. Σαρῆ Σαμπάν).

1) Ἡ ἐπαρχία **Δράμας** πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ εἶνε ἡ **Δράμα** (15,000 κατ.). — **Δοξᾶιον**, μέγα χωρίον. τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι ἐσφάγησαν ἀγρίως ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

2) Ἡ ἐπαρχία **Πραβίου** πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὸ **Πράβιον** (3.000 κατ.), ἔδρα μητροπόλεως. — **Ἐλευθεραί**, χωρίον καὶ λιμὴν πρὸς Ν

3) Ἡ ἐπαρχία **Καβάλλας** κεῖται εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ἑμωνύμου κόλπου. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ **Καβάλλα** (24.000 κατ.), σπουδαιότατος λιμὴν τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, ἐξάγων ἐξαίρετον καπνόν. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἀνήκει καὶ ἡ εὐφορος νῆσος **Θάσος** (16.000 κατ.), μετὰ ἑμωνύμου πρωτεύουσας.

4) Ἡ ἐπαρχία **Νέστιου** (κ. Σαρῆ Σαμπάν) πρωτεύουσα ταύ-

της εἶνε τὸ χωρίον Σαρῆ Σαρπᾶν (1.500 κατ.), κείμενον ὄχι μακρὰν τοῦ Νέστου ποταμοῦ.

Συγκοινωνία τῆς Μακεδονίας. Ἡ Μακεδονία διασχίζεται ὑπὸ 3 σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. 1) Θεσσαλονίκης—Μοναστηρίου, 2) Θεσσαλονίκης—Σερβίας καὶ 3) Θεσσαλονίκης—Κωνσταντινουπόλεως.

ὑπὸ κατασκευὴν εὐρίσκεται ἡ προέκτασις τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς—Παλαιῶν συνόρων, διὰ τῆς ὁποίας θὰ ἐνωθῇ ἡ Θεσσαλονίκη μετὰ τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος.

4 ΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΩΘΕΙΣΑΙ ΝΗΣΟΙ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ

[4.400 □ χιλ.—333 χιλ. κατ.]

Θέσις. Αἱ ἐλευθερωθεῖσαι νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους κείνται κατὰ τὸ Θράκιον πέλαγος, αἱ δὲ λοιπαὶ παρὰ τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Εἶνε ὀρεινὰ, ἔχουσιν ὅμως ἔδαφος γενικῶς εὐφρον.

Κάτοικοι. Αἱ νῆσοι αὗται κατοικοῦνται ὑπὸ καθαρῶς Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ὅστις σπουδαίως ἐβοήθησε τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τῆ 1821, ἐξεπληρώθη δὲ ἐσχάτως ὁ διακαὴς πόθος αὐτῶν, ὅπως ἐλευθερωθῶσι καὶ ἐνωθῶσι μετὰ τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

Πολιτικὴ κατάστασις. Ἀποτελοῦσι 3 νομοὺς· α') Λέσβου β') τῆς Χίου καὶ γ') τῆς Σάμου.

α') Νομὸς Λέσβου.

[185.000 κατ.]

Ὁ νομὸς οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Λέσβου, Λήμνου, Ἀγίου Εὐσταθίου, Σαμοθράκης, Ἰμβροῦ καὶ Τενέδου.

Ἡ Λέσβος εἶνε ἡ μεγίστη τούτων ἔχουσα περὶ τὰς 140 χιλ. κατ. Διαμελλίζεται ἐκ νότου ὑπὸ δύο κόλπων, τῆς Καλλονῆς καὶ τῆς Βέρας, εἶνε δ' εὐφρον καὶ κατάφυτος παράγουσα σίτον, οἶνον, ἔλαιον, καὶ διαφόρους ὀπώρας. Ἡ νῆσος περιέχει 3 ἐπαρχίας, τὴν τῆς Μυτιλήνης, τοῦ Πλωμαρίου, καὶ τοῦ Μολύβου.

Πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας Μυτιλήνης εἶνε ἡ Μυτιλήνη, πόλις εὐλλίμενος καὶ ἐμπορικὴ (25.000 κατ.). Τῶν δ' ἐπαρχιῶν

Πλωμαρίου και Μολύβου πρωτεύουσαι εινε ὡσαύτως ὁμώνυμοι πόλεις. — Ἐρεσσός, κώμη, παρ' ἣν ὁ Παπανικολῆς ἔκαυσε Τουρκικὴν φρεγάταν (1821).

ΑΙ ΝΗΣΟΙ ΚΑΤΑ ΜΕΡΟΣ

Ἡ **Λήμνος** (23.000 κατ.), χαμηλὴ καὶ φαλακρὰ νῆσος, με εὐρὺν καὶ ἀσφαλῆ λιμένα, τὸν Μοῦδρον. Ἐν τῇ λιμένι τούτῃ διέμενεν ὁ ἑλληνικὸς στόλος κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου, ἕπως φυλάττη τὸν Τουρκικὸν στόλον ἐντὸς τοῦ Ἑλλησπόντου.

Ν. Δ. τῆς Λήμνου εἶνε ἡ μικρὰ νῆσος Ἅγιος Εὐστράτιος μετὰ ὁμωνύμου κώμης.

Ἡ **Σαμοθράκη** (3.700 κατ.), ὄρεινοτάτη νῆσος. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἀνθρακοποιίαν καὶ κτηνοτροφίαν.

Ἡ **Ἰμβρος** (8.000 κατ.), αὐ μακρὰν τοῦ παρθμοῦ τοῦ Ἑλλησπόντου. Παρὰ τὴν νῆσον ταύτην καὶ πρὸ τοῦ στομίου τοῦ παρθμοῦ συνεκροτήθησαν αἱ δύο ἔνδοξοι ναυμαχίαι κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον (ἡ λεγομένη ναυμαχία τῆς Ἑλλης τῇ 3 Δεκεμβρίου 1912 καὶ ἡ τῆς Λήμνου τῇ 5 Ἰανουαρίου 1913).

Ἡ **Τένεδος** (7.000 κατ.), μικρὰ νῆσος, εὐφορος, πρὸ τῆς Τρωάδος καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου.

β') Νομὸς Χίου.

[72.000 κατ.]

Ὁ νομὸς οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Χίου, Οἰνουσῶν, καὶ Ψαρῶν.

Χίος. Εἶνε μία τῶν εὐφωροτάτων νήσων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, παράγουσα πλὴν τῶν ἄλλων καὶ μαστίχην, ἐξαγομένην ἐκ μαστιχοφόρων δένδρων. Ἄλλοτε ἤκμαζε διὰ τὸ μέγα αὐτῆς ἐμπόριον, ἀλλὰ τῇ 1821 κτεστράφη δι' ἀνηλεοῦς σφαγῆς τῶν Χίων ὑπὸ τῶν Τούρκων, τῇ 1822 δὲ φοβερὸς σεισμὸς συνεπλήρωσε τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων γενομένην καταστροφὴν. Εἶνε πατρίς τοῦ ἀσιδίου Ἀδαμαντίου Κοραῆ καὶ τοῦ ἔθνικοῦ εὐεργέτου Ἀνδρέου Συγγροῦ.

Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶνε ἡ πόλις Χίος (13.500 κατ.), ἔχουσα ἑλληνικὸν γυμνάσιον.

Ψαρὰ. Β. Δ. τῆς Χίου, μικρὰ καὶ πετρώδης, ἀλλ' ἔνδοξος

ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ διὰ τὸ κατὰ θάλασσαν ναυτικὸν καὶ τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀγῶνας τῶν Ψαριανῶν κατὰ τῶν Τούρκων, ὡς καὶ τὴν σφαγὴν καὶ τὸν ἐξανδραποδισμὸν τῶν κατοίκων ὑπὸ τῶν Τούρκων (τῆ 1824). Ἐκ τῶν 20.000 σχεδὸν τῶν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως κατοίκων αὐτῆς σήμερον ἀριθμοῦνται μόνον περὶ τοὺς 700. Τὰ Ψαρά εἶνε ἡ πατρίς τοῦ ἡρώος Κωνσταντίνου Κανάρη.

γ') Νομὸς Σάμου.

[80 χιλ. κατ.]

Ὁ νομὸς οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Σάμου, Ἰκαρίας, Φούρνων καὶ Κασσιελλορίζου.

Σάμος (55 χιλ. κατ.). Ἡ νῆσος αὕτη κεῖται ἀπέναντι τῆς Ἀσιατικῆς χερσονήσου Μυκάλης· εἶνε ὄρεινῆ, ἔχει ὅμως εὐφορώτατος πεδιάδας. Παράγει σταφίδα, οἶνον, ἔλαιον, ὀπώρας κ.λ.π., ἔχει δὲ ἀκμαιότατον ἐμπόριον.

Ἡ Σάμος ἔνεκα τῶν ἀγῶνων αὐτῆς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀπετέλει ἀπὸ τοῦ 1832 ἡγεμονίαν ὑποτελῆ εἰς τὴν Τουρκίαν, μέχρι τοῦ κατελήφθη μετὰ τῶν λοιπῶν νήσων ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Πρωτεύουσα εἶνε ἡ *Λιμὴν Βαθέος* (6,500 κατ.), κατὰ τὸν μυχὸν μεγάλου καὶ ἀσφαλοῦς λιμένος. Παρὰ ταύτην εἶνε τὸ *Βαθὺ* (5.300 κατ.). Σάμος, ἀπέναντι τῆς Μυκάλης, ἡ ἀρχαία πρωτεύουσα τῆς νήσου. — *Καρλόβασι* καὶ *Μαραθόκαμπος*, πρὸς τὰ δυτικὰ τῆς νήσου.

Ἰκαρία (15.000 κατ.). Νῆσος ἐπιμήκης, ὄρεινῆ καὶ δασυῶδης ἐξάγουσα ξυλείαν καὶ ἄνθρακας. Κατοικεῖται κατὰ σποραδικὰ χωρία. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Ἰκαρία (ἢ Ἅγιος Κηρύκος).

Φούρνοι (π. Κορσεαί), μικραὶ νῆσοι πρὸς Α. τῆς Ἰκαρίας.

Εἰς τὸν νομὸν τοῦτον ἀνήκει καὶ ἡ μεμακρυσμένη νῆσος *Κασσιελλορίζου* (π. Μεγίστη), τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι (12.000) ἐκήρυσαν αὐθόρμητως τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου.

Ε'. ΚΡΗΤΗ

[340 χιλ. κατ.]

Θέσις. Ἡ ἡρωϊκὴ νῆσος Κρήτη, ἔχουσα σχῆμα ἐπιμήκης, ἐκτείνεται μεταξὺ τοῦ Κρητικοῦ καὶ τοῦ Λιβυκοῦ πελάγους.

Θαλάσσιος διαμελισμός. Οί πλείστοι κόλποι τῆς νήσου σχηματίζονται κατὰ τὸ Κρητικὸν πέλαγος. Δύο κόλποι ἐνταῦθα, ὁ τοῦ Μιρομπέλου καὶ ὁ Ἀμφιμαλῆς (κ. τοῦ Ἀλμυροῦ), διαμορφοῦσι τρία τμήματὰ τῆς νήσου, τῶν ὁποίων τὸ μέσον εἶνε ὁ εὐρὺς κορμὸς τῆς νήσου. Δυτικώτεροι κόλποι εἶνε ὁ τῆς Σούδας, ἀσφαλέστατος λιμὴν, ὁ τῶν Χανίων καὶ ὁ τοῦ Κισάμου.

Ἐσχατα ἀκρωτήρια εἶνε Β. Δ. μὲν ὁ Κίμαρος (κ. Τρυπητῆ) καὶ τὸ Ψάκον (κ. Σπάθα). Πρὸς τὴν Σούδαν τὸ Κύαμον (κ. Ἀκρωτήρι). Ἀνατολικώτατον εἶνε τὸ Σαμώνιον (κ. Σίδηρος) καὶ νοτιώτατον ὁ Λισήν (κ. Λίθινον).

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Ἡ νήσος εἶνε ὄρεινή, ἔχει ὅμως παραλίους πεδιάδας εὐφρόους. Τὸ δυτικὸν τμήμα κατα-

Κ ρ ῆ τ η.

λαμβάνουσι τὰ Λευκὰ Ὄρη (κ. Ἀσπρα βουνὰ ἢ Μαδάρες), ὑψηλὰ καὶ δασώδη. Κατὰ τὸ μέσον ὑψοῦται ἡ Ἴδη (κ. Ψηλορείτης) καὶ ἡ Δίκτη (κ. Λασηθί), ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐμυθολογεῖτο ὅτι ἐγεννήθη ὁ Ζεὺς.

Ποταμοί. Οἱ σπουδαιότεροι ποταμοὶ ἐν τῇ νήσῳ εἶνε ὁ Ἰάροδανος (κ. Πλατανιάς), τὸ Μυλοπόταμον πρὸς Ν., ὁ Ληθαῖος (κ. Ἱεροπόταμος), διαρρέων τὴν Μεσσαρῆν, καὶ ὁ Καταροάκης (κ. Ἀναποδάρης).

Κλίμα καὶ προϊόντα. Τὸ κλίμα εἶνε γλυκύτατον, προϊόντα δὲ παράγει ἔλαιον, σάπωνα, τυρὸν, βαλανίδια, κάστανα καὶ ἄλλας ὀπώρας.

Κάτοικοι. Οἱ κάτοικοι (345.000) εἶνε Ἕλληνες, ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ τὸ θρήσκευμα· κατοικοῦσιν ἀκόμη καὶ τινες μωαμεθανοὶ (34.000) εἰς τὰς πόλεις Χανιά, Ρέθυμνον καὶ Ἡράκλειον. Οἱ Κρήτες εἶνε γενναῖοι καὶ φιλελεύθεροι μὴ ἀνεχόμενοι ξένους κατακτητὰς· διὰ τοῦτο πολλάκις ἐπανεστάτησαν κατὰ τῶν Τούρκων, μέχρις ὅτου τῷ 1913 ἡ νήσος αὐτῶν ἠνώθη μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος.

Πολιτική διαίρεσις και πόλεις. Ἡ νῆσος νῦν διαιρεῖται εἰς 4 νομούς.

1) Χανίων, 2) Ρεθύμνης, 3) Ἡρακλείου και, 4) Λασηθείου.

1) Ὁ νομὸς **Χανίων** (105.000 κατ.), ἔχει πρωτεύουσαν τὰ Χανιά (22.500 κατ.), κατὰ τὸν δμώνυμον κόλπον. Πρώστειον αὐτῶν εἶνε ἡ ὥραία Χαλέπα. — ἕτεροι κῶμαι εἶνε τὸ Κασιέλλι, ἡ Κάντανος και ἡ Γεωργιούπολις (πρότερον Ἀλμυρός), ὀνομασθεῖσα οὕτω πρὸς τιμὴν τοῦ πρίγκιπος Γεωργίου, τοῦ πρώτου ἀρμοστοῦ τῆς νῆσου.

2) Ὁ νομὸς **Ρεθύμνης** (72.000 κατ.), ἔχει πρωτεύουσαν τὴν *Ρεθυμναν* (9.500 κατ.), πόλιν παραλίαν. Ν. Α. ταύτης κείνται ἡ μονὴ τοῦ Ἀρκαδίου, διάσημος διὰ τὴν ἐν ἔτει 1866 ἐκουσίαν ἐλοκαύτωςιν τῶν ἐν αὐτῇ πολιορκηθέντων χριστιανῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὅπως μὴ παραδοθῶσιν εἰς τοὺτους. ἕτεροι κῶμαι εἶνε τὰ Ἀνώγεια, τὸ Κασιέλλι, τὸ Μελιδόσι και ἡ Χώρα Σφακίων, κῶμη παράλιος.

3) Ὁ νομὸς **Ἡρακλείου** (102.000 κατ.), ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Ἡράκλειον (26.000 κατ.), πόλιν ἐμπορικὴν και ὀχυράν. Παρὰ ταύτην κείνται τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Κνωσοῦ, τῆς ἑδρας τοῦ Μίνως.

4) Ὁ νομὸς **Λασηθείου** (67,000 κατ.), ἔχει πρωτεύουσαν τὸν Ἅγιον Νικόλαον, λιμένα κείμενον παρὰ τὸν κόλπον τοῦ Μιραμπέλου. — Νεάπολις (2.300 κατ.). — Ἱεράπετρα και Λιμνή.

Β. ΑΙ ΛΟΙΠΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΧΩΡΑΙ

Ι. ΝΟΤΙΟΙ ΣΠΟΡΑΔΕΣ (κ. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ)

[2.500 □ χιλ. — 153 χιλ. κατ.]

Θέσις. Αἱ νῆσοι αὗται ἄρχονται νοτιώτερον τῆς Σάμου και πελευτῶσιν εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, παρὰ τὴν Κρήτην. Εἶνε και αὗται ὄρειναι, αἱ πλεῖστοι ὅμως εὐφοροι.

Πολιτικὴ κατάστασις. Κατὰ τὸν μεταξὺ Ἰταλίας και Τουρκίας πόλεμον, ὅστις ἐγένετο ὀλίγη πρότερον τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου, αἱ νῆσοι αὗται εἶχον καταληφθῆ ὑπὸ τῆς Ἰταλίας, οὕτω δὲ εἶχον τὴν ἀτυχίαν νὰ μὴ ἀποκτήσωσι τὴν ἐλευθερίαν, ὅπως αἱ ἄλλαι νῆσοι. Οἱ φιλοπάτριδες ὅμως κάτοικοι αὐτῶν διεμαρτυρήθη-

σαν ἐντόνως πρὸς τὰς Μεγάλας δυνάμεις καὶ ἐλπίζουσιν ὅτι ταχέως θὰ ἐπιτύχωσι τὰς δικαίας ἀξιώσεις αὐτῶν, ὅπως ἐνωθῶσι μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος.

ΑΙ ΝΗΣΟΙ ΚΑΤΑ ΜΕΡΟΣ

Ήάτιμος (3.700 κατ.), μικρὰ καὶ πετρώδης, ὀνομαστή ἄμμος, διότι ἐνταῦθα ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, ἐν ἐξορίᾳ ὄν, ἔγραψε τὴν ἀποκάλυψιν. Ἐπίσημος εἶνε ἡ Μονὴ τοῦ Ἁγίου μετὰ βιβλιοθήκης πλουσίας εἰς χειρόγραφα.

Λέρος (7.000 κατ.), μικρὰ νήσος πετρώδης καὶ ἄγονος ἔχουσα ἀσφαλῆ λιμένα.

Κάλυμνος (20.000 κατ.). Οἱ κάτοικοι ταύτης ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σπογγαλιεῖαν καὶ τὸ ἐμπόριον.

Κῶς (28.000 κατ.). νήσος εὐφορος. Εἶνε πατρίς τοῦ μεγίστου τῆς ἀρχαιότητος ἱατροῦ Ἰπποκράτους. Ἔχει πρωτ. ὁμώνυμον.

Ἄετυπάλασσα, πλησίον τῶν Κυκλάδων, ἔχει εὐρύχωρον λιμένα.

Νίσυρος (5.500 κατ.), μικρὰ νήσος ἔχουσα πλούσια ὄρυχαια θείου καὶ ἠφαίστειον ἐνεργόν.

Τήλος καὶ Σύμη. Κεῖνται παρὰ τὴν Κνιδίαν χερσόνησον. Οἱ κάτοικοι τῶν ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σπογγαλιεῖαν.

Χάλκη. Κεῖται πρὸ τῆς Ῥόδου καὶ ἔχει 2.000 κατ.

Ῥόδος. Μεγάλῃ καὶ εὐφορῶς νήσος (47.000 κατ.). Ἡ ὁμώνυμος πρωτεύουσα Ῥόδος (12.000) κεῖται Β. Α., εἶνε δὲ ἔδρα μητροπόλεως.

Κάρπαθος καὶ Κάσος. Μεταξὺ τῆς Ῥόδου καὶ τῆς Κρήτης. Εἶνε τραχεῖαι νῆσοι, οἱ δὲ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ναυτιλίαν. Ἡ Κάσος κατεστράφη τῷ 1824 ὑπὸ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου.

II. ΣΕΡΒΙΚΗ ΚΑΙ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Ἡ ΒΟΡΕΙΟΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

[37.000 □ χιλ. — 1.300.000 κατ.]

Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου (1913) ἡ μὲν Βορειοδυτικὴ Μακεδονία παρεχωρήθη εἰς τὴν Σερλίαν, ἡ δὲ Βορειοανατολικὴ εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

Φυσικὴ θεῶπλασις τοῦ ἐδάφους. Τὸ βόρειον καὶ μεσόγειον τοῦτο τμήμα τῆς Μακεδονίας εἶνε ὄρεινόν, ἔχει ὁμῶς εὐφαρα

δροπέδια καὶ μάλιστα ἐν τῇ Σερβικῇ Μακεδονίᾳ, ὡς τὸ τοῦ Μοναστηρίου καὶ τὸ τῶν Σκοπίων. Ἔχει δὲ ὄρη ὑψηλά, ὡς τὸν Σκάροδον, τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, τὸ Ῥίλον καὶ τὴν Ῥοδόπην. Μεταξὺ τοῦ Στρυμόνος καὶ τοῦ Νέστου ὑψοῦται ὁ Ὀρβηλος (κ. Περὶν), δυτικώτερον δὲ τοῦ Στρυμόνος τὸ Ἑοσάϊνον (κ. Μάλες) ὄριον τῆς Β. Δ. καὶ Β. Α. Μακεδονίας.

Ἑκτασις καὶ πόλεις τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας. Πόλεις ἐνταῦθα εἶνε Μοναστήριον (ἢ Βιτώλια, 60.000 κατ.), κείμενον εἰς τὸ ἄκρον εὐφορωτάτης κοιλάδος καὶ συνδεδόμενον μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης διὰ σιδηροδρόμου. Εἶνε ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Πελαγονίας καὶ ἔχει πλεῖστα Ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια. — Πρέσπα, περιοχὴ χωρίων παρὰ τὴν ἐμώνυμον λίμνην. — Αχοῖς (κ. Ὀχριδα, 10.000 κατ.), Κρούσοβον (6.000 κατ.), Περγεπὲς (22.000 κατ.) καὶ Μοσχίωβον. — Γευγελῆ (6.000 κατ.), παρὰ τὰ Ἑλληνικὰ σύνορα, ἐμπορικὴ πόλις. Διὰ ταύτης διέρχεται ἐκ Θεσσαλονίκης σιδηροδρομικὴ γραμμὴ. Δοϊράνη (7.000 κατ.), παράλιμος πόλις. — Βελεσσά (16.000 κατ.), Σκόπια (47.000 κατ.), παρὰ τὸν Ἀξιόν.

Ἑκτασις καὶ πόλεις τῆς Βουλγαρικῆς Μακεδονίας. Πόλεις ἐνταῦθα ἄξιαι λόγου εἶνε ἡ Σρώμνιτσα (10.000 κατ.), τὸ Πετρίτσι (8.000 κατ.), τὸ Μελένικον (5.000 κατ.), καὶ τὸ Νευροκόπιον παρὰ τὸν ποταμὸν Νέστον.

III. Θ Ρ Α Κ Η

[75.800 □ χιλ. — 3.350.000 κατ.]

Ἔσεις. Ἡ Θράκη, χώρα καὶ αὐτὴ Ἑλληνική, εἶνε ἴση σχεδὸν πρὸς τὴν Μακεδονίαν κατὰ τὴν ἑκτασιν, ἀλλὰ μεγαλυτέρα κατὰ τὸν πληθυσμὸν.

Ὅρια. Ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Αἴμου καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ῥοδόπης καὶ τοῦ Νέστου, βρέχεται δὲ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Προποντιδος καὶ τοῦ Θρακίου πελάγους.

Ὅριζόντιος διαμελισμός. Ἡ Θράκη σχηματίζει δύο κυρίας χερσονήσους: τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διὰ τῆς ὁποίας σχηματίζεται ὁ Βόσπορος, καὶ τὴν Θρακικὴν, διὰ τῆς ὁποίας σχηματίζεται ὁ Ἑλλήσποντος. Κόλποι δὲ σημαντικοὶ εἶνε ἐν μὲν τῇ

Εὐξείνῳ Πόντῳ ἔ τοῦ Πύργου, ἐν δὲ τῷ Θρακίῳ πελάγει ὁ Μέλας καὶ ὁ τοῦ Λάγῳ. Κατὰ δὲ τὸ νότιον στόμιον τοῦ Βοσπόρου σχηματίζεται ἀξιοσημείωτος κόλπος, ὁ Κεράτιος.

Φυσικὴ διέπλασις τοῦ ἐδάφους. Ὁλον τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Θράκης κατέχουσιν αἱ ὑψηλαὶ διακλαδώσεις τῆς Ῥοδόπης. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν Προποντίδα συνεχίζεται ἡ ὄρεινὴ χώρα διὰ χαμηλῶν ὄροσειρῶν ἀξίον λόγου εἶνε τὸ πρὸς τὴν Προποντίδα παρά τας ἀκτὰς Ἱερὸν Ὄρος (κ. Τεκίρ-δάγ). Πρὸς Β. δὲ ἐκτείνονται αἱ ὄροσειραι τοῦ Αἴμου.

Ποταμοί. Ὁ Ἐβρος, ὁ μέγιστος ποταμὸς τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης, ὅστις πηγάζει ἀπὸ τοῦ Ῥίλου καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Θράκιον πέλαγος. Δέχεται πολλοὺς παραποτάμους, ὧν μέγιστοι εἶνε ὁ Τόνιζος (πηγάζων ἐκ τοῦ Αἴμου), ὁ Ἄρδας (ἐκ τῆς Ῥοδόπης) καὶ ὁ Ἐργίνης (ἐκ τῆς ἀνατολικῆς ὄρεινῆς Θράκης).

Κλίμα. Τὸ κλίμα εἶνε εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν, εἰς τὰ ὄρεινά δμως μέρη εἶνε ψυχρόν.

Προϊόντα. Δημητριακοὶ καρποί, οἶνος, βάμβαξ, καπνός, ὄσδελαιον (ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ῥωμυλίᾳ), ἔτι δὲ τρέφονται ποίμνια αἰγῶν, προβάτων καὶ ἀγέλαι βοῶν.

Κάτοικοι. Ὁ νῦν Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς Θράκης (περὶ τὸ 1 ἑκατομ.) ἔχει ἀκμαιότατον ἔθνικόν φρόνημα. Δυστυχῶς δμως ἐν τῷ βορείῳ αὐτῆς τμήματι, τῇ Ἀνατολικῇ Ῥωμυλίᾳ, ἥτις αὐθαίρετως κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων (τῷ 1885), ὀλίγοι ἀπέμειναν ἕνεκα τῶν φρικωδῶν διωγμῶν, τοὺς ὁποίους ὑπέστησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

Πολιτικὴ κατάστασις. Πρὸ τῶν τελευταίων πολέμων ἅπασα ἡ Νότιος Θράκη ἀνήκεν εἰς τὴν Τουρκίαν. Νῦν εἰς ταύτην ἀνήκει ἡ Νοτιοανατολική, ἥτις περιέχει τὸν νομὸν Ἀδριανουπόλεως, τὴν ἄμεσον διοίκησιν τῶν Μετρῶν (τῆς Τσατάλτζας) καὶ τὸ Εὐρωπαϊκὸν τμήμα τοῦ νομοῦ Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ δὲ Δυτικὴ, ὡς καὶ ἡ Βόρειος Θράκη (Ἀνατολικὴ Ῥωμυλία), ἀνήκει εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

1. ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΘΡΑΚΗ

α') Νομὸς Κωνσταντινουπόλεως

[1.200.000 κατ.]

Πόλεις. Κωνσταντινούπολις (900.000 κατ.), ἡ μεγί-

στη τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, κειμένη παρά τὸν Βόσπορον καὶ τὸν Κεράτιον κόλπον, ἐν μαγευτικωτάτῃ τοποθεσίᾳ. Πρὸς τὴν βασιλίδα ταύτην τῶν πόλεων στρέφονται τὰ βλέμματα καὶ οἱ πόθοι τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους.

β') Διοικήσεις Μετρῶν (Τσατάλτζας).

[78 χιλ. κατ.]

Πρωτεύουσα τῆς διοικήσεως ταύτης εἶνε αἱ Μείραι (κ. Τσατάλτζα), ἔπου ἀνεστάλη ἢ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν προέλασας τῶν Βουλγάρων

γ') Νομὸς Ἀδριανουπόλεως.

[700.000 κατ.]

Διαίρεσις καὶ πόλεις. Ὁ νομὸς Ἀδριανουπόλεως περιέχει 4 διοικήσεις: 1) Ἀδριανουπόλεως, 2) Σαράντα Ἐκκλησιῶν, 3) Ραιδεστοῦ καὶ 4) Καλλιπόλεως.

1) Ἡ διοίκησις Ἀδριανουπόλεως ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ἀδριανούπολιν (130.000 κατ.), κτισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ.

2) Ἡ διοίκησις Σαράντα Ἐκκλησιῶν ἔχει πρωτεύουσαν τὰς Σαράντα Ἐκκλησίας (17.000 κατ.).

3) Ἡ διοίκησις Ραιδεστοῦ ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ραιδεστόν (28.000 κατ.), ἥτις εἶνε παράλιος ἐμπορικὴ πόλις.

4) Ἡ διοίκησις Καλλιπόλεως ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Καλλιπόλιν (35.000 κατ.), κειμένην πρὸς τὸ βόρειον στόμιον τοῦ Ἑλλησπόντου.

2. ΔΥΤΙΚΗ ΘΡΑΚΗ

[300.000 κατ.]

Πόλεις. Τὸ τμήμα τοῦτο τῆς Θράκης, ὅπερ ἐδόθη εἰς τὴν Βουλγαρίαν, κατοικεῖται ὑπὸ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων, ἐλαχίστων δὲ Βουλγάρων, ἔχει δὲ τὰς ἐξῆς πόλεις: Λεδαγαίτις, ἐπίνειον τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἄλλων μεσογειῶν πόλεων. — Ἄλλαι πόλεις εἶνε τὸ Σουφλί, ἢ Γιουμουλιτζίνα (30.000 κατ.), ἢ Ξάνθη (18.000 κατ.), ὀνομαστὴ διὰ τὰ καπνὰ αὐτῆς (πόλις ἑλληνικωτάτη), καὶ τὸ Πόρτο Λάγο, ἐπίνειον τῶν δύο ἀνωτέρων πόλεων.

3. ΒΟΡΕΙΟΣ ΘΡΑΚΗ ἢ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΡΩΜΥΛΙΑ

[Ἴση τῇ Ἑλλην. Μακεδονίᾳ. — 1.200.000 κατ.]

Πόλεις. Φιλιππούπολις (50.000 κατ.), πρωτ. κτισθεῖσα ὑπὸ

Φιλίππου τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας. Ἡ πόλις πρό τινων ἀκόμη ἐτῶν ἦτο τελείως Ἑλληνική, κατοικοῦσι δὲ ἀκόμη τινὲς Ἑλληνες διατηροῦντες Ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια (ἔδρα Ἑλληνος μητροπολίτου).—*Στινήμαχος* (14.000 κατ.), πόλις ἑλληνικωτάτη.—*Τατάο Παζαριζίκ* (12,000 κατ.). — *Στάρα Ζαγορά* (δηλ. Παλαιὰ Ζαγορά, 22.000 κατ.) καὶ *Νόβα Ζαγορά* (δηλ. Νέα Ζ.), βουλγαρικαὶ πόλεις.

Συγκοινωνία τῆς Θράκης. Ἐν τῇ Θράκῃ ὑπάρχει σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἐκ τῆς Κων)πόλεως διακλαδιζομένη κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἑβρου (ἐν τῇ σταθμῷ Κουλελί Βουργάς). Καὶ ὁ μὲν βορειότερος κλάδος διευθύνεται πρὸς τὴν Ἀδριανούπολιν, Φιλιππούπολιν, Σόφιαν καὶ λοιπὴν Εὐρώπην, ὁ δὲ νοτιώτερος πρὸς τὴν Μακεδονίαν μέχρι Θεσσαλονίκης.

Αἱ ἐκ Κων)πόλεως διὰ τοῦ βορειότερου κλάδου συνδεόμεναι πόλεις εἶνε: *Κωνσταντινούπολις*—*Τοατάλιζα*—*Τσορλοῦ*—*Λουλέ Βουργάς*—*Κουλελί Βουργάς*—*Ἀδριανούπολις*—*Φιλιππούπολις*—*Τατάο Παζαριζίκ*. Διὰ διακλαδώσεως ἐν τῇ Ἀνατ. Ῥωμυλίᾳ συνδέονται καὶ αἱ πόλεις *Στάρα Ζαγορά*—*Νόβα Ζαγορά*—*Υάμπολις* καὶ *Πύργος*.

Διὰ τῆς ἐκ Κουλελί Βουργάς εἰς Μακεδονίαν γραμμῆς συνδέονται αἱ ἐξῆς πόλεις: *Διδυμότειχον*—*Σουφλί*—*Δεδαγάτς*—*Γιουμουλτζίνα*—*Ξάνθη*.

Ἐπάρχουσι δὲ καὶ πολλαὶ ἀμαξιτοὶ ὁδοί· συγκοινωνία ἐκτελεῖται καὶ διὰ θαλάσσης, διότι ἀτμόπλοια προσεγγίζουσιν εἰς τοὺς κυριώτερους λιμένας.

IV. ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ

[10.000.000 κατ.]

Ἔσεις. Ἡ Μικρὰ Ἀσία (κ. Ἀνατολή) προσεγγίζει τὴν Θράκην κατὰ τὸν Βόσπορον καὶ Ἑλλάσποντον, αἱ δὲ κατὰ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος πολλαὶ νῆσοι ἀποτελοῦσι τρόπον τινὰ γέφυραν μεταξὺ τῶν δύο ἡπείρων.

Ἱστορικὴ ἀποψις — κάτοικοι. Ἡ Μ. Ἀσία εἶνε ἀρχαιοτάτη Ἑλληνικὴ χώρα κατοικηθεῖσα ὑπὸ φυλῶν Ἑλληνικῶν, πρὶν ἀκόμη ταῦτα ἐπεκταθῶσιν εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἐκ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος ἴδρυσαν ἐνταῦθα ἀργότερον αἱ Ἑλληνες πολλὰς ἀποικίας, αἵτινες ἤχημασαν εἰς τὰ γράμματα (Ὅμηρος, Θαλής, Ἡρόδοτος κ. ἄ.), τὰς τέχνας, τὸ ἐμπόριον καὶ ἐν γένει εἰς τὸν πολιτισμόν.

Κατὰ τὴν 14ην ἑκατον. ὑπέκυψαν εἰς τοὺς Τούρκους, πολλοὶ δὲ Μωαμεθανοὶ κατόκησαν ἀπὸ τότε ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἣ ὁποία μὲ ὅλα ταῦτα δὲν ἔχει χάσει τὸν Ἑλληνικὸν τῆς χαρακτῆρα.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Σήμερον διοικητικῶς διαιρεῖται εἰς 8 Τουρκικὸς νομοὺς καὶ 2 ἄμεσους διοικήσεις.

1) Νομὸς Ἀϊδινίου (ἢ Σμύρνης).

[1.700.000 κατ.]

Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 5 διοικήσεις. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Σμύρνη (260.000 κατ.), κειμένη εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἑρμαίου κόλπου, ἀκμαία Ἑλληνικὴ πόλις. Ἀϊδίνιον (80.000 κατ.) παρὰ τὸν ποτ. Μαϊάνδρον. — Μαγνησία (80.000 κατ.) ὑπὸ τὸ ὄρος Σίπυλον.

2) Νομὸς Προύσης.

[1.700.000 κατ.]

Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 5 διοικήσεις.

Πόλις. Προῦσα (90.000 κατ.) ἐν μέσῳ εὐφορωτάτης πεδιάδος.

Ἡ πόλις αὕτη ἐχρημάτισε πρωτεύουσα τοῦ Τουρκικοῦ κράτους.

3) Διοικήσεις Ἑλλησπόντου (Βίγας).

Ἡ ἄμεσος αὕτη διοικήσις κεῖται κατὰ τὴν Ἰδαίαν χερσόνησον, ἐν τῇ ὁποία πάλαι ἔκειτο ἡ Τρῳάς.

Πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὰ Λαρδαπέλλια (κ. Τσανάχ Καλεσί, 8.000 κατ.), κατὰ τὸν ὁμώνυμον πορθμὸν (Ἑλλησπόντον) καὶ ἡ Βίγα (6.500 κατ.).

4) Διοικήσις Νικομηδείας (Ἰσμιδ).

[320.000 κατ.]

Ἡ διοικήσις αὕτη ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Νικομήδειαν (κ. Ἰσμιδ, 25.000 κατ.), κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ ὁμώνυμου κόλπου (π. Ἀστακηνοῦ).

5) Νομὸς Κασταμονῆς.

[1.100.000 κατ.]

Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 4 διοικήσεις.

Πόλις. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Κασταμονή (27.000 κατ.) ἐπὶ παραποτάμου τοῦ Ἄλυος ποταμοῦ.

Ἐπίγειον ταύτης εἶνε ἡ Ἰνέπολις (7.000 κατ.) παρὰ τὸν Εὐξείνου πόντον.

6) Νομός Τραπεζοῦντος.

[1.400.000 κατ.]

Ὁ νομός οὗτος διαιρεῖται εἰς 4 διοικήσεις.

Πόλεις. Τραπεζοῦς (60.000 κατ.), παράλιος πόλις, ἡ Σαμ-
μοῦς, ἡ Κερασσοῦς καὶ ἄλλαι.

7) Νομός Σεβαστείας.

[1.200.000 κατ.]

Ὁ νομός οὗτος διαιρεῖται εἰς 4 διοικήσεις.

Πόλεις. Σεβάστεια (78.000 κατ.), πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ, ἡ
Ἀμάσεια (30.000 κατ.), πατρὶς τοῦ Στράβωνος.

8) Νομός Ἀγκύρας.

[1.160.000 κατ.]

Καὶ οὗτος ὁ νομός εἶνε μεσόγειος· διαιρεῖται εἰς 5 διοικήσεις.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ εἶνε ἡ Ἀγκυρα (45.000
κατ.), ὀνομαστὴ διὰ τὰ περίφημα ἀγκυρανὰ ὑφάσματα.

Ἄλλη πόλις εἶνε ἡ Καισάρεια (52.000 κατ.), πατρὶς τοῦ Μεγά-
λου Βασιλείου, καὶ ἡ Ναζιανζός, πατρὶς Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.

9) Νομός Ἰκονίου.

[1.200.000 κατ.]

Ὁ νομός οὗτος διαιρεῖται εἰς 5 διοικήσεις.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ εἶνε τὸ Ἰκόνιον (48.000
κατ.), τὸ ὅποιον ἐχρημάτισε πρωτεύουσα τῶν Σουλτάνων τῶν Σέλτζού-
κων Τούρκων· ἡ Σπάρτη (25.000 κατ.) καὶ ἡ Ἀτιάλεια (26.000 κατ.).

10) Νομός Ἀδάνων.

[500.000 κατ.]

Ὁ νομός οὗτος διαιρεῖται εἰς 5 διοικήσεις.

Πόλεις. Ἀδανα (50.000 κατ.), παρὰ τὸν ποταμὸν Ἰάρον,
ἀρχαιοτάτη καὶ ὀχυρὰ πόλις (ἔδρα μητροπ.), Ταρσός (18.000 κατ.)
παρὰ τὸν ποταμὸν Κύδνον, πατρὶς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

Συγκοινωνία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἡ συγκοινωνία τῆς
Μικρᾶς Ἀσίας κατὰ μὲν τὰ παράλια εἶνε ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη,
κατὰ δὲ τὰ μεσόγεια μετρίως. Σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ συνδέουσι τὰ
πρὸς Δ. κυριώτερα ἐμπορικὰ κέντρα, ἐνῶ οἱ νομοὶ Κασταμονῆς,

Τραπεζοῦντος καὶ Σεβαστείας στεροῦνται παντελῶς σιδηροδρόμου.

Κυρία σιδηροδρομικὴ γραμμὴ εἶνε ἡ Σμύρνης—Χρυσοπόλεως, ἣτις διέρχεται διὰ τῶν ἐξῆς πόλεων ἐκ Σμύρνης: Μαγνησίας, Κασαμπᾶ, Φιλαδελφείας, Οὐδοακίου, Ἀφιδν-Καρὰ-Χισσάρ, Δορυλαίου, Νικομηδείας καὶ Χαλκηδόνος. Ἐκ τῆς πόλεως Ἀφιδν-Καρὰ-Χισσάρ ἄρχεται σπουδαιοτάτη γραμμὴ δι' Ἴκονίου μέχρι τοῦ ὄρους Ταύρου. Ἄλλαι γραμμαὶ εἶνε ἡ Δορυλαίου—Ἀγκύρας καὶ ἡ ἐκ Σμύρνης εἰς Ἀϊδίνιον καὶ Σπάρτην.

V. ΣΥΡΙΑ

[2.000.000 κατ.]

Ἡ Συρία, χώρα καὶ αὕτη τῆς Τουρκίας, περιλαμβάνει 3 νομοὺς καὶ 2 διοικήσεις.

1) Νομὸς Συρίας.

[880 χιλ. κατ.]

Ὁ νομὸς οὗτος ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Δαμασκὸν (250.000 κατ.), ἐν μέσῳ εὐφορωτάτου τμήματος ὄροπέδιου, καταφύτου ἐκ ποικίλων δένδρων. Εἶνε ἔδρα τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας.

2) Νομὸς Χαλέπιου.

[1.000.000 κατ.]

Ὁ νομὸς οὗτος ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Χαλέπιον (200.000 κατ.), πόλιν ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν.

3) Νομὸς Βηρυτοῦ.

[540 χιλ. κατ.]

Ὁ νομὸς οὗτος ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Βηρυτὸν (140.000 κατ.), ἐμπορικὴν πόλιν, ἐπίγειον τῆς Δαμασκοῦ.

Συγκοινωνία τῆς Συρίας. Ἡ συγκοινωνία ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Συρίας ἐκτελεῖται κυρίως διὰ καμήλων. Ὑπάρχει ἕμωσ καὶ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἐκ Βηρυτοῦ πρὸς τὴν Δαμασκὸν καὶ ἐκτείνηται διὰ Χόμς καὶ Χαμὰ εἰς Χαλέπιον. Οἱ ἐμπορικώτατοι λιμένες εἶνε ἡ Βηρυτὸς, ἡ Τρίπολις καὶ ἡ Ἀλεξανδρέττα.

VI. ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ

[800 χιλ. κατ.]

Ἡ Παλαιστίνη ἢ Χαναὰν (ἡ Γῆ τῆς ἐπαγγελίας) εἶνε μικρὰ χώρα πρὸς Ν. τῆς Συρίας, περιλαμβάνει δὲ 1) τὰς διοικήσεις τῆς

Ἄκρας καὶ τῆς Νεαπόλεως (Ναβλούς), 2) τὴν ἄμεσον διοίκησιν Ἱερουσαλήμ καὶ 3) τὰς διοικήσεις Χαουράν καὶ Κοράκ.

1) Διοικήσεις τῆς Ἄκρας.

Πρωτεύουσα τῆς διοικήσεως εἶνε ἡ Ἄκρα ἢ Ἄκρα (π. Πτολεμαίς), παράλιος πόλις καὶ ὄχυρά.

2) Διοικήσεις Νεαπόλεως (Ναβλούς).

Πρωτεύουσα ἐνταῦθα εἶνε ἡ Νεάπολις (κ. Ναβλούς), ἡ ἀρχαία «Συχέμ».

3) Ἡ ἄμεσος διοίκησις Ἱερουσαλήμ.

Πόλις ἐνταῦθα εἶνε ἡ πρωτεύουσα τῆς διοικήσεως καὶ τῆς Παλαιστίνης Ἱερουσαλήμ «ἡ Ἁγία πόλις» (84.000 κατ.).

4) καὶ 5) Αἱ διοικήσεις Χαουράν καὶ Κοράκ.

Πρωτεύουσα τῆς διοικήσεως Χαουράν εἶνε ἡ πόλις Σὲχ Σαῖδ. Τῆς δὲ διοικήσεως Κοράκ πρωτεύουσα εἶνε ὁμώνυμος πόλις.

VII. ΚΥΠΡΟΣ

[290.000 κατ.]

● **Ἔσεις.** Ἡ Κύπρος, ἡ μεγίστη τῶν Ἑλληνικῶν νήσων καὶ δευτέρα κατὰ τὸν πληθυσμὸν (μετὰ τὴν Κρήτην), κεῖται ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσῳ, ἀπέναντι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Συρίας.

Ἡ νῆσος Κύπρος.

● **Πολιτικὴ κατάστασις.** Ὑπὸ τοὺς Τούρκους ἡ νῆσος εἶχε καταπέσει εἰς ἀδενδρον καὶ πενιχρὰν χώραν. Ἀπὸ τοῦ 1878 διὰ συνθήκης παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ διοικεῖται νῦν ὑπὸ Ἀγγλοῦ ἀρμοστοῦ, ἔχοντος παρ' ἑαυτῷ συμβούλιον ἐκτελεστικὸν καὶ Κυπριακὴν βουλὴν ἐκ 18 μελῶν. Ὁ διακατὴς ἔμμος πόθος τῶν Κυ-

περίον εἶνε ἡ ἔνωσις τῆς νήσου μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος.

Πόλεις. **Λευκωσία** (20.000 κατ.), ἡ ἔδρα τοῦ Μακαρι-
τάτου μητροπολίτου καὶ τοῦ Ἀγγλοῦ ἀρμοστοῦ. ἔχει σπουδαίον
γυμνάσιον, Παγκύπριον καλούμενον, καὶ πολλὰ ἄλλα Ἑλληνικὰ
ἐκπαιδευτήρια. Ἄλλαι πόλεις εἶνε ἡ Λάρναξ, ἡ Λεμεσός, ἡ Ἀμ-
μόχωστος, ἡ Νέα Πάφος κ. ἄ.

Συγκοινωνία. Πλὴν τῆς διὰ θαλάσσης συγκοινωνίας ἡ Κύ-
προς ἔχει καὶ σιδηροδρομικὴν γραμμὴν, συνδέουσαν τὴν Λάρνακα
μετὰ τῆς Ἀμμοχώστου, Λευκωσίας καὶ Μόρφου.

ΤΑΞΕΙΔΙΟΝ ΑΝΑ ΤΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑΣ ΧΩΡΑΣ

I. Ἐξ Ἀθηνῶν διὰ Σμύρνης εἰς Κων)πολιν.

Ἐξ Ἀθηνῶν κατερχόμεθα εἰς Πειραιᾶ διὰ τοῦ σιδηροδρόμου.
Ἐκείθεν ἐπιβαίνοντες ἀτμοπλοίου διαπλέομεν τὸν Σαρωνικὸν κόλ-
πον μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Σουνίου. Μετὰ τοῦτο πλέομεν διὰ τοῦ
Αἰγαίου πελάγους. Ἐκείθεν πλέοντες πρὸς Ἀν. περίπου φθάνομεν
εἰς τὰς νοτίους ἀκτὰς τῆς νήσου Χίου καὶ διερχόμεθα τὸν μεταξὺ
τῆς νήσου καὶ τῆς Ἐρυθραίας χερσονήσου πορθμόν. Ἐνταῦθα δια-
κρίνομεν δεξιᾶ τὴν Κοήνην (Τσεσμέν) καὶ τὸν λιμένα αὐτῆς, ἔνθα
τῷ 1787 ὁ Τουρκικὸς στόλος ἐκάη ὑπὸ τῶν Ρώσων, βεηθουμένων
ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, μάλιστα τῶν Ψαριανῶν. Εἰσερχόμεθα ἤδη εἰς
τὸν λιμένα τῆς ἐλευθέρας νῦν πόλεως Χίου, ὅπου ὁ Κανάρης τῇ 6
Ἰουνίου 1822 ἐξεδικήθη τὴν καταστροφὴν τῆς νήσου πυρπολήσας
τὴν Τουρκικὴν ναυαρχίδα. Ἐξακολουθοῦντες τὸν πλοῦν παραπλέ-
ομεν τὴν Ἐρυθραίαν καί, ἀφοῦ κάμψωμεν τὸ βορειότατον αὐτῆς
ἀκρωτήριο Καρὰ—Μπουρνοῦ, εἰσερχόμεθα εἰς τὸν Ἑρμαῖον κόλ-
πον (τῆς Σμύρνης). Ἀριστερᾶ βλέπομεν τὴν Νέαν καὶ Παλαιὰν
Φώκαιαν καὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἑρμου, μετ' ὀλίγον δὲ φθάνομεν
εἰς τὴν Σμύρνην. Ἡ Σμύρνη εἶνε ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς, μεγάλη
καὶ ἐμπορικωτάτη πόλις. Ἐξερχόμενοι πάλιν ἐκ τοῦ Ἑρμαίου κόλ-
που πλέομεν πρὸς Β. καὶ παρὰ τὴν Ἀσιατικὴν παραλίαν. Ἀριστερᾶ
μας ἐκτείνεται ἡ μεγάλη νήσος Λέσβος. Προσεγγίζομεν εἰς τὴν Μυ-
τιλήνην καὶ εξακολουθοῦμεν τὸν παράπλοον τῆς νήσου. Πλέομεν
ἤδη εἰς τὸν Ἀδραμυττηνὸν κόλπον, κατὰ τὸν ὁποῖον διακρίνομεν
δεξιᾶ τὰς νησίδας Μοσχονήσια, 32 τὸν ἀριθμόν, ἀπέναντι δὲ τοῦ

των τὰς *Κυθωνίας* (Ἄϊθαλή). Πέραν τούτων βλέπομεν τὸ δασῶδες ὄρος Ἰθην. Ἐπειτα ἀρχόμεθα παραπλέοντες τὴν ὁμώνυμον χερσόνησον. Κάμπτομεν τὸ ἀκρωτήριον *Λεγὸν* (κ. Μπαμπᾶ) καὶ παραπλέοντες τὴν μικρὰν νήσον *Τένεδον*, παρὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἥρως *Κανάρης* κατέκαυσε τῷ 1822 *Τουρκικὸν δίκροτον*. Μετ' ὀλίγον φθάνομεν εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ Ἑλλησπόντιου (*Δαρδανελλίων*), πρὸ τῶν ὁποίων ἐδοξάσθη ἐσχάτως ὁ Ἑλληνικὸς στόλος. Δεξιᾶ βλέπομεν τὸ ἀκρωτήριον τῆς *Τρυάδος Σίγειον* (κ. Κούμ Καλεσί), ἀριστερᾶ δὲ τὴν τῆς *Θρακικῆς χερσονήσου Μαστινοῖαν* (κ. Σεντίλ Μπάχρ), ἀμφότερα ὠχυρωμένα. Πρὸς τὰ μεσόγεια τῆς *Τρυάδος* διακρίνεται ἡ πεδιάς, ὅπου ἐγένοντο οἱ ἀγῶνες τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν *Τρώων* πρὸς ἐκπόρθησιν τοῦ Ἰλίου. Διαπλέοντες τὸν Ἑλλησποντον βλέπομεν κατὰ τὸ στενωπὸν μέρος δεξιᾶ τὴν πόλιν *Δαρδανέλλια* (*Τσανάκ Καλεσί*), ἀριστερᾶ δὲ τὴν *Μάδυτον*. Ὀλίγον περαιτέρω εἶνε τὸ μεταξὺ Ἀβύδου καὶ Σηστοῦ μέρος, τὸ ὅποιον ἐγεφύρωσεν ὁ *Ξέρξης*. Περαιτέρω βλέπομεν ἀριστερᾶ τὴν *Καλλιπόλιν* καὶ τέλος μετὰ τὸν διάπλουν τοῦ πορθμοῦ, ὅστις διαρκεῖ 3 καὶ πλέον ὥρας, ἐξερχόμεθα εἰς τὴν *Προποντίδα*.

Ἐν τῇ *Προποντίδι* βλέπομεν ἀριστερᾶ πολλὰς παραλίους Ἑλληνικὰς κόμας, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν *Περίσσιαν* καὶ τὸ *Μυριόφυτον*. Μετὰ ταῦτα παραπλέοντες τὴν *Προκόννησον*, μετὰ δὲ τὸν διάπλουν τῆς *Προποντίδος* εἰσερχόμεθα εἰς τὸν *Βόσπορον*, καὶ ἀποβιβαζόμεθα εἰς τὸν *Γαλατᾶν* τῆς *Κωνσταντινουπόλεως*.

II. Ἐκ *Κωνσταντινουπόλεως* διὰ *Θεσσαλονίκης* καὶ *Ἰωαννίνων* εἰς *Κέρκυραν*.

Ἐκ τοῦ *Γαλατᾶ* διερχόμενοι τὴν γέφυραν τοῦ *Κερατίου* κόλπου μεταβαίνομεν εἰς τὴν κυρίως *Κωνσταντινουπόλιν* (*Σταμπούλ*), ἔνθα εἰσερχόμεθα εἰς τὸν διὰ *Θεσσαλονίκης* σιδηρόδρομον. Διερχόμεθα τὴν παραλίαν τῆς πόλεως βαίνοντες πρὸς Δ. Ἀφοῦ διέλθωμεν τὸν Ἅγιον Στέφανον, ἀπομακρυνόμεθα τῆς παραλίας, διερχόμεθα τὰς *Λέτρας* (*Γοατάτζαν*) καὶ φθάνομεν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ *Γορλοῦ* (παραποτ. τοῦ Ἐργίνου), τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦντες διερχόμεθα παρὰ τὴν ὁμώνυμον πόλιν. Ἐκεῖθεν συναντῶμεν τὸν Ἐργίνην καὶ ἀκολουθοῦντες τοῦτον διερχόμεθα πρὸς τὴν πολίχνην *Λουλέ Βουργᾶς* (*Ἀρκαδιούπολιν*). Μετὰ ταῦτα φθάνομεν εἰς τὸν σταθμὸν

Κουλελί Βουργάς, κατὰ τὸν ὁποῖον διασχίζεται ἡ πεδηροδρομικὴ γραμμὴ. Ἡμεῖς ἀκολουθοῦμεν τὴν νοτιωτέραν βαίνοντες κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἐβρου. Εἰσερχόμενοι εἰς τὸ Βουλγαρικὸν ἔδαφος ἔνθα διερχόμεθα τὴν πόλιν Διδυμότειχον καὶ ἀφίνοντες τὸν Ἐβρον φθάνομεν εἰς τὴν πόλιν Δεδαγάτς, κειμένην κατὰ τὸ Θράκιον πέλαγος. Ἐκείθεν πάλιν πρὸς τὰ μεσόγεια τρεπόμενοι διερχόμεθα τὴν Γιουμουλιζίναν, τὴν Σάνθην καὶ φθάνομεν εἰς τὸν Νέστον, ὄριον Θράκης καὶ Μακεδονίας. Ἦδη εἰσερχόμεθα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν· ἀκολουθοῦντες ἐπ' ἀρκετὸν τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Νέστου βλέπομεν δεξιὰ τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῆς Ροδόπης. Ἀφοῦ διέλθωμεν τὸν ποταμὸν, φθάνομεν μετ' ὀλίγον εἰς τὴν εὐφροωτάτην πεδιάδα τῆς Δράμας. Διερχόμεθα παρὰ τὴν ὠραίαν ταύτην πόλιν καὶ τὴν πολίχνην Ζηλιάχωβαν, μετὰ τοῦτο δ' εἰσερχόμεθα εἰς τὴν εὐφροον πεδιάδα τῶν Σερρῶν. Σταθμεύομεν εἰς τὰς Σέρρας καὶ τὸ Σιδηροκάσιτρον καὶ ἔπειτα διερχόμεθα τὸν ποταμὸν Στρυμόνα ἔχοντες πρὸς Β. τὸν Ὀρβηλον. Μετ' ὀλίγον βλέπομεν τὴν λίμνην τῆς Δοϊράνης, ἐκ τῆς ὁποίας τρεπόμενοι πρὸς Ν. διερχόμεθα διὰ τοῦ Κιλκίς καὶ φθάνομεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

Ἐκ Θεσσαλονίκης εἰσερχόμενοι εἰς τὸν διὰ Μοναστήριον σιδηροδρομον διατρέχομεν τὴν πεδιάδα τῆς Θεσσαλονίκης καὶ διερχόμεθα τοὺς ποταμοὺς Ἐχέδωρον καὶ Ἀξιόν. Μετ' ὀλίγον συναντῶμεν τὸν Ἀλιάκμονα ποταμὸν, τὸν ὁποῖον ἀφίνοντες ἀριστερὰ διερχόμεθα τὴν Βέροιαν, τὴν Νάουσαν καὶ τὰ Βοδενά. Ἐκείθεν ἀφίνοντες τὴν πεδιάδα συναντῶμεν τὸ χωρίον Ὀστροβον καὶ τὴν ἐμώνυμον λίμνην, τῆς ὁποίας ἀκολουθοῦμεν τὰς ὄχθας. Μετὰ ταύτην διερχόμεθα τὸ χωρίον Σόροβιτς καὶ μετὰ τοῦτο παρὰ τὴν Φλώριναν, μετὰ τὴν ὁποίαν εἰσερχόμεθα εἰς τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν. Διατρέχομεν τὸ ὁροπέδιον τοῦ Μοναστηρίου καὶ τέλος φθάνομεν εἰς τὸ Μοναστήριον. Ἐκείθεν, ὅπως ἐξακολουθήσωμεν τὸ πρὸς Ἰωάννινα ταξίδιον, ἐπιβαίνομεν ἀμάξης. Ἀκολουθοῦμεν τὴν ἀρχαίαν «Ἐγνατίαν ὁδόν», ἡ ὁποία κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἐκ τῆς παραλίας τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους ἔφθανεν εἰς Θεσσαλονίκην. Ἀφοῦ διαβῶμεν τὰς βορείας πτωρείας τοῦ Βαρνοῦντος, τρεπάμεθα πρὸς Ν. ἀκολουθοῦντες τὰς δυτικὰς ὄχθας τῆς λίμνης Πρέσπας. Ἐκείθεν εἰσερχόμεθα εἰς τὴν Ἠπειρον. Φθάνομεν εἰς τὴν Κορυτσάν, ὅπῃθεν δι' ὄρεινου ἑδάφους

διετρέχουμεν τὴν περιοχὴν τῆς Κολωνίας βλέποντες Ν. Α. τὸ ὄρος Βόιον. Ἀκολουθῶς διερχόμεθα τὴν πολίχνην Λεσκοβίκιον, τὸν Ἄφον ποταμὸν καὶ συναντῶντες τὰ δυτικώτατα χωρία τοῦ Ζαγαρίου φθάνομεν εἰς τὰ Ἰωάννινα.

Ἐκ τῶν Ἰωαννίνων, ὅπως μεταβῶμεν εἰς Κέρκυραν, διερχόμεθα δι' ἀμάξης τὸ Δέλβιον καὶ μεταβαίνομεν εἰς τὸ ἐπίνειον Ἀγίους Σαράντια. Ἐκ τοῦ ἐπίνειου τούτου ἐπιβαίνοντες ἀτμοπλοίου φθάνομεν εἰς Κέρκυραν.

III. Ἐκ Κερκύρας περίπλους τῆς Πελοποννήσου καὶ ἀφιξίς εἰς Ἀθήνας.

Ἀναχωροῦντες ἐκ Κερκύρας δι' ἀτμοπλοίου παραπλέομεν τὴν νῆσον Κέρκυραν μέχρι τῶν νοτίων ἀκρωτηρίων τῆς ἔχοντες τὴν Ἥπειρον ἀριστερᾶ. Ἐκεῖθεν παραπλέομεν τοὺς Παξοὺς, τὴν Λευκάδα, τὴν Κεφαλληνίαν μέχρι τῶν Πατρῶν. Ἐνταῦθα δυνάμεθα νὰ ἐπιβῶμεν μικροτέρου ἀτμοπλοίου, ἐκτελοῦντος προσεγγίσεις εἰς λιμένας τῆς Πελοποννήσου. Οὕτω προσεγγίζομεν εἰς τὸ Κατάκολον (ἐπίνειον τοῦ Πύργου), τὴν Κυπαρισσίαν, τὴν Ἄγιαν Κυριακὴν (ἐπίνειον τῶν Φιλιατρῶν), τὴν Μάραθον (ἐπίνειον τῶν Γαργαλιάνων), μεθ' ἣν εἰσερχόμεθα εἰς τὸν λιμένα τῆς Πύλου ἔχοντες ἀριστερᾶ τὴν γνωστὴν νῆσον Σφακτηρίαν. Μετὰ τὴν Πύλον προσεγγίζομεν εἰς Μεθώνην. Μετὰ ταῦτα κάμπτομεν τὸ ἀκρωτ. Ἀκρίταν καὶ εἰσερχόμεθα εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον. Προσεγγίζομεν εἰς τὴν Κορώνην, τὰς Καλάμας καὶ παραπλέομεν τὴν Μάνην βλέποντες τὸν ὕψηλόν Ταῦγειον. Προσεγγίζομεν εἰς τοὺς λιμένας ταύτης Λιμένιον (ἐπίνειον τῆς Ἀρεοπόλεως) καὶ τὸν Γερολιμένα κάμπτοντες δὲ τὸ Ταίναρον εἰσπλέομεν εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον. Κατὰ τοῦτον προσεγγίζομεν εἰς τὸ Γύθειον (ἐπίνειον τῶν Μολάων), τὴν Νεάπολιν (Βάτικα), μεθ' ἣν ἐξερχόμεθα τοῦ Λακωνικοῦ κάμπτοντες τὴν Μαλέαν. Ἐκεῖθεν πλέοντες διὰ τοῦ Μυρτώου Πελάγους προσεγγίζομεν εἰς τὴν Μονεμβασιάαν. Μακρὰν βλέπομεν τὸ ὄρος Πάρνωνα, μέχρις ὅτου παραπλεύσαντες τὴν Ὑδραν καὶ τὸ ἀκρωτήριο Σκύλλαιον εἰσερχόμεθα εἰς τὸν Σαρωνικὸν κόλπον. Βλέπομεν ἀριστερᾶ τὰς νήσους Πόρον, Ἀίγινα καὶ Σαλαμίνα καὶ τέλος φθάνομεν εἰς Πειραιᾶ, ὅπουθεν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἐπανερχόμεθα εἰς Ἀθήνας.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ἐξεδόθησαν χάρται :

ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	Δρ.	1.20
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ	»	1.20
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝ. ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ »		1.20
ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ	»	1.20
ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ	»	1.20
ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	»	1.20
ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ	»	1.20
ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ	»	1.20
ΤΩΝ ΗΜΙΣΦΑΙΡΙΩΝ	»	1.20
ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ	»	1.20
ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ	»	1.20
ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	»	1.20

*Πωλοῦνται καὶ ἐπὶ πανίου ἔτοιμοι
πρὸς ἀνάρτησιν ἕκαστος δρ. 8.*

